

VRM – Actualisering 2016

Nota van Beantwoording

Gedeputeerde Staten

27 september 2016, 29 november 2016 en 31 oktober 2017

1. Inleiding

Deze Nota van Beantwoording en Wijziging bevat een overzicht, alsmede een samenvatting en beantwoording van de zienswijzen die zijn ingediend naar aanleiding van de tervisielegging door Gedeputeerde Staten van het ontwerp van de 'Actualisering 2016' van de Visie ruimte en mobiliteit, het Programma ruimte, de Verordening ruimte 2014 en de Cultuurhistorische Hoofdstructuur.

Inhoud ontwerp Actualisering 2016

De Visie ruimte en mobiliteit (VRM) is door Provinciale Staten vastgesteld op 9 juli 2014, evenals de bijbehorende Verordening ruimte 2014 en de Programma's ruimte en mobiliteit. Thans is er aanleiding voor een actualisering met betrekking tot een aantal onderwerpen. Deze onderwerpen zijn onder te brengen in een viertal categorieën:

- 3 ha kaart en actualisering regionale visies voor wonen en voor kantoren;
- hoofdlijnenakkoord;
- het systeem van beleidsproducten;
- uitvoeringspraktijk.

Hoewel het gaat om vrij veel onderwerpen, moet deze actualisering vooral worden gezien als een reguliere onderhoudsbeurt, om ervoor te zorgen dat de verschillende beleidsproducten weer 'up to date' zijn. Het gaat om een partiële herziening, dus niet alles is opnieuw bezien maar alleen de vooraf geselecteerde onderwerpen.

2. Zienswijzen

Het ontwerp heeft met ingang van 16 juni gedurende vier weken voor een ieder ter inzage gelegen. Naar aanleiding hiervan zijn zienswijzen ingediend door 46 personen en organisaties.

01. Regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden
02. Gemeente Albrandswaard
03. Gemeente Alphen aan den Rijn
04. Gemeente Delft
05. Archeologie Delft
06. Gemeente Den Haag
07. Gemeente Goeree-Overflakkee
08. Gemeente Gouda
09. Gezamenlijke gemeenten Greenport Duin- en Bollenstreek
10. Gemeente Kaag en Braassem
11. Gemeente Katwijk
12. Gemeente Krimpenerwaard
13. Gemeente Lansingerland
14. Gemeente Leiden
15. Gemeente Midden-Delfland
16. Gemeente Nieuwkoop
17. Gemeente Oegstgeest
18. Gemeente Schiedam
19. Gemeente Sliedrecht
20. Regiegroep Voorne-Putten

21. Gemeente Voorschoten
22. Gemeente Wassenaar
23. Gemeente Westland
24. Gemeente Zederik
25. Gemeente Zoetermeer
26. Gemeente Zuidplas
27. Ministerie van Infrastructuur en Milieu
28. Schiphol Group
29. Casper Duchart & Vastgoed BV
30. Belangenvereniging Aarlanderveen
31. Besturen en bewoners van de recreatieparken in Nieuwkoop
32. Adviesbureau De Natuurmakelaar
33. Dhr. A.P.C. van Peperstraten
34. Stichting Duinbehoud en Stichting Westlandse Natuur
35. E.A.M. Maas, B.J.G. van Weelde en E.E.L. Jonker
36. LTO Noord – Nederlandse Vakbond Varkenshouders
37. Dhr. P. Smits
38. Dhr. B. Smits
39. Persoon Bernisse B.V.
40. Verburg Plantenkwekerij en Stalling V.o.f.
41. Midden Holland – Onderneemt!
42. Decathlon Netherlands B.V.
43. Wereldhave Nederland B.V.
44. Dhr. F. van der Tempel Jr.
45. Mw. Lakerveld- Van Dorp
46. Dhr. J. Zeilstra

3. Samenvatting en beoordeling zienswijzen

3.1 Thematische beantwoording

3.1.1 Detailhandel

A. Algemeen

De provincie Zuid-Holland streeft naar vitale, qua functies gemengde stads- en dorpsgebieden met een aantal krachtige en kwalitatief onderscheidende centra, waarin de door de consument gewenste voorzieningen beschikbaar en goed bereikbaar zijn. Detailhandel is een belangrijke drager van deze vitaliteit. Het provinciale detailhandelsbeleid is er daarom op gericht de ruimtelijke detailhandelsstructuur, die in Nederland wordt gekenmerkt door een fijnmazig karakter met voor de consument een goede nabijheid en beschikbaarheid van voorzieningen, te behouden en te versterken.

Uitgangspunt is daarom dat nieuwe detailhandel wordt gevestigd binnen de centra van steden, dorpen en wijken. Verspreid liggend winkelaanbod in de periferie draagt niet bij aan de bundeling- en concentratiegedachte en tast de ruimtelijke kwaliteit van de detailhandelsstructuur aan (toename leegstand en afname ruimtelijke kwaliteit). Buiten de centra kan daarom alleen ruimte worden geboden aan specifieke branches, die qua aard en omvang van de aangeboden goederen niet of niet

goed inpasbaar zijn in de centra. Onder B gaan wij op de daarvoor voorgestelde regeling en de schorsing door de Kroon van het betreffende onderdeel van de huidige verordening nader in.

Overigens geldt in zijn algemeenheid voor Zuid-Holland dat het huidige winkelvloeroppervlak in omvang verminderd zou moeten worden om de detailhandelsstructuur ruimtelijke optimaal te laten functioneren.

Zoals uit het voorgaande mag blijken is bovengenoemd beleid, anders dan in sommige zienswijzen wordt verondersteld, gebaseerd op ruimtelijke en niet op economische motieven. Dat dat beleid beperkingen met zich mee brengt omdat buiten de aangewezen centra slechts een beperkt aantal detailhandelsbranches mogelijk is achten wij noodzakelijk en verantwoord met het oog op een goede ruimtelijke ordening. Het overal toelaten van detailhandelsvestigingen zou immers tot gevolg hebben dat verregaande versnippering plaats zal vinden en afbreuk wordt gedaan aan het beoogde doel (behouden en versterken van de zorgvuldig opgebouwde ruimtelijke detailhandelsstructuur)

Gelet daarop zijn wij van mening dat de beperkingen die het beleid met zich meebrengt noodzakelijk, proportioneel en evenredig zijn. Zoals hiervoor aangegeven zijn wij van mening dat sprake is van een provinciaal ruimtelijk belang dat zich daarom leent voor regulering via de verordening. Die opvatting is overigens reeds meerdere malen door de rechter bevestigd. Een modererende rol van de provincie, zoals in een van de zienswijzen wordt bepleit, biedt op dat punt minder waarborgen. Het detailleringsniveau van de regeling gaat, zoals wij ook hierna onder B uiteen zullen zetten, niet verder dan voor het bereiken van de ruimtelijke doelstellingen noodzakelijk is.

B. Detailhandel buiten de aangewezen centra

Voor detailhandel in volumineuze goederen hanteerde de provincie tot dusverre vanuit een oogpunt van duidelijkheid en handhaafbaarheid een limitatieve lijst van vestigingen. Die limitatieve lijst bestond oorspronkelijk uit de ABC-categorie (auto's, boten, caravans), maar is in de loop der jaren uitgebreid met andere goederen (motoren, scooters, zwembaden, buitenspeelapparatuur, fitnessapparatuur, piano's, surfplanken, tenten, grove bouwmaterialen, landbouwwerktuigen). Kenmerkend voor de keuze van de limitatief benoemde branches was dat het ging om die soorten detailhandel die vanwege de aard en omvang van de aangeboden goederen niet of moeilijk inpasbaar in een centrum waren. Dat ruimtelijke criterium stond ook reeds in de toelichting van de huidige verordening genoemd.

De limitatieve lijst is tijdelijk geschorst bij Koninklijk Besluit van 21 november 2015 (verlengd bij Koninklijk Besluit van 18 maart 2016) omdat volgens het voorlopig oordeel van de Kroon sprake zou zijn van strijd met de Wet ruimtelijke ordening en het Unierecht. Wij delen dat standpunt niet. Niettemin hebben wij besloten om de regeling enigszins aan te passen, waarbij het ruimtelijk criterium om vestigingen buiten de periferie mogelijk te maken niet alleen meer in de toelichting maar ook in de regeling zelf wordt neergelegd en in plaats van een limitatieve opsomming sprake is van (binnen randvoorwaarden) enige flexibiliteit, hetgeen ook uit een oogpunt van slim ruimtegebruik gewenst is. Wij hebben daarbij mede overwogen dat langdurige discussie en procedures met het rijk niet in het belang van de ruimtelijke ordening in Zuid-Holland zijn.

De voorgestelde aanpassing betreft – zoals in enkele zienswijzen terecht wordt geconstateerd – echter geen wezenlijke aanpassing van het beleid, maar geeft op zich meer ruimte om detailhandel toe te laten in goederen die voor wat betreft de ruimtelijke inpasbaarheid in een centrum qua aard en omvang vergelijkbaar zijn met de goederen in de voormalige limitatieve lijst.

Het loslaten van de limitatieve lijst heeft tevens als voordeel dat het niet meer nodig is de lijst actueel te houden en zo nodig aan te vullen

De aanpassing wordt tevens aangewend om de detailhandelsregeling te verduidelijken door een andere ordening.

De aanpassing van de verordening betreft concreet de volgende punten:

1. De limitatieve lijst met branches detailhandel in volumineuze goederen wordt vervangen door een (flexibelere) begripsbepaling volumineuze goederen.

2. In de toelichting van de verordening wordt een tekstpassage opgenomen waaruit blijkt dat de ontheffingsbevoegdheid van GS zo nodig ingezet kan worden voor het toelaten van een branche die om andere redenen dan de aard en omvang van de goederen niet inpasbaar is in de centra. Op dit moment hebben wij geen aanleiding om in de verordening zelf reeds –generieke- nieuwe soorten detailhandel te benoemen die aan het voor ons relevante criterium ruimtelijk niet inpasbaar in een centrum vanwege aard en omvang van de goederen) voldoen. Wij gaan er daarom vanuit dat zodanige vestigingen een uitzondering zullen zijn, waarover per geval via de ontheffingsprocedure een afweging plaats kan vinden. Omdat in zo'n geval sprake is van een bijzondere situatie kan anders dan in 1 van de zienswijzen wordt gesteld– de in de Wet ruimtelijke ordening geboden ontheffingsmogelijkheid voor zo'n nader afweging worden benut.

3 Vanuit het oogpunt van duidelijkheid en handhaafbaarheid van het provinciaal beleid is voorts een begripsbepaling 'detailhandel in volumineuze goederen' opgenomen. In de toelichting op artikel 2.1.4 wordt nader ingegaan welke detailhandel in elk geval als volumineus kan worden beschouwd. Die opsomming is echter, zoals hiervoor aangegeven, niet langer limitatief .

Het begrip 'volumineuze goederen' biedt op zich enige interpretatieruimte. Wij verwachten van gemeenten dat daar, gelet op de ruimtelijke doelstellingen van het beleid, terughoudend mee wordt omgegaan.

Van belang is overigens dat de bovengenoemde wijzigingen de instemming van het rijk hebben. Gelet daarop heeft de minister aangegeven dat afgezien wordt van verder onderzoek en van het eventueel voordragen voor vernietiging van het betreffende onderdeel van de verordening. Zolang het proces tot aanpassing van de verordening door PS nog loopt blijft de schorsing van de verordening doorlopen (tot uiterlijk 1 december 2016).

C. Zienswijzen met betrekking tot de voorgestelde aanpassingen

In enkele zienswijzen wordt gesteld dat de voorgestelde aanpassing ingaat tegen (de bedoeling van) het Kroonbesluit. Tevens zou met aanpassing moeten worden gewacht totdat de nu nog lopende ruimtelijke procedures en de bij het Hof van Justitie van de Europese Unie gestelde prejudiciële vragen meer duidelijkheid bieden. Voor dat laatste zien wij geen aanleiding. De nu voorgestelde aanpassing heeft tot doel om – zij het met meer oog voor flexibiliteit - het door ons gewenste ruimtelijke concentratiebeleid te kunnen blijven voeren. Dat beleid is , zoals wij hiervoor al hebben aangegeven, verantwoord vanuit een goede ruimtelijke ordening en niet onnodig beperkend. Wij gaan er daarom vanuit dat het Unierecht daarvoor geen belemmering zal opleveren. Indien onverhoopt de beantwoording van de prejudiciële vragen aanleiding zou geven tot aanpassing zullen wij ons beleid heroverwegen.

Dat de voorgestelde aanpassing niet in lijn zou zijn met de bedoeling van de Kroon betwisten wij. In het Kroonbesluit is slechts aangegeven dat naar het –voorlopig- oordeel van de Kroon sprake zou kunnen zijn van strijd met de Wet ruimtelijke ordening en het Unierecht. Tevens is in de voorziening die de Kroon trof aangegeven dat ook detailhandelsvestigingen die in ruimtelijk opzicht vergelijkbaar

zijn met de concreet genoemde vestigingen zich buiten een centrum zouden moeten kunnen vestigen. De voorgestelde aanpassing geeft aan die wens invulling, waarbij wij benadrukken dat het ruimtelijk onderscheidende kenmerk van de op de (voormalige) limitatieve lijst opgenomen bedrijven gelegen is en was in de ruimtelijke inpasbaarheid in een centrum vanwege aard en omvang van de aangeboden goederen. Dat criterium blijft ook in de nieuwe regeling doorslaggevend. Overigens beschouwen wij het feit dat de minister heeft aangegeven met de voorgestelde aanpassing te kunnen instemmen mede als een indicatie dat geen sprake is van strijdigheid met doel en strekking van het Kroonbesluit.

Sommige indieners van zienswijzen verzoeken om in de verordening zelf – naast de al in de toelichting genoemde voorbeelden - expliciet nieuwe vormen van perifere detailhandel te benoemen en ruimte voor maatwerk en innovatie te bieden. Wij zijn van mening dat voor dergelijke bijzondere situaties de ontheffingsmogelijkheid kan worden ingezet.

Verder wordt gesteld dat de nieuwe definities tot onduidelijkheid en gebrek aan transparantie kunnen leiden. Zoals wij al hebben aangegeven bevat de definitie van volumineuze goederen enige interpretatieruimte en is bij de nieuwe regeling – in tegenstelling tot de oude limitatieve lijst – niet op voorhand 100% duidelijk welke detailhandel zich perifeer mag vestigen. Die onduidelijkheid is inherent aan de nieuwe – flexibelere- regeling. In de praktijk zal mede via de jurisprudentie invulling moeten worden gegeven aan de nieuwe regeling.

In enkele zienswijzen wordt gesteld dat het criterium ‘aard en omvang van de producten’ geen ruimtelijk criterium zou zijn. Die opvatting delen wij niet: het gaat niet om de aard en omvang van de producten op zich, maar om aard en omvang in relatie tot de ruimtelijke inpasbaarheid in een centrum, hetgeen wel degelijk een ruimtelijk aspect is.

De opvatting dat de nieuwe regeling geen versoepeling maar een aanscherping zou zijn omdat oorspronkelijk werd uitgegaan van branches en nu louter naar aard en omvang van de goederen wordt gekeken kunnen wij niet plaatsen. De aangeboden goederen zijn afhankelijk van de soort detailhandelsvestiging (branche).

Het mogelijk maken van GDV (grootschalige detailhandel) op PDV-locaties, zoals in een zienswijze wordt verzocht, achten wij op dit moment niet gewenst. In het kader van de toekomstige heroverweging van ons beleid (mede op basis van het nieuwe Koopstromenonderzoek) kunnen dergelijke meer fundamentele vragen aan de orde komen. Een en ander valt echter buiten het beslag van de huidige actualisering.

Tot slot wordt in een enkele zienswijze opgemerkt dat de uitzonderingen voor bouwmarkten en tuincentra om onduidelijke redenen niet gebaseerd zijn op het criterium ‘aard en omvang van de goederen’. Die veronderstelling is echter niet juist. In de toelichting op de verordening is nader aangegeven welke redenen aanwezig zijn en waren om dergelijke vestigingen perifeer toe te staan, waarbij ook daar in hoofdzaak uitgangspunt is geweest de aanwezigheid van goederen van volumineuze aard. Voor tuincentra heeft daarnaast de aanwezigheid van oudsher in de periferie een rol gespeeld.

Die hier genoemde zienswijzen geven geen aanleiding tot wijziging van de voorstellen.

3.1.2 Intensieve veehouderij

Huidig beleid

De provincie voert een terughoudend beleid ten aanzien van intensieve veehouderij. Dit beleid is neergelegd in de Visie ruimte en mobiliteit en het Programma ruimte. Daarnaast zijn in de Verordening ruimte regels opgenomen voor bestemmingsplannen.

Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is uitgesloten, ongeacht of het gaat om een hoofdtak of een neventak. Voor bestaande bedrijven wordt uitbreidingsruimte geboden binnen het bouwperceel van maximaal 2 hectare. Deze uitbreidingsruimte is gekoppeld aan twee voorwaarden. De eerste voorwaarde is dat de bedrijfsvoering plaatsvindt op basis van certificering voor dierenwelzijn en duurzaamheid. De tweede voorwaarde is dat een neventak niet uitgroeit tot hoofdtak. Gebleken is dat de regeling voor uitbreiding van bestaande bedrijven in juridische zin onverbindend is, omdat de eis van certificering niet gestoeld is op ruimtelijke gronden. De uitbreidingsregeling is dus in strijd met de Wet ruimtelijke ordening. Momenteel ontbreekt dus een rechtsgeldige regeling die het mogelijk maakt om in bestemmingsplannen uitbreidingsruimte te bieden aan bestaande bedrijven. Voor de provincie was dit aanleiding om beleid en regels tegen het licht te houden in het kader van de Actualisering 2016.

Actualisering 2016

Bij de vaststelling van de Actualisering 2016 hebben Provinciale Staten de besluitvorming over het onderdeel intensieve veehouderij aangehouden, in afwachting van het maken van onderlinge afspraken over dierenwelzijn en duurzaamheid door de betrokken sectorpartijen. Vooruitlopend daarop hebben Provinciale Staten bij de vaststelling van de Actualisering 2016 besloten al wel uitbreidingsruimte te bieden aan bestaande bedrijven die hun dieren op biologische wijze houden of daartoe overgaan. In samenhang daarmee is ook de definitie van intensieve veehouderij al aangepast. Het houden van geiten is onder de definitie gebracht. En het criterium “zonder weidegang” is aangescherpt tot “zonder substantiële weidegang”, omdat anders bedrijven die slechts beperkte weidegang bieden buiten de definitie van intensieve veehouderij zouden vallen.

Maatregelenpakket dierenwelzijn en duurzaamheid

De sectorpartijen NVV en LTO hebben gezamenlijk met de Zuid-Hollandse ondernemers afspraken gemaakt over een pakket maatregelen met betrekking tot dierenwelzijn en duurzaamheid. Dit pakket met maatregelen is op 1 november 2017 aangeboden aan Provinciale Staten. De afspraken houden in dat de bedrijven er eigenaar beweging overgaan bij uitbreiding of verplaatsing extra te verduurzamen en extra in te zetten op het bevorderen van dierenwelzijn binnen de bedrijfsvoering.

Overwegingen voor aanpassing van beleid en regels

Voor de toekomst van de intensieve veehouderij in Zuid-Holland zijn meerdere ruimtelijke overwegingen van belang. Deze (overwegend) niet-grondgebonden vorm van veehouderij past – mede vanwege de schaal en de aard van de bedrijfsvoering en de daarmee samenhangende ruimtelijke verschijningsvorm - niet bij het Zuid-Hollandse landschap en het karakteristieke gebruik daarvan. Daarnaast is Zuid-Holland een dichtbevolkte provincie. De nabijheid van inwoners en vee brengt potentiële effecten voor het milieu en de volksgezondheid met zich mee.

De provincie continueert daarom het terughoudende ruimtelijk beleid ten aanzien van (nieuwvestiging van) intensieve veehouderij. Het gaat daarbij om het houden en fokken van geiten, slacht-, leg-, en pelsdieren in gebouwen, veelal onafhankelijk van agrarische grond als productiemiddel. In de praktijk

gaat het met name om varkens, pluimvee, melkgeiten en mestkalveren. Het houden en fokken van rundvee voor de melkproductie valt niet onder het beleid voor intensieve veehouderij.

De provincie Zuid-Holland is verheugd dat de sector zelf maatregelen treft gericht op een diervriendelijkere en duurzamere bedrijfsvoering. De provincie beseft dat de bedrijven uitbreidingsruimte nodig hebben om de andere bedrijfsvoering in fysieke en bedrijfseconomische zin te kunnen realiseren. Voor de provincie is dit aanleiding om de bestaande bedrijven met een hoofdtak of neventak intensieve veehouderij, dezelfde uitbreidings- en verplaatsingsmogelijkheden te bieden als andere agrarische bedrijven. Uitbreiding van bebouwing is mogelijk binnen het bouwperceel met een omvang van maximaal 2 hectare. Een bestaande neventak mag daarbij uitgroeien tot hoofdtak. Ook dit is een verruiming ten opzichte van het bestaande beleid. De neventak moet dan wel groter zijn dan 20% van de economische bedrijfsomvang. Peildatum is 1 januari 2017.

De specifieke regeling voor bestaande bedrijven waar dieren op biologisch wijze worden gehouden, komt te vervallen. Op grond van deze regeling konden biologische bedrijven uitbreiden binnen het bouwperceel van maximaal 2 hectare. Omdat deze regeling nu voor alle bestaande bedrijven gaat gelden, vervalt de noodzaak van een afzonderlijke regeling voor biologische bedrijven.

Verdere groei van het aantal intensieve veehouderijen vindt de provincie ongewenst. Nieuwvestiging is daarom uitgesloten. Het bestaande beleid bood nog mogelijkheden voor nieuwvestiging van bedrijven die substantiële weidegang of uitloop bieden, omdat die bedrijven buiten de definitie van 'intensieve veehouderij' vielen. Dit wordt nu verder aangescherpt. Alleen volledig grondgebonden bedrijven die aan alle dieren ten minste een deel van jaar de mogelijkheid van weidegang of uitloop bieden, vallen buiten de definitie en kunnen nog nieuw gevestigd worden.

In de geldende verordening is aangegeven dat het bij intensieve veehouderij gaat om het houden van geiten, slacht-, fok-, leg- of pelsdieren. De categorie fokdieren is daarbij onnodig ruim, omdat ook het fokken van dieren anders dan geiten, slacht-, leg- en pelsdieren er onder valt. In de geldende verordening is dit deels ondervangen door het fokken van dieren ten behoeve van de melkrundveehouderij expliciet uit te zonderen. Eigenlijk zou ook het fokken van andere dieren uitgezonderd moeten worden, zoals rijpaarden. Het is mogelijk dit op een eenvoudiger manier te regelen door fokdieren niet meer als afzonderlijke categorie te noemen, maar door aan te geven dat het gaat om het houden én fokken van geiten, slacht-, leg- of pelsdieren.

Veehouderij en volksgezondheid

In enkele zienswijzen wordt gewezen op de potentiële effecten van veehouderij op de volksgezondheid. Specifieke aandacht gevraagd voor biologische veehouderij, dat weliswaar positief is voor het dierenwelzijn, maar negatieve effecten kan hebben voor de volksgezondheid.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft enkele onderzoeken gedaan naar de relatie tussen veehouderij en de gezondheid van omwonenden. Recent is uitgebracht het rapport: "Veehouderij en gezondheid omwonenden (aanvullende studies), analyse van gezondheidsaspecten, risicofactoren en uitstoot van bio-aerosolen". Uit het onderzoek blijkt dat rondom pluimveehouderijen en geitenhouderijen mensen een grotere kans hebben op longontsteking. De grotere kans bedraagt 7,2% respectievelijk 5,4% extra patiënten. Er zijn aanwijzingen dat fijnstof en componenten ervan mensen gevoeliger maken voor luchtweginfecties. Maar ook specifieke ziekteverwekkers afkomstig van dieren kunnen niet worden uitgesloten. Gezien de onzekerheden rondom de oorzaken van het verhoogde risico op longontsteking is nog verder onderzoek nodig.

Als nader onderzoek meer inzicht geeft in de oorzaken van het verhoogde risico op longontsteking, kan worden gezien welke (bedrijfs)maatregelen kunnen worden getroffen om de risico's voor de volksgezondheid te minimaliseren. Het ligt voor de hand dat dit dan leidt tot maatregelen in het milieuspoor. Veehouderijen vallen op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) onder gemeentelijk bevoegd gezag.

Geitenhouderij: 'pas op de plaats'

Gelet op de hierboven geconstateerde onduidelijkheid over de oorzaken van het verhoogde risico op longontsteking rondom geitenhouderijen, vind de provincie een 'pas op de plaats' voor de geitenhouderij wenselijk. Zolang onduidelijk is of maatregelen via het milieuspoor nodig zijn, zal de provincie via het ruimtelijk spoor generieke maatregelen treffen.

In de Verordening ruimte wordt nieuwvestiging van geitenhouderij en uitbreiding van bestaande geitenhouderijen uitgesloten. Om ervoor te zorgen dat deze nieuwe regel directe werking heeft, wordt niet alleen een instructieregel voor bestemmingsplannen opgenomen (als bedoeld in artikel 4.1, eerste lid van de Wet ruimtelijke ordening), maar ook een rechtstreeks werkende regel (als bedoeld in artikel 4.1, derde lid van de Wet ruimtelijke ordening). Het gaat vooralsnog nadrukkelijk om een tijdelijke maatregel. Als de resultaten van nader onderzoek naar de oorzaken van het verhoogde risico op longontsteking bekend zijn, zal opnieuw worden gezien of maatregelen nodig zijn en zo ja, of die maatregelen worden getroffen via het milieuspoor of via het ruimtelijk spoor.

Anders dan bij geiten is bij pluimvee bekend wat de verklarende factor is, te weten fijnstof. De sectorpartijen werken aan de totstandkoming van emissiearme stallen. Op grond van het aangeboden manifest gaan wij er van uit de Zuid-Hollandse ondernemers vooroplopen bij de bouw van emissiearme stallen. Verder heeft het rijk onlangs scherpere regels voor emissiereductie aangekondigd. Er is voor de pluimveehouderij daarom onvoldoende aanleiding voor een 'pas op de plaats' als bij de geitenhouderij.

Wijziging

Bovenstaande leidt tot aanpassing van de Visie ruimte en mobiliteit, het Programma ruimte en de Verordening ruimte 2014. In de visie en het programma gaat het om een kort tekstblok, waarin het terughoudende beleid ten aanzien van intensieve veehouderij is geformuleerd.

In de Verordening ruimte is dit nader uitgewerkt in regels voor bestemmingsplannen. In de bij de verordening behorende toelichting is het beleid nader uitgelegd. Ten opzichte van de huidige verordening wordt een uitgebreidere toelichting op dit punt opgenomen, waarin onder andere meer wordt uitgelegd welke vormen van veehouderij wél onder de regeling vallen en welke niet.

3.1.3 Kruiemelgevallenregeling

In de ontwerp- Actualisering was voorgesteld om (alleen) nog de volgende onderdelen van de zogenaamde kruiemelregeling (Bijlage II, hoofdstuk 4, artikel 4 van het Besluit omgevingsrecht) onder het toepassingsbereik van de verordening te laten vallen:

- Artikel 4, onderdeel 9, gebruikswijzigingen buiten de bebouwde kom (betreft alleen logiesfunctie werknemers en opvang asielzoekers).
- Artikel 4, onderdeel 9, gebruikswijzigingen binnen bebouwde kom:
  1. ten behoeve van detailhandel en/of kantoren;
  2. binnen een aantal nader genoemde gebieden.
- Artikel 4, onderdeel 11: tijdelijke ontwikkelingen tot maximaal 10 jaar.

Als “bebouwde kom” zou daarbij de definitie van bestaand stads- en dorpsgebied conform de verordening moeten worden gehanteerd.

De voorstellen tot inperking van de huidige reikwijdte van de verordening (die nu nog op alle toepassingen van de kruimelregeling ziet) kunnen voor het merendeel op instemming rekenen .

In een aantal zienswijzen wordt echter gevraagd om de regeling aan te passen. De reacties betreffen :

1. Hantering van het begrip ‘bebouwde kom’, (te beperkend respectievelijk te ruim).
2. Tijdelijke ontwikkelingen: verzoek om reikwijdte van de verordening te beperken.
3. Verzoek om onderdeel 1 van artikel 4 (bijbehorend bouwwerk of uitbreiding daarvan) ook onder de nieuwe reikwijdte te laten vallen.

Wij merken daarover het volgende op.

1. In het kader van de ruimtelijke ordening is het begrip ‘bebouwde kom’ uit de Wegenverkeerswet niet van doorslaggevende betekenis. Zoals enkele gemeenten terecht opmerken geeft de bestaande jurisprudentie aan dat de feitelijke situatie en de aard van de omgeving per geval bepalen of sprake is van een bebouwde kom. Daarbij komt op zich aan gemeenten beleidsvrijheid toe.
In de huidige situatie ziet de verordening op alle toepassingen van de kruimelregeling, zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Ons uitgangspunt is dat beperking van die reikwijdte mogelijk is, voor zover het gaat om ontwikkelingen en/of gebieden die niet op voorhand een provinciaal belang raken. Daarbij is het begrip ‘bestaand stads- en dorpsgebied’ zoals gedefinieerd in de verordening (BSD) een relevant criterium. Gelet daarop hebben wij besloten de voorgestelde definitie van bebouwde kom te laten vervallen maar het begrip BSD conform de verordening te handhaven bij de beperking van de reikwijdte. Daarmee behouden gemeenten de vrijheid om naar eigen inzicht de grens van de (ruimtelijke) bebouwde kom vast te stellen maar is die grens niet doorslaggevend voor de vraag of een ontwikkeling onder het toepassingsbereik van de verordening valt. Alleen in situaties waarin de door de gemeente gehanteerde grens van de bebouwde kom ruimer is dan de grens van BSD (bijvoorbeeld als sprake is van lintbebouwing die volgens gemeente tot bebouwde kom moet worden gerekend maar buiten BSD valt) is sprake van enige beperking, omdat de ontwikkeling dan ook aan de verordening zal moeten voldoen. Vanuit provinciale optiek vinden wij die beperking gerechtvaardigd.
2. Tijdelijke ontwikkelingen op basis van onderdeel 11 kunnen alleen betrekking hebben op ontwikkelingen die niet al op basis van onderdeel 1 t/m 10 van de kruimelregeling zijn toegestaan. Ontwikkelingen die bijvoorbeeld mogelijk zijn op grond van onderdeel 9 kunnen op basis van dat onderdeel zowel tijdelijk als permanent worden toegestaan. De in een van de zienswijzen geuite veronderstelling dat het tijdelijk omzetten binnen BSD van een kantoorgebouw naar een maatschappelijke bestemming wel binnen de (toekomstige) verordening valt en het permanent omzetten niet (wat inderdaad onlogisch zou zijn) is dan ook niet juist. Er is dan ook geen aanleiding om op dit punt de voorstellen aan te passen.
Wel hebben wij gezien of er tijdelijke ontwikkelingen op basis van de kruimelregeling zijn waarvoor de toepasselijkheid van de verordening alsnog zou kunnen worden uitgesloten. In 1 van de zienswijzen is uitgebreid ingegaan op de problematiek van de huisvesting van arbeidsmigranten.
Naar aanleiding daarvan hebben wij besloten het tijdelijk gebruik van bestaande bebouwing en het oprichten van nieuwe tijdelijke woonvormen buiten BSD bij een agrarisch bedrijf ten behoeve van tijdelijke huisvesting voor arbeidsmigranten gedurende de seizoenspiekperiode buiten het toepassingsbereik van de verordening te houden. Langduriger vormen van huisvesting van arbeidsmigranten blijven onder de verordening vallen en blijven naar ons oordeel een stedelijke functie, waarvoor op grond van de ladder voor duurzame verstedelijking allereerst ruimte binnen BSD zal moeten worden gevonden.
Tenslotte vinden wij het van belang dat -binnen BSD- meer ruimte ontstaat om -naast de reeds mogelijke omzetting van bestaande gebouwen naar woningen- snel en flexibel tijdelijke nieuwe

woonvormen (bijvoorbeeld studentenwoningen) te kunnen realiseren. Dergelijke toepassingen van onderdeel 11 brengen wij daarom ook buiten de reikwijdte van de verordening. Een uitzondering geldt voor de gebieden die wij in ons eerdere voorstel al voor de toepassing van onderdeel 9 als een beperking hebben aangemerkt, aangevuld -nu het gaat om nieuwe ontwikkelingen- met gronden gelegen binnen de molenbiotoop van de op kaart 9 van de verordening aangegeven traditionele windmolens.

Voor overige toepassingen van onderdeel 11 (op grond waarvan niet alleen gebruik maar ook nieuwbouw is toegestaan) blijft de verordening vooralsnog van toepassing.

3. In één van de zienswijzen is terecht geconstateerd dat ook onderdeel 1 van de kruimelregeling ontwikkelingen mogelijk maakt die provinciale ruimtelijke belangen kunnen raken. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om uitbreiding bij een detailhandelsbedrijf of kantoorontwikkeling bij een bestaand bedrijf, voor zover er een functionele relatie tussen het bijbehorend bouwwerk en het hoofdgebouw bestaat. Ook uitbreiding van woningen en andere gebouwen is onder voorwaarden mogelijk. Daarom hebben wij besloten een aantal toepassingen van onderdeel 1 alsnog onder de verordening te laten vallen, waarbij wij ook hier hebben aangesloten bij de voor de toepassing van onderdeel 9 voorgestelde beperkingen, aangevuld met de gronden gelegen binnen de molenbiotoop van de op kaart 9 van de verordening aangegeven molens.

Wijziging

Kort samengevat zullen wij naar aanleiding van de zienswijzen de oorspronkelijke voorstellen als volgt aanpassen:

- De definitie van 'bebouwde kom' vervalt
- Voor de toepasselijkheid van de verordening blijft- voor zover relevant- de definitie van BSD conform de verordening bepalend.
- Enkele toepassingen van onderdeel 1 van de kruimelregeling worden alsnog onder de reikwijdte van de verordening gebracht.
- Het op basis van onderdeel 9 realiseren van tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten buiten BSD bij een agrarisch bedrijf gedurende de seizoenspiekperiode komt alsnog buiten de reikwijdte van de verordening te vallen.
- Ook voor tijdelijke nieuwbouw (onderdeel 11) bij een agrarisch bedrijf van woonvormen voor arbeidsmigranten gedurende de seizoenspiekperiode is de verordening niet van toepassing.
- Het op basis van onderdeel 11 oprichten van nieuwe tijdelijke woonvormen binnen BSD valt, met uitzondering van enkele gebieden, eveneens niet onder de verordening.
- Aan de eerder voorgestelde 'beperkingengebieden' worden de gebieden toegevoegd die liggen binnen de molenbiotoop van de op kaart 9 van de verordening opgenomen traditionele windmolens.

Tenslotte merken wij op dat wij op basis van de ruimtelijke praktijk de regeling zullen evalueren en zo nodig wijzigen.

3.1.4 Kustbebouwing

Vanuit het huidige ruimtelijke beleid geeft de provincie sturing aan de mogelijkheden voor bebouwing in en nabij de kustzone. In de Staten is nadrukkelijk aandacht gevraagd voor dit onderwerp aangezien er veel initiatieven plaatsvinden met betrekking tot kustbebouwing. Tevens was de vraag van de Staten om goed te kijken of het ruimtelijke beleidsinstrumentarium toereikend is om voldoende sturing hierop te geven.

De ontwikkelingen met betrekking tot strandbebouwing zijn ook meermalen besproken in het Provinciaal Overleg Kust (POK). In het POK is afgesproken een inventarisatie te maken van de

bestaande bebouwing en geplande bebouwing. De provincie heeft hierbij het voortouw genomen. De resultaten van de inventarisatie zijn betrokken bij de beoordeling van de effectiviteit van het beleidsinstrumentarium.

De provincie heeft geconcludeerd dat het huidige beleidsinstrumentarium zeker toereikend is, maar dat een aantal onderdelen hiervan wel aanscherping behoeft. Dit betreft dan vooral een nadere explicitering van het huidige ruimtelijke kwaliteitsbeleid en de daarmee samenhangende richtpunten Ruimtelijke Kwaliteit.

Om bij initiatiefnemers te stimuleren om uitdrukkelijk aandacht te geven aan deze richtpunten heeft de provincie ervoor gekozen om de rustige stranden, die grotendeels grenzen aan Natura 2000 gebied, toe te voegen aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Hier is voor gekozen aangezien het strand een logische samenhang kent met de zee (ook NNN) en het duinlandschap (grotendeels Natura2000). Dit betekent dat deze delen van het strand een beschermingscategorie 1 krijgen in de provinciale systematiek. Dit maakt dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen gerealiseerd kunnen worden mits zij passend zijn binnen de grote landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten die het kustlandschap kenmerkt.

Reeds bestaande strandbebouwing blijft gerespecteerd. Dit geldt ook voor niet-permanente bebouwing die iedere zomer opnieuw wordt opgericht, alsmede voor reeds verleende vergunningen voor nog op te richten strandbebouwing. Nog onbenutte ontwikkelingsmogelijkheden uit een geldend bestemmingsplan zullen moeten voldoen aan de voorwaarden in de verordening.

De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De planologische begrenzing van het NNN loopt via het traject van de provinciale ruimtelijke structuurvisies en verordening.

Bij de badplaatsen blijft ruimte voor nieuwe initiatieven. Hier wordt het strand niet toegevoegd aan het Natuurnetwerk Nederland. Ook hier geldt vanzelfsprekend dan wel dat de richtpunten ruimtelijke kwaliteit worden toegepast.

De recente maatschappelijke en bestuurlijke commotie rondom de Beleidslijn Kust en de daarmee samenhangende aanpassingen in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) heeft er toe geleid dat de minister van I&M gezamenlijk met de verantwoordelijke partijen wil komen tot een Kustpact waarin de grote kwaliteiten van de kust worden geborgd. Dit vormt een extra reden om zorgvuldig om te gaan met de kust van Zuid-Holland.

3.2 Individuele beantwoording

1. Regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

Samenvatting

1.1 Algemeen

De regio stemt in met de voorstellen met betrekking tot de woningbouwlocatie Weide II, bedrijventerrein Meerkerk IV, kringloopwinkel, kruimelgevallen en molenbiotopen. Ook kan de regio zich vinden in het voorstel om bij woningbouwplannen 'kwaliteit' meer voorop te stellen. Binnen de regio zijn op dit moment geen grote problemen met de huisvesting van arbeidsmigranten.

1.2 Bovenregionale voorzieningen

De regio deelt het standpunt van de provincie dat voorzieningen met een bovenlokaal verzorgingsgebied gesitueerd moeten worden in de centra van de steden en de grotere kernen. De regio vraagt zich wel af waar hier het provinciaal belang is. Ontwikkelingen op dit punt kunnen worden overgelaten aan de markt en regionale overheden.

1.3 Archeologie

De regio is van mening dat de provincie een stap terug kan doen als gemeenten een archeologische verwachtingenkaart hebben.

1.4 Zonnevelden

De regio is geen voorstander van zonnevelden in open agrarisch weidegebied. Het plaatsen van zonnepanelen op daken heeft momenteel de voorkeur. Het is wenselijk dat de provincie haast maakt met het opstellen van beleid voor zonnevelden.

1.5 Intensieve veehouderij

De regio is geen voorstander van intensieve veehouderij in het gebied. Met een beperkte uitbreidings- en verplaatsingsmogelijkheid van de intensieve veehouderij kan de regio instemmen.

1.6 Slim ruimtegebruik

De regio geeft in overweging het actieprogramma breder in te zetten dan alleen kantoren en winkels.

1.7 Detailhandel

De voorgestelde aanpassingen zetten nog steeds een rem op uitbreiding van reeds gevestigde detailhandel. Het moet mogelijk zijn om te voorzien in een bij de kern passend winkelbestand, zowel in kwantitatieve zin als in kwalitatieve zin.

1.8 Windenergie

De regio plaatst een kanttekening bij het voorstel om binnen bestaand stads- en dorpsgebied windturbines van 45 meter mogelijk te maken. Dit past niet in de dorpen binnen de regio en doet afbreuk aan de landschappelijke kwaliteit.

1.9 Programma ruimte – 3 ha kaart

Bedrijventerrein Meerkerk IVa is op de 3 ha kaart opgenomen met een bruto omvang van 7 ha, terwijl bij de andere bedrijventerrein is uitgegaan van de netto omvang. De netto omvang bedraagt 5 ha. Daarnaast attendeert de regio erop dat bedrijventerrein Nieuw Schaijk in Leerdam niet is opgenomen in tabel 2 (bedrijventerreinen zachte capaciteit). Het huidige gemengde bedrijventerrein heeft een omvang van 50 ha en kent weinig leegstand. Op termijn is 5 hectare netto uitbreidingsruimte nodig. Verwezen wordt naar de recent vastgesteld regionale bedrijventerreinenstrategie (AV 2016).

Beantwoording

1.1

Hiervan is kennisgenomen.

1.2

Wij hebben met instemming geconstateerd dat de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden ons standpunt deelt dat voorzieningen met een bovenlokaal verzorgingsgebied gesitueerd moeten worden in de centra van de steden. In antwoord op de vraag wat het provinciaal belang in deze is, wijzen wij op het staande

beleid van de provincie Zuid-Holland te streven naar levendige, qua functies gemengde stads- en dorpsgebieden met een aantal krachtige en kwalitatief onderscheidende centra. Bovenlokale voorzieningen kunnen in belangrijke mate bijdragen aan de aantrekkelijkheid en vitaliteit van stedelijke centra en dus aan dit provinciale belang.

1.3

De provincie heeft al een stap terug gedaan. Want voor de zones met archeologische verwachtingswaarde op de kaart van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (CHS) legt de provincie de verantwoordelijkheid voor bescherming van deze waarden bij de gemeenten. Voorwaarde is wel dat de gemeente archeologiebeleid heeft vastgesteld, met een archeologische waardenkaart die is gestoeld op archeologisch onderzoek. Dit beleid is al vanaf 2014 van kracht - conform artikel 2.4.4 van de toen vastgestelde Verordening Ruimte - en is bij deze herziening gehandhaafd. Een uitzondering hierop vormen:

- zones met een archeologische verwachtingswaarde binnen de Romeinse Limes (voorgedragen bij Unesco als werelderfgoed)
- provinciale en gemeentegrens-overschrijdende projecten.

Indien bovengenoemde gevallen zich voordoen vindt nader overleg plaats tussen provincie en gemeenten, waterschappen en andere partners. Dit op basis van een gedeelde verantwoordelijkheid en/of bevoegdheid.

Verder kunnen gemeenten met eigen archeologiebeleid natuurlijk hun voordeel doen met de nieuwe kennis die de CHS-kaart biedt over diepte-aanduiding van archeologische verwachtingswaarden.

1.4

Zowel energietransitie als de bescherming van het landschap zijn belangen die mede door de provincie worden behartigd. Bij de ontwikkeling van beleid voor zonnevelden wil de provincie daarom niet over één nacht ijs gaan. In aanloop naar beleid voor zonnevelden wil de provincie eerst ruimte geven aan experimenten met zonnevelden.

1.5

Hiervan is kennisgenomen. Zie ook de thematische beantwoording voor het onderwerp 'intensieve veehouderij'.

1.6

De werkwijze die in het kader van Slim Ruimtegebruik wordt toegepast en doorontwikkeld, wordt door de provincie ook benut voor opgaven buiten het bestaand stads- en dorpsgebied. Het Actieprogramma Slim Ruimtegebruik richt zich inhoudelijk primair op het bestaand stads- en dorpsgebied en daarbinnen met name op het verminderen van het overaanbod aan kantoren en detailhandel en het faciliteren van de stedelijke woonbehoefte. Wanneer gemeenten of regio's werken aan opgaven waaraan het Actieprogramma Slim Ruimtegebruik een waardevolle bijdrage kan leveren, dan gaat de provincie daar heel graag met hen over in gesprek.

1.7

Het provinciaal detailhandelsbeleid gaat uit van een goede beschikbaarheid en bereikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen, versterking van de ruimtelijke detailhandelsstructuur en optimalisatie van de vitaliteit van centra van steden, dorpen en wijken. Detailhandel is een belangrijke drager van deze vitaliteit. Zuid-Holland kampt met een overaanbod aan detailhandelsvoorzieningen. Dat betekent dat op provinciaal niveau het winkelvloeroppervlak in omvang verminderd moet worden om de structuur optimaal te kunnen laten functioneren. Dit uitgangspunt belemmert op voorhand niet de ontwikkeling van bestaande detailhandel of de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van dorpen. De provinciale

detailhandelsstructuur gaat voor de 'overige centra' uit van een terughoudend regime, maar biedt ook aanknopingspunten voor kwalitatieve verbeteringen en (onder voorwaarden) kwantitatieve uitbreiding om de leefbaarheid op peil te kunnen houden.

Overigens zullen wij, mede op basis van andere zienswijzen, de tekst in paragraaf 2.3.4 van het Programma ruimte over het ontwikkelingsperspectief van de 'overige centra' zodanig aanpassen dat niet op voorhand de uitgangspositie voor de 'overige centra' ongunstig is en dat er aanknopingspunten bestaan voor 'overige centra' met een goed toekomstperspectief om zich te ontwikkelen. De basis hiervoor ligt in de ladder voor duurzame verstedelijking (bevolkingsgroei en achterstand in voorzieningenniveau). De aanpak van de saldering is genuanceerd waarbij het moment van salderen niet op hetzelfde moment hoeft te liggen.

Wijziging

De tekst in paragraaf 2.3.4 van het Programma ruimte over 'overige centra' (detailhandel) wordt iets genuanceerder geformuleerd.

1.8

De provincie is van mening dat de gemeente een afweging over het al dan niet toelaten van windturbines tot 15 meter hoogte buiten bestaand stads- en dorpsgebied en tot 45 meter hoogte binnen bestaand stads- en dorpsgebied, aan de gemeenten kan worden gelaten. Daarbij wordt wel van de gemeenten verwacht dat het aspect ruimtelijke kwaliteit wordt betrokken bij die afweging.

1.9

Abusievelijk is voor bedrijventerrein Meerkerk IVa een bruto oppervlak van 7 hectare opgenomen, terwijl het eigenlijk zou moeten gaan om 5 hectare uitgeefbaar oppervlak. Dit wordt aangepast in de tabel van het Programma ruimte.

De uitbreiding van bedrijventerrein Nieuwe Schaijk maakt onderdeel uit van de regionale bedrijventerreinenstrategie. Vanuit ruimtelijk oogpunt is er geen bezwaar dit terrein toe te voegen aan de 3 hectare kaart en de bijbehorende tabel bedrijventerreinen zachte capaciteit.

Wijziging

De uitbreiding van bedrijventerrein Nieuw Schaijk (gemeente Leerdam) wordt toegevoegd aan de 3 hectare kaart en tabel 2 bedrijventerreinen zachte capaciteit in paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte.

De omvang van bedrijventerrein Meerkerk IVa (gemeente Zederik) wordt in de tabel in paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte gewijzigd van 7 hectare bruto oppervlak naar 5 hectare uitgeefbaar oppervlak.

Dit wordt ook aangepast in de Nota van Toelichting op de Actualisering 2016.

2. Gemeente Albrandswaard

Samenvatting

2.1 Ontwikkelingslocatie Binnenland

De gemeente wil dat de ontwikkelingslocatie Binnenland (inclusief de entreeweg) wordt opgenomen op de 3 ha kaart zodat de ontwikkelingslocatie functioneel geborgd is. Met een ontwikkelende partij heeft de gemeente inmiddels stappen gemaakt in het uitvoeringsproces. Als de provincie hier (wederom) niet voor kiest dan wil de gemeente gebruik kunnen maken van de in het bestemmingsplan Portland opgenomen wijzigingsbevoegdheid.

2.2. Landgoedbiotoop kasteel van Rhooen

Binnen de begrenzing van de landgoedbiotoop van het kasteel van Rhooon zijn abusievelijk de gronden van de begraafplaats meegenomen. De begraafplaats valt nu onder beschermingscategorie 1.

Voor de gebieden met een (zeer) hoge archeologische waarde vraagt de gemeente de gemeentelijke waardenkaart aan te houden en de provinciale kaart aan te passen.

2.3 Stedelijke agglomeratie en windenergie

De kern Portland en het Distripark zijn op de kaarten gearceerd als 'stedelijke agglomeratie'. De gronden zijn daarmee ook gereserveerd voor windturbines. De gemeente verzoekt alle gronden uit de aanduiding 'stedelijke agglomeratie' te halen en daarmee windturbines uit te sluiten. De gemeente wil de gronden wel beschikbaar houden voor energietransitie die te maken heeft met warmtenetwerk en bodemenergie.

2.4. Herziening windenergie

De tekst in de Visie ruimte en mobiliteit doet geen recht aan het traject dat thans binnen de voormalige Stadsregio Rotterdam loopt rond de realisatie van windenergie. De gemeente pleit ervoor de gehele tekst aan te passen aan de situatie zoals die op dit moment is. Overigens is de tekst dat terughoudend wordt omgegaan met een extra opgave windenergie ook strijdig met het Hoofdlijnenakkoord dat een extra opgave uitsluit.

2.5 Zonnevelden

De gemeente is het oneens met de stelling dat zonnevelden enkelvoudig ruimtegebruik betreffen. De combinatie van waterberging met zonnevelden is een voorbeeld van dubbel ruimtegebruik. Ook ontstaat er door realisatie van een zonneveld een bijzondere biotoop voor zowel flora als fauna (onder andere schaduwminnende planten).

2.6 Tabellen met woningbouwlocaties en bedrijventerreinen

In de tabellen met woningbouwlocaties en bedrijventerreinen ontbreekt de gemeente Albrandswaard. Dit is onjuist. Er is een bouwprogramma en er zijn gronden beschikbaar.

2.7 Openbaar vervoer

De gemeente mist de concessies die de vervoersautoriteit MRDH uitgeeft in de tekst over de uitgifte van OV-concessies. De uitgiftecriteria die de MRDH hanteert zijn verdergaand dan is beschreven in de Visie ruimte en mobiliteit.

Beantwoording

2.1

Dit verzoek is vorig jaar ook door de gemeente gedaan. Dit verzoek is toen afgewezen omdat de 3 hectare kaart betrekking heeft op stedelijke ontwikkelingen en de gemeente hier een grootschalige recreatieve voorziening wil realiseren ondersteunend aan het recreatiegebied het Buitenland van Rhooon. Er ontstaat hier dus geen nieuw stads- en dorpsgebied, natuur en recreatie blijft de hoofdfunctie.

Verder kan de gemeente gebruik maken van de in het vastgestelde bestemmingsplan Portland opgenomen wijzigingsbevoegdheid (en hieraan gekoppelde wijzigingsregels).

2.2

De landgoedbiotoop van Kasteel Rhooon is al in 2011 vastgesteld. Deze maakt géén onderdeel uit van de Actualisering VRM 2016. De genoemde begraafplaats langs de zuidrand van deze landgoedbiotoop was in 2011 bewust opgenomen als waardevolle (relatief) open ruimte van waaruit men het kasteelpark kan waarnemen. Daarmee wordt beoogt om deze ruimte vrij en open te houden. Deze bescherming houdt geen beperking in voor beheer en onderhoud van de begraafplaats en kan zodoende gehandhaafd worden.

Wat betreft de archeologische terreinen van provinciaal belang binnen Albrandswaard blijkt - uit nader overleg en nadere informatie - dat het hier om twee archeologische terreinen gaat: te weten een terrein met een huisterp (Reestein, monumentnummer 6586 op de provinciale Cultuurhistorische Atlas) en terrein Essendael bij Rhoon/Portland (monumentnummer 16102 op de provinciale Cultuurhistorische Atlas). De contouren hiervan wijken inderdaad iets af in vergelijking met de gemeentelijke archeologische waardenkaart. De provinciale kaart van de Cultuurhistorische Atlas zullen wij hierop aanpassen. Verder zullen wij de provinciale kaart ook wijzigen voor wat betreft het terrein aan de Dorpsdijk 9-15 te Rhoon (monumentnummer: 16205) conform eerder overleg in maart/april 2015. Dit terrein voeren wij af omdat recent veldonderzoek heeft aangetoond dat hier geen archeologische waarde (meer) aanwezig is.

Wijziging

Dorpsdijk 9-15 te Rhoon (monumentnummer: 16205) wordt verwijderd van de CHS-kaart als archeologisch terrein van provinciaal belang. De begrenzing van de terreinen Reestein (monumentnummer 6586) en terrein Essendael bij Rhoon/Portland (monumentnummer 16102) wordt aangepast.

2.3

Hier lijkt sprake van een misverstand. Voorheen waren middelgrote windturbines tot 45 meter mogelijk binnen de op de kaart aangeduide 'stedelijke agglomeratie'. De Actualisering 2016 maakt windturbines mogelijk binnen het bestaand stads- en dorpsgebied. De aanduiding van de 'stedelijke agglomeratie' is daarmee vervallen. Of daadwerkelijk middelgrote windturbines tot 45 meter kunnen worden opgericht hangt af van de lokale situatie. De gemeente kan daarover zelf een afweging maken en dus ook de keuze maken geen gebruik te maken van de mogelijkheid om kleine en middelgrote windturbines toe te laten.

2.4

Het klopt dat de huidige tekst in het Programma ruimte over het proces in de stadsregio niet recht doet aan het huidige traject. De tekst wordt aangepast.

Met betrekking tot de tekst in paragraaf 4.4.2 in de Visie ruimte en mobiliteit, waarin onder andere is aangegeven dat de provincie zicht terughoudend opstelt ten aanzien van een extra opgave voor windenergie op land na 2020, merken wij het volgende op. In de provinciale Energieagenda "Watt Anders" staat vermeld dat de provincie als directe uitwerking van het nationaal Energieakkoord samenwerkt met gemeenten aan het mogelijk maken van 735,5 MW opgesteld vermogen aan windenergie in 2020. Over de periode na 2020 is nog een uitspraak gedaan. In de Energieagenda wordt wel verkennend onderzoek aangekondigd naar energielandschappen, waarbij gezocht wordt naar kansen, mogelijkheden en dilemma's die gepaard gaan met de energietransitie en het behoud van ruimtelijke kwaliteit. Dit kan invloed hebben op het toekomstig beleid voor windenergie. De betreffende passage wordt uit de tekst verwijderd.

Wijziging

De tekst in paragraaf 4.4 van het Programma ruimte over de windenergieopgave in de (voormalige) Stadsregio Rotterdam wordt aangepast, zodat meer recht wordt gedaan aan het lopende proces van de Herziening Windenergie.

De passage in paragraaf 4.4.2 in de Visie ruimte en mobiliteit over de windenergieopgave op land na 2020 wordt geschrapt.

2.5

Zonnevelden zijn veelal en in hoofdzaak een vorm van enkelvoudig ruimtegebruik. Bij combinatie met een waterberging is dat inderdaad anders en kan je van dubbel ruimtegebruik spreken. Ook zullen er soms wel natuurwaarden aanwezig zijn, onder en naast en zonnepanelen.

2.6

Na overleg met de gemeente is gezamenlijk geconcludeerd dat aanvulling van de 3 hectare kaart en de bijbehorende tabellen niet nodig is (uitgezonderd hetgeen onder zienswijze 2.1 is aangegeven).

2.7

De VRM beschrijft de visie van de provincie Zuid-Holland op (de werking van) het OV-systeem. Concessies zijn daarbij een hulpmiddel en binnen Zuid-Holland zijn er naast de provincie nog twee vervoersautoriteiten die concessies verlenen; de rijksoverheid en de MRDH. Deze concessies zijn in de VRM inderdaad verder niet vermeld. Provincie en MRDH hebben in 2015 een samenwerkingsagenda vastgesteld waarin het OV een prominente plek heeft. Ook de OV-concessies zijn hierbij onderwerp van gesprek.

3. Gemeente Alphen aan den Rijn

Samenvatting

3.1 Groene Hart

Bij de visievorming in het kader van de Omgevingswet, pleit de gemeente voor een primaire keuze voor de dynamiek van duurzame economische ontwikkeling van het Groene Hart. Slechts op plaatsen met een uitzonderlijk hoge landschappelijke waarde, zou de bescherming van die hoge landschappelijke waarde de boventoon moeten voeren. De provinciale eis om ontwikkelingen langs de lat te leggen van 'behoud van ruimtelijke kwaliteit' zorgt voor verlamming en het mislopen van economische kansen.

3.2 Ontwikkeling economie

De gemeente wil een bijdrage leveren aan de concurrentiekracht van de Randstad, door werkgelegenheid te vergroten en te investeren in een groen-stedelijk woonmilieu. Kansen liggen er onder meer bij de doorontwikkeling van land- en tuinbouw, groei in de logistiek en recreatie.

3.3 Energietransitie

Een snelle omschakeling naar duurzame energie is noodzakelijk en urgent. Toch zijn er nog ruimtelijke beperkingen, die voor een groot deel kunnen worden weggenomen. De gemeente wil graag samen met de provincie hieraan werken.

3.4 Provinciaal belang

De gemeente ziet geen groot provinciaal belang in een eigen verstedelijkingsladder en gedetailleerd detailhandelsbeleid.

3.5 Samenwerking

Intensieve samenwerking met partners is belangrijk, onder meer met Gouda/Midden-Holland en Woerden. De provincie kan wellicht een versnelling realiseren.

3.6 Detailopmerkingen

In een bijlage heeft de gemeente een groot aantal tekstuele en detailopmerkingen gemaakt en suggesties gedaan.

Beantwoording

3.1

Met het oog op de omgevingswet heeft de Stuurgroep Groene Hart het initiatief genomen om een gemeenschappelijke toekomstvisie op het Groene Hart te ontwikkelen. Maatschappelijke problemen en kansen in het Groene Hart staan centraal. Het Perspectief wordt als bouwsteen gebruikt voor de op te

stellen omgevingsvisies van de drie Groene Hart provincies. Er is voor gekozen om vijf thema's uit te werken: landschap & identiteit, energietransitie, bodemdaling, economie, bereikbaarheid. De komende maanden gaat de Stuurgroep Groene Hart via een participatief proces aan de slag om te komen tot deze gemeenschappelijke toekomstvisie. De gemeente heeft de mogelijkheid haar visie op duurzame economische ontwikkeling in het Groene Hart actief in te brengen in dit proces.

Waar de gemeente het behoud van ruimtelijke kwaliteit en duurzame economische ontwikkeling tegenover elkaar zet, zijn wij ervan overtuigd dat deze doelen beide belangrijk zijn en bovendien in elkaars verlengde liggen. Inzet op ruimtelijke kwaliteit behoeft geenszins te leiden tot verlamming of het mislopen van economische kansen. Integendeel, als bij economische ontwikkelingen sprake is van zorgvuldig locatiebeleid en ruimtelijke kwaliteit 'aan de voorkant' wordt meegenomen kan dit juist een concurrerend leef- en vestigingsklimaat en de toeristisch-recreatieve kwaliteiten ten goede komen.

3.2

Wij nemen er kennis van dat de gemeente een bijdrage wil leveren aan de concurrentiekracht van de Randstad. Net als u zien wij dat de logistiek goede kansen biedt, om deze in regionaal of bovenregionaal verband, te verzilveren.

Voor de gemeente Alphen is het wenselijk niet alleen te investeren in een groen-stedelijk woonmilieu, maar vooral ook in een binnenstedelijk woonmilieu en woningen voor lage inkomensklassen, want de grote woningvraag betreft met name die laatste twee woningtypes.

3.3

De energietransitie is een belangrijke en ingrijpende opgave. Mede daarom is het van belang zorgvuldig om te gaan met de ruimtelijke consequenties. De provincie werkt hierbij samen met alle betrokken partijen, waaronder de gemeenten.

3.4

De in de verordening opgenomen ladder voor duurzame verstedelijking komt voor een groot deel overeen met de rijksladder, maar kent enkele provinciale aanvullingen en verfijningen. Zo wordt er onder andere van uitgegaan dat gemeenten niet meer afzonderlijk per plan de woningbehoefte behoeven aan te tonen indien sprake is van een door gedeputeerde staten aanvaarde regionale woonvisie.

Ten aanzien van de opmerking over het gedetailleerde detailhandelsbeleid wordt verwezen naar de thematische beantwoording bij dat thema.

3.5

De gemeente Alphen aan den Rijn benadrukt het belang van intensieve samenwerking met haar partners. De provincie onderschrijft het belang van de strategische samenwerking tussen Alphen aan den Rijn / Rijnstreek, Gouda / Midden-Holland en Woerden. Daarvoor wordt gewerkt aan een te sluiten convenant tussen deze overheden en de Provincie. In het convenant worden afspraken gemaakt op het gebied van bodemdaling, bereikbaarheid, economische ontwikkeling en recreatie. Deze samenwerking moet voorzien in uitvoering en versnelling van projecten.

3.6

We hebben kennis genomen van de opmerkingen en suggesties. Veel opmerkingen hebben niet specifiek betrekking op de Actualisering 2016, maar op de Visie ruimte en mobiliteit en de bijbehorende documenten als zodanig. Op een aantal punten gaan we nader in.

- Verzocht is om Oostvaartpark en Groenendijk-Oost komen te schrappen als woningbouwlocaties op de 3 hectarekaart en de bijbehorende tabellen omdat deze niet meer voorkomen op de planlijst van de gemeente. Gezien de afspraken uit de Oude Rijnzone en de relatie met station

Hazerswoude dienen dit verzoek en de consequenties daarvan eerst gezamenlijk te worden bekeken. Het schrappen van deze locaties vinden wij nu voorbarig. Wel willen wij hierover graag met u in gesprek.

- De naamgeving van de woningbouwlocatie Oostvaarpark in de tabel behorende bij de 3 hectare kaart van het Programma ruimte wordt gecorrigeerd.
- Het verbod op nieuwe woningbouwlocaties binnen de 20 Ke-contour, buiten bestaand stads- en dorpsgebied, wordt gesteld door het nieuwe Luchthavenindelingsbesluit (LiB). Dit zijn rijksregels. Provincies krijgen van het Rijk beperkte bevoegdheid om middels hun ruimtelijke verordeningen kleinschalige plannen van één tot enkele woningen, voor een beperkt aantal omschreven gevallen (zoals linten en ruimte-voor-ruimte), toe te staan. U zegt die uitzonderingen te rigide te vinden. Meer afwegingsruimte hebben wij van het Rijk echter niet gekregen. Het Rijk vindt de afwijkmogelijkheden voor recreatiewoningen en afronding van een kern zelfs te ruim en in strijd met de provinciale beleidsruimte, waardoor wij deze uitzonderingsmogelijkheden zullen schrappen. Binnen bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) krijgt de gemeente wel de verantwoordelijkheid een integrale afweging te maken tussen woningbouw, leefbaarheid en lawaai door vliegverkeer, binnen BSD kunt u dus een eigen afweging maken. Wel dient u dan de toekomstige bewoners goed te informeren over het feit dat zij onder een vliegroute komen te wonen en lawaai door vliegverkeer kunnen verwachten. De streekplan contouren uit 2003 zijn opgenomen op kaart 13 “20Ke-contour Schiphol” van de Verordening Ruimte. In het vigerende LuchthavenindelingsBesluit (LiB) van het Rijk is de 20 Ke-contour niet opgenomen. Wel zijn in het LiB andere contouren met bouwbeperkingen opgenomen. Het nieuw te verschijnen LiB krijgt wel een kaart waarop de 20 Ke-contour uit de voormalige Nota Ruimte wordt opgenomen.
- De begripsbepaling ‘bebouwde kom’ die was opgenomen in het ontwerp van de Actualisering 2016 wordt weer geschrapt. Wij verwijzen naar de thematische beantwoording over het onderwerp ‘kruimelgevallenregeling’.
- Ten aanzien van het verzoek om de bestaande windturbines bij Spookverlaat langs de N11 op te nemen op de kaart met windenergielocaties in de Verordening ruimte, merken wij op dat artikel 2.4.1, vierde lid van de Verordening ruimte betrekking heeft op bestaande windturbines buiten de aangewezen windenergielocaties. Het toevoegen aan de Verordening Ruimte van nieuwe locaties windenergie dient te berusten op een gedegen afweging van locaties op basis van onderzoek. De procedure voor de Actualisering 2016 is hier nu te ver voor gevorderd.
- Ten aanzien van het verzoek om een nieuwe windenergielocatie bij polder Steekt langs de N11 op te nemen op de kaart met windenergielocatie in de Verordening ruimte, merken wij op dat wij hierover met elkaar in overleg zijn. De procedure voor de Actualisering 2016 is nu te ver voor gevorderd om deze locatie alsnog mee te nemen.
- De aanduiding “recreatiegebied” op de beide in de zienswijze bedoelde gebieden tussen de N11 en de Oude Rijn is gebaseerd op een eerdere visie over de ontwikkeling van de Oude Rijnzone. Deze visie is nu niet meer actueel. Gelet op de kwaliteiten en kwetsbaarheid van het gebied en juist ook vanwege recente ontwikkelvragen die in het gebied spelen, is een nieuwe visie op de ontwikkeling van deze zone wenselijk. Het is in eerste instantie aan de gemeente(n) waarin de zone ligt om aan deze nieuwe visie vorm te geven. Wanneer deze nieuwe visie is afgerond en aansluit bij het provinciale ruimtelijke beleid, kunnen de bestaande beschermingscategorïen zonodig worden vervangen door de uitgangspunten van die nieuwe visie.

Wijziging

De naamgeving van de woningbouwlocatie Oostvaarpark in tabel 1 behorende bij de 3 hectare kaart in paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte wordt gecorrigeerd.

4. Gemeente Delft

Samenvatting

4.1 Algemeen

De gemeente onderschrijft op hoofdlijnen de visie van de provincie en streeft samen met de provincie naar een samenhangend ruimtelijk beleid op provinciale, regionale en gemeentelijke schaal. De Actualisering 2016 sluit aan bij, en biedt ruimte voor, de uitvoering van de Delftse opgaven zoals geschetst in het rapport "Delft, Parel in de Randstad". Delft is een essentiële schakel in de ontwikkeling van de MRDH tot een vitale 'miljoenenstad' die meespeelt in de mondiale top.

4.2. Bereikbaarheid van de Campus Delft – Sciencepark Technopolis

De Campus Delft is de drijvende kracht van de innovatie van de nationale en regionale economie. De campus vraagt om een goede bereikbaarheid per fiets, auto en openbaar vervoer. Bottleneck is de combinatie van het kruispunt Schoemakerstraat-Kruithuisweg (gemeente) naar het Kruithuisplein (provincie). Op langere termijn is een tweede hoofdontsluiting van het gebied noodzakelijk. De provinciale N470 en het kruisen van de Schie zijn relevant voor de bereikbaarheid van de campus. De gemeente treedt hierover graag in overleg met de provincie. Ook ziet de gemeente graag terug in de visie van de provincie hoe wordt omgegaan met de weging van de bereikbaarheidsbelangen van de auto, fiets, OV en vaarweg.

4.3. Verschillen tussen VRM en regionale en lokale beleid

- De visie komt niet overeen met de Uitwerkingsagenda Bereikbaarheid MRDH, waaraan is meegewerkt door de provincie.
- De tramlijnen 1 en 19 zijn niet aangeduid als regionaal HOV.
- De regionale HOV buslijnen Leiden-Zoetermeer en Zoetermeer-Delft zijn niet aangegeven.
- Scienceparken staan wel in de legenda, maar niet op de kaart.
- HOV-lijn 37 is zeer belangrijk voor de bereikbaarheid van de campus, maar is niet aangeduid als HOV. Ook de HOV-lijnen Delft-RTH Airport en Delft-Pijnacker-Langerland-Rotterdam ontbreken.
- Ook in het Programma ruimte ontbreken de HOV-aanduidingen van de genoemde lijnen.
- Verzoek om overal in de tekst MRDH te vermelden, in plaats van Stadsgebied Haaglanden en Stadsregio Rotterdam.

Beantwoording

4.1

Hiervan is kennisgenomen.

4.2.

In het IODS-convenant is afgesproken om de omvang van de verkeersstromen tussen A16, A13 en A4 op de N470 te monitoren. Deze cijfers kunnen behulpzaam zijn om te bepalen of en hoe de ontsluiting van de campus in Delft kan worden verbeterd. Nut en noodzaak hiervan dient ook in samenhang met de verbeterde OV-ontsluiting van de campus in Delft te worden onderzocht. Op deze manier kan een integrale weging van bereikbaarheidsbelangen worden verricht.

4.3

De uitwerkingsagenda is de verantwoordelijkheid van de MRDH, zij legt binnen het gebied waarvoor zij vervoersautoriteit is haar eigen accenten. Op het niveau van de ambitie komen de VRM en de uitwerkingsagenda wel degelijk in grote lijnen overeen en streven de provincie en de MRDH dezelfde doelen na.

De kaartbeelden voor OV zijn in thans geen onderwerp van actualisatie. Provincie en MRDH hebben in 2015 een samenwerkingsagenda vastgesteld waarin het OV een prominente plek heeft.

De scienceparken staan op de kaartbeelden op bladzijde 19 en 41 van de Visie ruimte en mobiliteit.

In de tekst wordt soms inderdaad nog gesproken over het Stadsgewest Haaglanden en de Stadsregio Rotterdam. Dit wordt aangepast. In sommige tabellen wordt vanwege de overzichtelijkheid nog een uitsplitsing naar de regio Rotterdam en de regio Haaglanden.

Wijziging

In de tekst van de VRM worden Stadsgewest Haaglanden en Stadsregio Rotterdam vervangen door MRDH.

5. Archeologie Delft

Samenvatting

Archeologie Delft vertegenwoordigt de archeologische belangen van de gemeenten Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Lansingerland, Westland en Zoetermeer.

5.1 Begrenzing zestal terreinen

Archeologie Delft is lid van de archeologietafel Zuid-Holland en heeft in een eerder stadium gegevens aangeleverd met betrekking tot de contouren van 11 terreinen. De aangeleverde gegevens over 5 terreinen zijn verwerkt in de Actualisering 2016. De gegevens over de andere zes terreinen zijn niet verwerkt. Gevraagd wordt dit alsnog te doen. De achterliggende gegevens zijn al eerder verstrekt, dus nu niet opnieuw meegestuurd. Het gaat om de volgende terreinen:

- o Pijnacker-Nootdorp, terrein 9472: kan vervallen;
- o Midden-Delfland, terrein 9415: aanpassing contour;
- o Midden-Delfland, terrein 10664: aanpassing contour;
- o Westland, terrein 4118: kan vervallen;
- o Westland, terrein 4128: aanpassing contour;
- o Westland, terrein 10691: aanpassing contour.

Beantwoording

5.1

Op basis van de aangeleverde gegevens is op 8 september 2016 nader overleg gevoerd met de archeologische dienst van de gemeente. Hieruit zijn onderstaande conclusies getrokken.

- o De archeologische terreinen met de nummers 4118, 4128, 9472 en 10664 kunnen inderdaad vervallen. Archeologisch onderzoek heeft voldoende uitgewezen dat hier geen hoge archeologische waarden meer aanwezig zijn
- o Archeologisch terrein nummer 10691 wordt aangepast. De delen van dit terrein waar onderzoek heeft plaats gevonden kunnen vervallen. De rest van dit terrein blijft gehandhaafd.

De provinciale kaart wordt hierop aangepast.

Wijziging

De archeologische terreinen met de nummers 4118 en 4128 (gemeente Westland), 9472 (gemeente Pijnacker-Nootdorp) en 10664 (gemeente Midden-Delfland) worden van de CHS-kaart verwijderd. De begrenzing van het archeologisch terrein met nummer 10691 (gemeente Westland) wordt aangepast.

6. Gemeente Den Haag

Samenvatting

6.1 Algemeen

De gemeente spreekt waardering uit voor een aantal wijzigingen. Het gaat dan onder meer om de aanpassing van de begrenzing van de kantorenlocatie 'Internationale zone', de aanpassing van de archeologische terreinen (met uitzondering van Solleveld), de extra focus op de kwaliteit van de woningbehoefte en het faciliteren bij mogelijke knelpunten bij de huisvesting van arbeidsmigranten.

6.2 Detailhandel

Op hoofdlijnen kan de gemeente zich vinden in het provinciale detailhandelsbeleid. De gemeente heeft echter moeite met de vertaling daarvan in de ontwikkelperspectieven voor de Haagse winkelcentra in het Programma ruimte en de regels van de Verordening ruimte.

De gemeente en de regio voeren al 20 jaar een consequent en consistent detailhandelsbeleid. Dit heeft geleid tot een gezonde winkelstructuur. Mede door dit restrictieve beleid ziet de gemeente in de afgelopen periode drie ontwikkelingen:

- minder winkelgebieden,
- concentratie in de hoofdwinkelstructuur én afname verspreide bewinkeling,
- leegstand neemt zowel absoluut als procentueel af.

Het ontwikkelperspectief voor de centra houdt nog steeds onvoldoende rekening met de Haagse hoofdwinkelstructuur. Onduidelijk is hoe de indeling in 3 categorieën in het Programma ruimte tot stand is gekomen. Binnen de Haagse hoofdwinkelstructuur hebben circa 50 winkelcentra de status 'overige centra' gekregen. Dat deze 'overige centra' minder goede toekomstperspectieven hebben gaat in Den Haag niet op. De meeste centra functioneren prima, hebben een goede toekomst en zijn essentieel voor de leefbaarheid van de buurten en wijken. De afwijkingsgronden in het provinciaal beleid zijn te grof en te weinig genuanceerd als het gaat om maatwerk. Ook moeten beleid en regels ruimte laten voor een bestuursakkoord tussen provincie en gemeente.

De regels voor detailhandel botsen nog altijd met ontwikkelingen binnen de gemeente Den Haag. De gemeente spreekt van gebrekkige communicatie rondom de aanpassing van artikel 2.1.4, derde lid, onder a, als gevolg van het schorsingsbesluit van de Kroon. Het gehanteerde begrip 'aard of omvang van de aangeboden goederen' is onvoldoende ruimtelijk onderscheidend, leidt tot willekeur en is in strijd met (Europese) wetgeving. Bouwmarkten en tuincentra verkopen bijvoorbeeld in grote mate producten die qua aard of omvang prima verkocht kunnen worden binnen bestaande centra. De aanpassing biedt in materieel opzicht geen verandering ten opzichte van de bestaande regeling. De gemeente verzoekt een algemene uitzondering op te nemen voor detailhandelsbedrijven die op ruimtelijke gronden niet of niet goed inpasbaar zijn in de centra. Het daarvoor gebruiken van de ontheffingsbevoegdheid is in strijd met de wet. Een motivering ontbreekt nog steeds omtrent de geschiktheid en evenredigheid van de in artikel 2.1.4 opgenomen beperkingen.

6.3 Ladder voor duurzame verstedelijking

Het begrip 'stads- en dorpsgebied' wordt in de toelichting van de verordening breder uitgelegd dan in de begripsbepaling.

6.4 Archeologisch terrein Solleveld

De begrenzing is niet in overeenstemming met de feitelijke situatie. Het deel van de vindplaats waarvan de sporen aantoonbaar al zijn vernietigd valt nog wel binnen de begrenzing, terwijl een deel van de vindplaats waarvan de sporen nog wel zijn bewaard er buiten valt.

6.5 Strandbebouwing

De gemeente verzoekt om gezamenlijk te bezien waar strandbebouwing wel en niet wenselijk is.

6.6 Wonen

De teksten over arbeidsmigranten vertonen enkele onvolledigheden, de tekst over de woonmilieubalans is onduidelijk en daarnaast verzoekt de gemeente de uitkomsten van de gezamenlijke onderzoeken naar stimuleren van stedelijke woonmilieus te implementeren in de regio's.

6.7 Luchtvaart

De gemeente kan zich vinden in het voorstel. Wel vraagt de gemeente om ruimte voor maatwerk te blijven bieden.

6.8 Natuurnetwerk Nederland

De ecologische verbindingen op de kaart van het NNN, zijn niet nauwkeurig ingetekend. Andere ontwikkelingen worden hierdoor onnodig beperkt.

6.9 Binckhorst

De gemeente verzoekt het verbod op de ontwikkeling van woningbouw binnen de milieucontour van de betoncentrale te schrappen, gelet op de pilot omgevingsplan die voor dit gebied wordt uitgevoerd.

6.10 Samenwerking

De gemeente plaatst enkele kanttekening bij de samenwerking en communicatie rondom de actualisering van de VRM. De gemeente wil graag het gesprek aangaan om te bespreken hoe we de samenwerking tussen provincie en gemeenten beter vorm kunnen geven, samen kunnen werken aan de uitdagingen die in de fysieke leefomgeving op ons af komen om zo te werken aan een mooie toekomst van onze provincie. Hierbij kan aangesloten worden bij andere projecten waarbij wordt samengewerkt, zoals bijvoorbeeld REOS en MIRT.

Beantwoording

6.1

Hiervan is kennisgenomen.

6.2

De indeling van de provinciale detailhandelsstructuur in drie categorieën is gebaseerd op onderzoek dat is uitgevoerd bij de actualisatie van het provinciaal detailhandelsbeleid in het kader van de Provinciale Structuurvisie. Een belangrijke onderlegger voor het detailhandelsbeleid is het koopstromenonderzoek. Momenteel wordt het Koopstromenonderzoek 2016 i.s.m. de provincies Noord-Holland en Utrecht voorbereid. Mede op basis van de uitkomsten van het koopstromenonderzoek zal het provinciaal detailhandelsbeleid worden geactualiseerd. De provinciale detailhandelsstructuur zal daarbij mogelijk ook tegen het licht worden gehouden.

Wij zijn niet voornemens om met gemeenten bestuursakkoorden af te sluiten waarin individuele afspraken worden gemaakt over de ontwikkelingsrichting van centra. Wij zijn van mening dat met de huidige wijzigingen voldoende tegemoet gekomen kan worden aan ontwikkelingen in de centra, passend binnen de uitgangspunten van het provinciaal detailhandelsbeleid. Vanzelfsprekend blijven wij graag met u in gesprek over individuele ontwikkelingen en actualisatie van detailhandelsbeleid.

Op dit moment worden geen grote wijzigingen doorgevoerd in de categorisering. We zijn het met u eens dat de tekst over 'overige centra' iets genuanceerder geformuleerd kan worden. Daarom passen wij de tekst over het ontwikkelingsperspectief van de 'overige centra' zodanig aan dat niet op voorhand de

uitgangspositie voor de 'overige centra' ongunstig is en dat er aanknopingspunten bestaan voor 'overige centra' met een goed toekomstperspectief om zich te ontwikkelen. De basis hiervoor ligt in de ladder voor duurzame verstedelijking (bevolkingsgroei en achterstand in voorzieningenniveau). De aanpak van de saldering is genuanceerd waarbij het moment van salderen niet op hetzelfde moment hoeft te liggen.

Voor de overige punten verwijzen wij naar de thematische beantwoording over het onderwerp detailhandel.

Wijziging

De tekst in het Programma ruimte over 'overige centra' wordt iets genuanceerder geformuleerd.

6.3

De toelichting van de verordening is met de Actualisering 2016 juist meer in lijn gebracht met de definitie van bestaand stads- en dorpsgebied. Met name met betrekking tot onbebouwde gronden (die soms toch tot bestaand stads- en dorpsgebied kunnen worden gerekend) is de tekst verbeterd.

6.4

Op basis van nader overleg met de archeologische dienst van de gemeente wordt de begrenzing van dit archeologisch terrein (monumentnummer 4034 op de provinciale Cultuurhistorische Atlas) aangepast. Het deel waar onderzoek heeft aangetoond dat bodemsporen zijn vernietigd vervalft. Anderzijds wordt aan dit terrein een (beperkt) nieuw deel toegevoegd omdat daar nog wel sporen zijn aangetoond.

Wijziging

De begrenzing van archeologisch terrein 4034 (gemeente Den Haag) wordt aangepast.

6.5

De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De planologische begrenzing van het NNN loopt via het traject van de provinciale ruimtelijke structuurvisies en verordening.

Om de stranden tegen grote onomkeerbare ingrepen te beschermen is er voor gekozen de rustige stranden tussen Hoek van Holland en Noordwijk die grotendeels liggen voor Natura2000 gebied aan het NNN toe te voegen.

De provincie vindt het een goede zaak dat de gemeente in de toekomst wil overleggen waar strandbebouwing wel en niet wenselijk is. Dit geschiedt dan op basis van de voorgestelde aanscherping van kaart en richtpunten ruimtelijke kwaliteit.

Verwezen wordt verder naar de thematische beantwoording over het onderwerp strandbebouwing in paragraaf 3.1.4.

6.6

Wij delen de constatering in de zienswijze dat arbeidsmigranten niet alleen in de Greenports en in de Rotterdamse haven werken, maar ook in diverse andere sectoren, zoals bouw, zorg en schoonmaak, en dat arbeidsmigranten niet alleen in Den Haag en Westland wonen, maar ook in andere Haaglandse gemeenten. De tekst van het Programma ruimte zullen wij op dit punt verduidelijken.

Onder woonmilieubalans wordt verstaan dat per woonmilieu vraag en aanbod tegen elkaar worden afgewogen. Dit is een manier waarop de regio vraag en aanbod aan woonmilieus met elkaar kan confronteren in de regionale woonvisie. De zin over de woonmilieubalans wordt op deze manier verduidelijkt in het Programma.

De zienswijze vraagt om de conclusies uit onder meer het MIRT-onderzoek Stimuleren stedelijk wonen te implementeren in de regio's. De provincie kan dat niet eigenstandig doen, maar is een van de vele partijen die samenwerken om de grote vraag naar stedelijk wonen te accommoderen. De conclusies uit gezamenlijke onderzoeken betrekken wij op ons eigen beleid en samen met de partners uit het Netwerk Zuidelijke Randstad overwegen wij verdere inzet en afstemming van instrumentarium.

Wijziging

Conform het verzoek in de zienswijze wordt in het Programma ruimte verduidelijkt wat wordt bedoeld met woonmilieubalans. Ten aanzien van arbeidsmigranten wordt in het Programma ruimte verduidelijkt dat arbeidsmigranten niet alleen in de Greenports en in de Rotterdamse haven werken, maar ook in diverse andere sectoren, zoals bouw, zorg en schoonmaak.

6.7

Hiervan is kennisgenomen. Het beleid gaat uit van een kwalitatieve benadering en biedt ruimte voor maatwerk.

6.8

Nog niet gerealiseerde ecologische verbindingen hebben doorgaans een enigszins indicatief tracé, juist om de mogelijkheden voor zowel realisatie van de verbinding, als de mogelijkheden voor andere ontwikkelingen niet onnodig te beperken. Het is dus mogelijk nog wat te schuiven en rekening te houden met lokale omstandigheden en ontwikkelingen. Locaties van reeds gerealiseerde (delen van) ecologische verbindingen hebben geen indicatief karakter meer.

6.9

Bedrijven in de hogere milieucategorieën vormen een belangrijke schakel in de economische structuur van de provincie Zuid-Holland. De ruimte voor bedrijven in de hogere milieucategorieën staat onder druk door de milieuzoneringen rond de oprukkende woningbouw. Gezien het belang van de HMC-bedrijven is de (milieu)ruimte voor dit type bedrijven van provinciaal belang.

De gemeente stelt in het kader van de Crisis- en herstelwet een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte op (pilot Omgevingsplan in het kader van de aankomende Omgevingswet), waarbij uitgangspunt is dat plannen voor onder andere ruimtelijke ordening en milieu beter op elkaar worden afgestemd en lokaal maatwerk geleverd kan worden. In die wetenschap is een algemeen verbod op woningbouw binnen de milieucontour van de op de Binckhorst aanwezige betoncentrale niet passend. Dit laat onverlet dat het belang van de bedrijfsvoering en de benodigde milieuruimte van de betoncentrale voor wat de provincie betreft een leidend principe is bij de vormgeving van het omgevingsplan voor de Binckhorst.

Wijziging

De tekst in paragraaf 2.2.2 van het Programma ruimte over de Binckhorst wordt aangepast. De zinsnede "Binnen de milieucontour van de betoncentrale mag geen woningbouw gerealiseerd worden" wordt vervangen door "Woningbouw binnen de milieucontour van de betoncentrale is niet uitgesloten, mits de betoncentrale niet wordt beperkt in haar functioneren."

6.10

Provincie en gemeente werken bij veel opgaven die samenhangen met de Visie ruimte en mobiliteit al samen. Ook over een onderwerp als detailhandel vinden gesprekken plaats. De provincie neemt gaarne het aanbod aan om te bezien hoe de samenwerking tussen provincie en gemeenten verder verstevigd kan worden. Momenteel vindt hierover gesprek plaats.

7. Gemeente Goeree-Overflakkee

Samenvatting

7.1 Ontwikkeling Landgoed Zandgorsweg Stellendam

Een perceel aan de Zandgorsweg is aangeduid als Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het gebied heeft een agrarische functie. Plannen voor grootschalige natuurontwikkeling zijn vervallen. De gemeente verzoekt daarom de NNN aanduiding te schrappen. Er is dan ook geen belemmering voor de ontwikkeling van een landgoed. De gemeente wil hieraan meewerken omdat er dan geen noodzaak meer is om zoet water te garanderen. Als gevolg van het Kierbesluit zal het Zuiderdiep brak worden en zouden er kostbare maatregelen nodig zijn om zoetwater te garanderen.

7.2 Ontwikkelingen op 3 ha kaart

De gemeente is akkoord met de toevoeging van De Nieuwe Marke en Ouddorp Bad op de 3 ha kaart.

De woningbouwlocatie 'Sommelsdijk/onbekend' (5 hectare) kan worden gewijzigd in 'Sommelsdijk/Everdinapolder'. De stip dient dan wel iets naar het noorden te schuiven.

De locatie 'Sommels/onbekend' (35 hectare) is bedoeld voor de tweede haven als uitbreiding van de wijk 'Westplaat'. De naam kan gewijzigd worden in 'Middelharnis – uitbreiding Westplaat/2^e haven'.

7.3 N59

De gemeente verzoekt in de VRM melding te maken van het gezamenlijk streven naar verbetering van de N59.

Beantwoording

7.1

Het perceel aan de Zandgorsweg wordt gerekend tot het NNN omdat het vroeger op de zogenoemde 'afrondingenkaart' stond en later was opgenomen in het programma Deltanatuur. Nu de afrondingenkaart is ingetrokken en de ambities van Deltanatuur inzake dit perceel zijn verlaten, is er inderdaad aanleiding om de NNN-status te schrappen.

Wijziging

De NNN-status van het perceel aan de Zandgorsweg wordt geschrapt.

7.2

De voorgestelde aanpassingen worden overgenomen.

Wijziging

De aanduiding van de woningbouwlocatie 'Sommelsdijk/onbekend' (5 hectare) wordt gewijzigd in 'Sommelsdijk/Everdinapolder'. De stip op de kaart wordt iets naar het noorden verschoven.

De aanduiding van de locatie 'Sommels/onbekend' (35 hectare) die is bedoeld voor de tweede haven als uitbreiding van de wijk 'Westplaat' wordt gewijzigd in 'Middelharnis – uitbreiding Westplaat/2e haven'.

7.3

De N59 staat in het programma mobiliteit vermeld en maakt dus al onderdeel uit van het provinciale beleid.

8. Gemeente Gouda

Samenvatting

8.1. Kruiemelgevallenregeling

De gemeente waardeert het dat bij toepassing van de kruimelregeling voor permanente gebruikswijziging, de toepasselijkheid van provinciale regels is beperkt tot ontwikkelingen met een provinciaal belang. Onlogisch en inconsequent is echter dat wanneer sprake is van een tijdelijke gebruikswijziging in alle gevallen de provinciale verordening van toepassing is. De gemeente stelt op dit punt een wijziging van de verordening voor.

8.2 Stedelijke agglomeratie

Gouda moet worden toegevoegd als stedelijke agglomeratie op de kaart op pagina 6 (Visie ruimte en mobiliteit) overeenkomstig de kaarten op de pagina's 19, 26 en 41.

8.3 Midden-Holland

De volgende zin is voor achterhaald met de bestuurlijke keuze voor de netwerkorganisatie Midden-Holland: 'Een aantal andere regio's, zoals Holland-Rijnland en Midden-Holland, bezinnen zich op hun toekomst'(Programma ruimte, pagina 3).

8.4 Wonen

Het is niet duidelijk hoe enkele zinnen met betrekking tot de provinciale woningmarktverkenning en gemeentelijke en regionale woningmarktonderzoeken, zich tot elkaar verhouden. De gemeente vraagt zich af wat de status en de betekening is van de vaststelling van een provinciale woningmarktverkenning. De ruimte voor gemeenten voor eigen onderzoeken mag niet onvermeld blijven in het Programma ruimte.

8.5 Begrip 'regio' – Bleizo

In tegenstelling tot het beleid van voorgaande jaren, wordt in de Actualisering 2016 op een vrije manier omgegaan met het begrip 'regio'. Dit leidt tot onduidelijkheid. Verschillende beleidsvelden/functies vragen om verschillende schaalniveaus. Zo is er sprake van een strategisch en operationeel schaalniveau, een functioneel en bestuurlijk schaalniveau. Het is in het provinciaal beleid onduidelijk welke schaal/regio voor welke functie geldt en wie dit bepaald. Dit kan grote gevolgen hebben voor het functioneren en de ontwikkeling van bestaande kantorenlocaties, bedrijventerreinen en detailhandelslocaties.

Een illustratie van de manier waarop wordt omgegaan met het begrip 'regio' is de ontwikkelingslocatie Bleizo. Het Programma ruimte doet hierover een aantal vergaande uitspraken, die gevolgen kunnen hebben voor het functioneren van functionele deelgebieden in de regio Midden-Holland en in Gouda in het bijzonder. In het Programma ruimte is een reservering opgenomen voor de ontwikkeling van Bleizo. De oppervlakte is nog onbekend en het programma ook. Het is onduidelijk welke regio de provincie hier beschouwt als de functionele regio. Een kantorenontwikkeling en een detailhandelsontwikkeling zullen effecten hebben op het functioneren van Goudse Poort in Gouda.

De kantorencapaciteit van Bleizo is in programmatisch zin overgeheveld naar de regio Haaglanden en is in de regionale visie opgenomen als kantorenlocaties. In de zienswijze wordt geconstateerd dat dit lijkt op administratief gegoochel. In Midden-Holland worden strenge regels gehanteerd voor kantorenontwikkeling. Het kan niet zo zijn dat op 15 kilometer de provincie wel een kantorenontwikkeling faciliteert.

Ook de uitplaatsing van het Woonhart Zoetermeer naar een deel van Prisma, loopt vooruit op de discussie over de ontwikkeling van een Factory Outlet Center op de huidige locatie van het Woonhart. Uitplaatsing van een niet-functionerende woonboulevard naar een nieuwe locatie druist volstrekt in tegen de huidige behoefte in de markt en de ladder voor duurzame verstedelijking.

8.6 Ontwikkeling van Stadshart en Alexandrium in relatie tot Gouda

De relatief nieuwe centra Stadshart Zoetermeer en Rotterdam Alexandrium worden genoemd als te ontwikkelen winkelcentra. Het historisch centrum van Gouda kan echter niet groeien. De groei van Stadshart en Alexandrium heeft echter wel directe gevolgen voor Gouda. Gevraagd wordt daarom Stadshart en Alexandrium te kwalificeren als 'te optimaliseren centra' in plaats van als 'te ontwikkelen centra'.

Overigens geldt ook voor de categorie "te ontwikkelen centra" dat toename van meer dan 2000 m² bruto winkelvloeroppervlak slechts mogelijk is als geen onaanvaardbare leegstand ontstaat en het woon- en leefklimaat niet onevenredig wordt aangetast.

Beantwoording

8.1

Verwezen wordt naar de thematische beantwoording over het onderwerp 'kruimelgevallenregeling'. De zienswijze geeft geen aanleiding tot wijziging van het oorspronkelijke voorstel.

8.2

Het kaartbeeld op blz. 6 verbeeldt de positie van Zuid-Holland in internationale context. Dat is een globaal beeld. De kaartbeelden op blz. 19, 26 en 41 verbeelden meer in detail de hoofdlijnen van het provinciaal beleid. Dat Gouda wel op die kaartbeelden en niet op die op blz. 6 staat heeft dus geen inhoudelijke reden maar een cartografische. De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

8.3

Regio Midden Holland heeft zich klaargemaakt voor de toekomst in een traject genaamd "de nieuwe regio" waarbij via een zogenaamde 'netwerksamenwerking' actief samenwerking wordt gezocht met externe partners. De samenwerking wordt vormgegeven aan de hand van een strategische agenda van vijf programma's. Iedere gemeente draagt zorg voor een bestuurlijk trekker van een programma.

Wijziging

De betreffende zin in het Programma ruimte wordt geschrapt.

8.4

De provincie zal de Woningmarktverkenning Zuid-Holland vaststellen als uitgangspunt voor de woningbehoefte in de regionale woonvisies. Dit betekent dat de provincie in de eerste plaats een regionale woonvisie zal beoordelen op basis van de Woningmarktverkenning. De Woningmarktverkenning is daarmee in principe leidend voor het oordeel van de provincie. Ander onderzoek kan worden gebruikt als aanvulling en/of nuancering. Wanneer de provincie het aannemelijk acht dat lokaal of regionaal onderzoek beter inzicht geeft in (onderdelen) van de vraag dan de Woningmarktverkenning zal de provincie bij een tegenstrijdigheid met de Woningmarktverkenning kiezen om lokaal of regionaal onderzoek te volgen bij beoordeling van een regionale woonvisie.

Wijziging: in het Programma ruimte wordt aanvullende toelichting opgenomen over de toepassing van behoefteonderzoeken bij aanvaarding van een regionale woonvisie. Daarbij wordt ingegaan op de ruimte die daarin is voor gemeentelijk onderzoek.

8.5

De mogelijkheid voor kantoren op de stationslocatie Bleizo is niet nieuw in de Actualisering 2016, maar zat al als mogelijkheid in de VRM en haar voorgangers, waaronder de provinciale structuurvisie (1e herziening PSV 2011 Bleizo: Kantoorontwikkeling is gekoppeld aan regionale afstemming met Haaglanden en stadsregio Rotterdam en aan een uitruil met Zoetermeer ten behoeve van Bleizo. Het gaat om sloop of de uitruil van harde plancapaciteit uit Zoetermeer).

In de Agenda Kantoren van MRDH is 50.000 m² plancapaciteit voor de realisatie van Bleizo functioneel overgeheveld van de Rotterdamse regio naar de regio Haaglanden. De tekst van het Programma ruimte is hierop aangepast, maar het betreft geen nieuwe ontwikkeling of locatie. Bleizo valt onder de vraagraming van Haaglanden en gaat dus niet ten koste van de vraagraming Midden-Holland. De regionale indeling voor de vraagraming plancapaciteit kantoren en het opstellen en aanvaarden van regionale kantorenvies was onderdeel van de Visie ruimte en mobiliteit en Verordening ruimte in 2014. Daarover is destijds afstemming geweest met de regio's en is nu niets in gewijzigd.

De kantoorontwikkeling Bleizo past binnen de al eerder vastgestelde ruimtelijke kaders in de VRM, Verordening Ruimte en door Gedeputeerde Staten aanvaarde regionale kantorenvies 2015-2018.

De passage over Prisma is in het programma opgenomen omdat destijds werd gesproken over de herallocatie van de bestaande PDV locatie (Woonhart naar Prisma). Het college heeft met deze passage kenbaar willen maken open te staan voor gesprek over deze plannen. Plannen hiervoor zijn thans nog niet concreet uitgewerkt en regionaal afgestemd. Toevoeging van extra winkelaanbod in de woonbranches acht de provincie vanwege de huidige druk op het functioneren van de bestaande binnensteden en andere aankoopplaatsen niet aanvaardbaar.

8.6

De indeling van de provinciale detailhandelsstructuur in drie categorieën is gebaseerd op onderzoek dat is uitgevoerd bij de actualisatie van het provinciaal detailhandelsbeleid in het kader van de Provinciale Structuurvisie (Provincie Zuid-Holland ontwikkelingsmogelijkheden detailhandel, BSP, september 2012) en het Koopstromenonderzoek 2011. Op dit moment worden geen grote wijzigingen in categorisering van centra doorgevoerd. Momenteel wordt het Koopstromenonderzoek 2016 in samenwerking met de provincies Noord-Holland en Utrecht voorbereid. Mede op basis van de uitkomsten van het koopstromenonderzoek zal het provinciaal detailhandelsbeleid worden geactualiseerd. De provinciale detailhandelsstructuur zal daarbij ook tegen het licht worden gehouden.

9. Gezamenlijke gemeenten Greenport Duin- en Bollenstreek

Samenvatting

9.1 Algemeen

De zes greenportgemeenten (Hillegom, Lisse, Teylingen, Katwijk, Noordwijk en Noordwijkerhout) spreken hun waardering erover uit dat ze zijn betrokken bij voorbereiding van de actualisering. Aanpassingen die nodig zijn als gevolg van de actualisering van de ISG zijn daardoor al meegenomen. Ook in de vervolgfase van de ISG en de herstructurering van de Greenport wordt de inbreng en betrokkenheid van de provincie op prijs gesteld.

De termijn voor het indienen van zienswijze was met vier weken erg kort.

De gemeente Katwijk heeft naast deze gezamenlijke zienswijze ook een eigen zienswijze ingediend.

9.2 Huisvesting arbeidsmigranten – Kruielgevallenregeling

Arbeidsmigranten leveren een belangrijke bijdrage aan de Greenport. In de zogenoemde kruielgevallenregeling is de mogelijkheid opgenomen van huisvesting van arbeidsmigranten in bestaande bebouwing in het buitengebied. Ook mogen gronden voor ten hoogste tien jaar anders worden gebruikt. De Rijksladder voor duurzame verstedelijking is hierop niet van toepassing. Omdat bij toepassing van de kruielgevallenregeling soms ook rekening moet worden gehouden met de Verordening ruimte, is de provinciale ladder voor duurzame verstedelijking wél van toepassing. De huisvesting van arbeidsmigranten wordt door de provincie beschouwd als stedelijke functie. Dit is volgens de greenportgemeenten ongewenst. Ook is er volgens de greenportgemeenten bij huisvesting in bestaande panden geen sprake

van een nieuwe stedelijke ontwikkeling. Het provinciaal beleid maakt ten onrecht geen onderscheid tussen tijdelijke en permanente huisvesting en doorkruist daarmee de uitgangspunten van het Rijk.

9.3 Ruimtelijke kwaliteit

In de ontwerp Actualisering 2016 is artikel 2.3.2 (herbestemmen bestaande bebouwing buiten bestaand stads- en dorpsgebied) geschrapt. De gemeenten willen graag bevestigd zien dat ander gebruik van bestaande bebouwing nog steeds kan worden beschouwd als 'inpassen', zoals expliciet was bepaald in artikel 2.3.2.

9.4 Strandbebouwing

In de nieuwe regels voor strandbebouwing is aangegeven dat 'geen nieuwe seizoensgebonden en/of permanente bebouwing ten behoeve van de verblijfsrecreatie wordt toegestaan'. De gemeenten constateren dat de nieuwe regeling dus geen betrekking heeft op strandbebouwing ten behoeve van strandhoreca, strandsportverenigingen en ondersteunende maatschappelijke voorzieningen en dergelijke. De gemeente Noordwijk wil de mogelijkheid bieden om zowel bij de Duindamseslag als bij de Langevelderslag seizoensgebonden strandhuisjes te realiseren (totaal 10). Een bestemmingsplan dat dit mogelijk maakt is in voorbereiding. Verzocht wordt dit niet uit te sluiten in de VRM.

9.5 Omvang agrarische bouwpercelen

In de ISG2016 is aangegeven dat het wenselijk is de uitbreidingsmogelijkheden van bedrijfsgebouwen voor teeltbedrijven aan te laten sluiten bij de gewenste schaalvergroting binnen de greenport. Inbreng van de provincie bij deze uitwerking van de ISG wordt op prijs gesteld.

9.6 Om te spuiten graslanden

Ten aanzien van de passage in de Actualisering 2016 over de om te spuiten graslanden, merken de gemeenten op dat de gehanteerde argumentatie niet geheel juist is. Vanuit een oogpunt van landschap en natuur is het omzetten van grasland de minst wenselijke vorm van bollengrondcompensatie. Het is niet zo dat het opspuiten van graslanden slechte bollengrond zou opleveren.

9.7 Opmerkingen over de Verordening ruimte

- In de toelichting op artikel 2.1.7 staat iets te stellig dat de verordening binnen het bollenteeltgebied andere functies dan bollenteelt uitsluit.
- In artikel 2.2.1, zesde lid, is bepaald dat gebruik van kassen voor andere functies dan glastuinbouw is uitgesloten. Verzocht wordt hiervan te maken 'voor andere functies dan teelt onder glas'.

9.8 Opmerkingen over het Programma ruimte

- Verzocht wordt de woningbouwopgave zoals opgenomen in de ISG2016 op te nemen in het Programma ruimte onder de kopjes 'bovenregionale woningbouwopgave' en 'Duin- en Bollenstreek'.
- De woningbouwlocatie Sancta Maria is niet alleen in Noordwijk gelegen, maar ook in Noordwijkerhout. De bruto oppervlakte bedraagt 65 hectare. De woningbouwlocatie BAVO in Noordwijkerhout heeft een bruto oppervlakte van 31 hectare.
- In de ontwerp Actualisering 2016 is De Woerd vervallen als glastuinbouwgebied. Vooralsnog houdt de gemeente echter vast aan het handhaven van de glastuinbouwbestemming. Verzocht wordt De Woerd weer op te nemen als glastuinbouwgebied, met de mogelijkheid van gehele of gedeeltelijke transformatie.
- De Noordelijke Randweg Rijnsburg is in de Actualisering 2016 van de kaart verwijderd. De gemeenten benadrukken het belang van de Noordelijke Randweg Rijnsburg.

9.9 Ladder voor duurzame verstedelijking

De minister van IenM heeft een wijziging van de ladder voor duurzame verstedelijking aangekondigd. Verzocht wordt zoveel mogelijk reeds rekening te houden met de voorgenomen wijziging.

Beantwoording

9.1

Hiervan is kennisgenomen.

9.2

Mede naar aanleiding van uw zienswijze zijn wij tot het standpunt gekomen dat tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten bij een agrarisch bedrijf in een beperkte piekperiode niet langer als stedelijke functie beschouwd hoeft te worden. Dergelijke huisvesting in stads- en dorpsgebied ligt niet voor de hand aangezien die huisvesting maar een klein deel van het jaar wordt gebruikt en functioneel gezien sterk gebonden is aan het agrarisch bedrijf.

Wij gaan er daarbij vanuit dat in de bestemmingsplannen een en ander juridisch goed geborgd wordt, waarbij een regeling zoals in artikel 4.5.4 van het bestemmingsplan Buitengebied 2015 van Noordwijkerhout is opgenomen als uitgangspunt kan worden genomen.

Wij zullen de regeling over de kruimelgevallen hierop aanpassen. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording van dat onderdeel (3.1.3).

Wijziging

De tekst in paragraaf 2.2.3 van het Programma ruimte over arbeidsmigranten wordt aangepast, evenals de regels in artikel 1.2 van de Verordening ruimte over de toepasselijkheid van de verordening op de kruimelgevallen.

9.3

Ander gebruik van bestaande bebouwing kan in de meeste gevallen inderdaad worden beschouwd als 'inpassen'. Dit zal verduidelijkt worden in de toelichting van de verordening.

Wijziging

De toelichting op artikel 2.2.1 (ruimtelijke kwaliteit) van de verordening zal worden aangevuld.

9.4

Zie beantwoording onder 6.5.

De Duindamseslag en de Langevelderslag zijn om die reden toegevoegd aan het NNN. De mogelijkheden die de gemeente Noordwijk wil bieden nabij de Duindamseslag en de Langevelderslag zullen moeten voldoen aan de aangescherpte richtpunten ruimtelijke kwaliteit. Waarbij ter bescherming van de waarden in dit gebied, vanwege de NNN status wordt uitgegaan van een 'nee, tenzij'-regime. Dat betekent dat nieuwe plannen en projecten niet zijn toegestaan als deze een significant negatief effect hebben op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied, tenzij daarmee een zwaarwegend groot openbaar belang gediend is en er geen alternatieven voorhanden zijn.

Verwezen wordt verder naar de thematische beantwoording over het onderwerp strandbebouwing in paragraaf 3.1.4.

9.5

De provincie maakt graag gebruik van het aanbod om deel te nemen aan de uitwerking.

9.6

De argumentatie in de passage over de om te spuiten graslanden is inderdaad niet geheel juist. De tekst wordt aangepast aan de hand van uw zienswijze.

Wijziging

De tekst over om te spuiten graslanden in paragraaf 4.24 van de Nota van Toelichting op de Actualisering 2016 wordt aangepast.

9.7

1. De tekst in de toelichting op artikel 2.1.7 is inderdaad te stellig geformuleerd. Dit wordt aangepast.
2. De suggestie voor aanpassing van artikel 2.2.1, zesde lid, wordt overgenomen.

Wijziging

Naar aanleiding van deze zienswijze wordt artikel 2.2.1, zesde lid en de toelichting op artikel 2.1.7 aangepast.

9.8

- o Deze termijn is aangepast conform afsprakenkader en ISG2016. De regionale woonvisie en de woningbehoefteramingen blijven echter altijd leidend als het gaat om onderbouwing van behoefte voor de Ladder van Duurzame Verstedelijking.
De tekst hierover in het Programma ruimte wordt aangepast. Daarbij wordt ook aangegeven dat regionale woonvisie en woningbehoefteramingen altijd leidend blijven.

Wijziging: de tekst in het Programma ruimte wordt aangepast.

- o In de tabel in het Programma ruimte staat per locatie de bruto oppervlakte voor zover gelegen buiten BSD2014. Dat gedeelte is voor Bavo 14 hectare en voor Sancta Maria 19 hectare. De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.
- o De gemeente Katwijk wil de glastuinbouwbestemming voor locatie De Woerd vooralsnog behouden. Het verouderde glastuinbouwgebied De Woerd is in de VRM en daarvoor al in de voormalige PSV niet als duurzaam glastuinbouwgebied aangeduid. In het door de gemeente Katwijk in 2013 vastgestelde Masterplan Valkenburg wordt transformatie van de locatie De Woerd naar woningbouw en bedrijvenpark aangegeven. De provincie voorziet deze transformatie en is daarom van mening dat het niet opportuun is om dit gebied aan te duiden als duurzaam glastuinbouwlocatie.
- o Tot nu toe beschouwt de provincie Zuid-Holland de Noordelijke Randweg Rijnsburg als een weg van lokaal belang.

9.9

Er ligt een voorlopig voorstel van de minister voor aanpassing van de ladder voor duurzame verstedelijking. Het is nog te vroeg om daarop nu al te anticiperen, omdat de tekst nog kan veranderen. De provincie is op hoofdlijnen positief over het voorstel van de minister.

10. Gemeente Kaag en Brasseem

10.1 Huisvesting arbeidsmigranten

De gemeente onderschrijft de constatering van de provincie dat huisvesting van arbeidsmigranten lastig binnen bestaand stads- en dorpsgebied is te realiseren. De gemeente heeft een beleidsnota over huisvesting van arbeidsmigranten opgesteld. In tegenstelling tot het provinciaal beleid, ziet de gemeente

kansen voor huisvesting in glastuinbouwgebieden. Ook worden mogelijkheden gezien in niet-zelfstandige woningen en woonunits. De Verordening ruimte staat echter geen huisvesting van arbeidsmigranten toe in de glastuinbouwgebieden. De gemeente verzoekt dit alsnog mogelijk te maken.

10.2 Verbreding functies Greenports

In de startnotitie is een verbreding van mogelijk functies in de Greenports aangekondigd. Dit heeft echter nu nog niet geleid tot voorstellen in het ontwerp van de Actualisering 2016. In het bestemmingsplan Geestweg en Floraweg zijn echter al nevenfuncties en wijzigingsbevoegdheden opgenomen. De gemeente wil dezelfde regeling opnemen in het bestemmingsplan De Baan en Sotaweg, maar dit wordt nu tegengehouden door de beperkingen in de verordening.

10.3 Detailhandel

De gemeente wil graag onderlinge uitwisselbaarheid tussen perifere detailhandelsvormen mogelijk maken. Toekenning van een maatbestemming vindt de gemeente in veel gevallen onwenselijk, omdat dit een planologische verslechtering tot gevolg heeft. Ook pleit de gemeente voor een meer algemene indeling bij de categorieën perifere detailhandel. Aanvullend merkt de gemeente op dat in een wijzigingsbevoegdheid gelijke criteria als in de Verordening ruimte kunnen worden opgenomen. Het toetsingsmoment verschuift dan in tijd.

10.4 Intensieve veehouderij

Op grond van de ontwerp Actualisering 2016 is de uitbreidingsmogelijkheid van intensieve veehouderij beperkt tot 10%, ook bij verplaatsing. Omdat meerdere intensieve veehouderijen dicht bij de bebouwde kom liggen, is verplaatsing soms wenselijk. Een afwijkingsmogelijkheid voor deze bedrijven is daarom nodig.

10.5 Braassemerland

De twee onderdelen woningbouwlocatie Braassemerland zijn in het Programma ruimte opgeteld tot één locatie. De onderdelen waren 54 en 65 hectare. Opgeteld is dit 119 en niet 111 hectare.

Beantwoording

10.1

Naar aanleiding van deze zienswijze wordt opgemerkt dat wij thans voorstellen om buiten BSD via toepassing van de kruimelregeling bij een agrarisch bedrijf tijdelijke huisvesting voor arbeidsmigranten gedurende een beperkte seizoenspiekperiode mogelijk te maken en dergelijke ontwikkelingen buiten de reikwijdte van de verordening te laten vallen. Zie eveneens de beantwoording van zienswijze 9.2 en de thematische beantwoording over de toepassing van de kruimelregeling (paragraaf 3.1.3).

Wijziging

De tekst in paragraaf 2.2.3 van het Programma ruimte over arbeidsmigranten wordt aangepast, evenals de regels in artikel 1.2 van de Verordening ruimte over de toepasselijkheid van de verordening op de kruimelgevallen.

10.2

In de startnotitie was inderdaad een wijziging aangekondigd over verbreding van functies binnen het duurzame glastuinbouwgebied. Deze aankondiging komt mede voort uit één van de uitvoeringsafspraken van de uitvoeringsagenda Greenport Aalsmeer, namelijk "het harmoniseren van beleid". Deze uitvoeringsafpraak is echter nog niet zo ver gevorderd, waardoor er nog geen sprake is van aanpassing van het beleid. Overigens wordt de ambitie om verbreding mogelijk te maken en daarmee de greenport te versterken niet genoemd in de Visie Greenport Aalsmeer. Heroverweging van de wijze van sturen op het

toelaten van functies binnen het duurzame glastuinbouwgebied, dus niet alleen binnen de Greenport Aalsmeer, blijft wel geagendeerd voor een volgende actualisering van de Visie ruimte en mobiliteit of de Omgevingsvisie.

10.3

De gemeente Kaag en Braassem wijdt dit onderdeel van de zienswijze aan vormen van flexibiliteit bij het bestemmen van detailhandel, maar het is ons niet duidelijk wat de concrete vraag of het concrete verzoek van de gemeente is in het kader van de herziening van de VRM. Over detailhandel en een flexibele omgang daarmee in bestemmingsplannen merken wij het volgende op.

Allereerst merken wij op dat het uitwisselen van detailhandelsfuncties, en op die manier bieden van flexibiliteit voor ruimtelijke ontwikkelingen, op zich mogelijk is mits dit past binnen de kaders van de Verordening ruimte. Dat houdt in grote lijnen het volgende in. Voor detailhandel in de centra zijn op zich geen beperkingen opgenomen waar het gaat om het uitwisselen van detailhandelsfuncties. Wel zal duidelijk moeten zijn dat sprake is van een actuele behoefte (ladder) en zal inzicht moeten worden gegeven in de effecten op woon- en leefklimaat. Voor ontwikkelingen op perifere locaties geldt dat die functies zijn toegestaan die op grond van de in artikel 2.1.4 lid 2 van de verordening aangegeven detailhandelsvestigingen. Op zich hoeft dat een functiewisseling (bijvoorbeeld van bouwmarkt naar tuincentrum) niet in de weg te staan, mits is aangetoond aan de betreffende randvoorwaarden uit de verordening (onder meer geen onaanvaardbare leegstand en onevenredige aantasting van het woon- en leefklimaat).

Functiewisseling van bijvoorbeeld bouwmarkt naar meubelbedrijf is slechts mogelijk indien het gaat om een in de verordening voor die functie aangegeven locatie.

Het gegeven dat het toekennen van een maatbestemming soms tot een planologische verslechtering leidt (omdat het geldende plan ruimere mogelijkheden bood) vinden wij op voorhand geen reden om perifeer meer toe te laten dan de verordening thans regelt. Gelet op de huidige situatie in de detailhandel achten wij de beperkingen die de verordening oplevert gerechtvaardigd. Indien als gevolg daarvan ondernemers schade zouden leiden kan een verzoek om vergoeding van planschade worden ingediend.

Overigens kan voor (perifere) detailhandel die niet binnen de verordening past maar ter plaatse legaal aanwezig is een maatbestemming worden toegekend. Op deze manier wordt de bestaande vestiging enerzijds niet onmogelijk gemaakt, maar wordt anderzijds voorkomen dat de detailhandelsstructuur ruimtelijk verder wordt aangetast.

Met betrekking tot het voorstel om het moment van toetsing en instemming van GS verder in de tijd te leggen, met gebruikmaking van wijzigingsbevoegdheden in een plan, merken wij op dat bij vaststelling van een plan op voorhand in elk geval globaal duidelijk zal moeten zijn wat mogelijke effecten zijn bij gebruikmaking van wijzigingsbevoegdheden. Die lijn is ook al meermalen bevestigd door de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Voor het overige verwijzen wij naar de thematische beantwoording met betrekking tot het onderwerp "detailhandel".

10.4

Wij verwijzen allereerst naar de thematische beantwoording over het onderwerp 'intensieve veehouderij'. Bestaande intensieve veehouderijen krijgen dezelfde uitbreidingsmogelijkheden als andere agrarische

bedrijven, namelijk een bouwperceel van maximaal 2 hectare. Ook bij verplaatsing van een bestaande intensieve veehouderij zijn deze uitbreidingsmogelijkheden van toepassing.

10.5

Dat is een terechte constatering. In de tabel wordt het juiste getal 119 hectare opgenomen.

Wijziging

In de tabel woningbouw behorende bij de 3 hectare kaart in het Programma ruimte wordt bij Braassemerland een omvang van 119 hectare opgenomen.

11. Gemeente Katwijk

Samenvatting

11.1 Algemeen

In het algemeen kan de gemeente instemmen met de voorstellen die zijn opgenomen in de Actualisering 2016. Aanvullend op de zienswijze van de gemeenten van de Duin- en Bollenstreek, zijn er nog enkele onderwerpen die de gemeente Katwijk onder de aandacht wil brengen.

11.2 Regionale verkeersstructuur

De reservering voor Noordelijke Randweg Rijnsburg is verwijderd van de kaart van het Programma ruimte. De gemeente benadrukt het belang van een reservering van de Noordelijke Randweg Rijnsburg. Dit blijkt ook uit de regionale agenda Hart van Holland, de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek (ISG) en de Actualisering Programma Ontsluiting Greenport Duin- en Bollenstreek. Vanuit de Katwijkse visie is de Noordelijke Randweg Rijnsburg een noodzakelijke toevoeging. Deze nieuwe verbinding kan het verkeer van en naar de Duin- en Bollenstreek snel met de A44 en verder (via RijnlandRoute, dan wel N207) met de A4 verbinden.

De gemeente verzoekt daarom wederom een ruimtelijke reservering op te nemen voor de Noordelijke Randweg Rijnsburg ter hoogte van glastuinbouwgebied Trappenberg - Kloosterschuur. Tevens verzoekt de gemeente de formulering dat de Noordelijke Randweg Rijnsburg onderdeel is van de studie Duinpolderweg te verwijderen, omdat ook met een eventuele Duinpolderweg de Noordelijke Randweg Rijnsburg verkeerskundig nodig is en dus niet onmogelijk gemaakt moet worden.

11.3 Archeologie

Het gebied Zanderij is in het provinciaal beleid aangeduid als terrein van Hoge archeologische waarde. De begrenzing van de gehele Zanderij als archeologisch waardevol terrein is niet langer houdbaar. De aanwezige waarden zijn voor een aanzienlijk deel reeds ex-situ behouden middels archeologische opgraving en onderzoek in het kader van woningbouw. De meest actuele stand van zaken is vastgelegd in het bestemmingsplan Katwijk Midden 2012. De gemeente verzoekt deze begrenzing over te nemen.

11.4 Strandbebouwing

De stranden van de Zuid- en Noordduinen zijn in de ontwerp Actualisering 2016 aangewezen als Natuurnetwerk Nederland (NNN). De gemeente verzoekt voor deze gebieden niet vergunde bouwwerken te respecteren, maar ook vigerende rechten voor nog te realiseren strandbebouwing. Ook wanneer om een verklaring van geen bedenkingen in het kader van de Natuurbeschermingswet wordt verzocht of wanneer te zijner tijd het bestemmingsplan wordt herzien. De gemeente verzoekt de toelichting op de verordening hierop aan te passen.

Beantwoording

11.1

Hiervan is kennisgenomen.

11.2

De regio Holland Rijnland werkt aan een netwerk- en knelpunten analyse. De provincie Zuid-Holland doet daaraan mee. Uw wens om tot een toekomstbestendige hoofdverkeersstructuur te komen voor dit deel van de Randstad zal mede daarin gestalte kunnen krijgen. De Noordelijke Randweg Rijnsburg maakt ook onderdeel uit van het traject om te komen tot de Duinpolderweg. Tot nu toe beschouwt de provincie Zuid-Holland de Noordelijke Randweg Rijnsburg als een weg van lokaal belang.

11.3

Dit is juist. De begrenzing van het archeologische terrein van de Zanderij (monumentnummer 7224 op de provinciale Cultuurhistorische Atlas) wordt aangepast. Het bebouwde deel binnen bestemmingsplan Katwijk Midden 2012 vervalt, het oostelijke niet bebouwde deel blijft gehandhaafd.

11.4

Verwezen wordt naar de thematische beantwoording over het onderwerp strandbebouwing in paragraaf 3.1.4.

12. Gemeente Krimpenerwaard

Samenvatting

De gemeente spreekt haar waardering uit voor het streven naar meer beleidsvrijheid voor gemeenten en het daarmee anticiperen op de Omgevingswet. Toch zijn er nog beleidsonderdelen waar de provincie zou moeten terugtreden. Zo worden nog op diverse beleidsonderdelen regionale beleidskaders gevraagd. De regio vervalt echter als bestuurlijk gremium onder de Omgevingswet.

12.1 Wonen

De verruiming die een meer kwalitatieve benadering van de woonbehoefte biedt, juicht de gemeente toe. Niet duidelijk is echter hoe de provincie die kwalitatieve benadering denkt vorm te geven. De gemeente vraagt daarom de WBR2016 en de BP2016 expliciet onderdeel te laten zijn bij het bepalen van de woningbehoefte.

12.2 Ladder voor duurzame verstedelijking

Gepleit wordt voor een eenduidige toepassing van de ladder voor duurzame verstedelijking. Het is wenselijk om aan te sluiten bij de ladder zoals opgenomen in het Bro, te meer omdat op rijksniveau wordt gewerkt aan een vereenvoudiging van de ladder.

De gemeente vraagt ook aandacht voor de behoefte aan sociale huurwoningen voor statushouders.

12.3 Agrarische bouwpercelen en intensieve veehouderij

De gemeente is positief over het schrappen in de verordening van de specifieke regels voor agrarisch aanverwante bedrijven.

Minder positief is de gemeente over het beperken van de uitbreiding van intensieve veehouderij tot 10% van de bestaande bebouwde oppervlakte. Een uitbreidingsmogelijkheid voor dergelijke bedrijven is dringend gewenst. In de gemeente bevinden zich diverse gemengde bedrijven. De landbouw is drager van het gebied en de mengvorm moet op beperkte schaal mogelijk blijven.

De begripsbepaling voor 'intensieve veehouderij' is gewijzigd, waarbij het houden van fokdieren voor de melkrundveehouderij wordt uitgezonderd. Dit zou een gemengde agrarische bedrijfsvorm mogelijk maken. In de toelichting van de verordening ontbreekt een verduidelijking hierop.

12.4 Natuurnetwerk Nederland

Gevraagd wordt de begrenzing van het NNN aan te passen op de locaties Middelblok Klein in Gouderak en het buitendijks gelegen terrein nabij de Veerstoep in Bergambacht. De locaties zijn op kaartbeelden aangeduid in de zienswijze. Middelblok klein is altijd buiten het NNN gelaten, maar is bij één van de voorgaande herziening abusievelijk binnen het NNN gebracht. Veerstoep zou al eerder verwijderd worden uit het NNN, volgens een toezegging van de provincie, maar dit is niet geëffectueerd.

12.5 Energietransitie

In de Visie ruimte en mobiliteit zijn weinig koppelingen gelegd met de landelijke en provinciale duurzaamheidsdoelstellingen en de ruimtelijke consequenties van de keuzes die in het kader van de energietransitie worden genomen. Ook de ruimte voor (het stimuleren van) nieuwe innovatie energiebronnen is beperkt.

Grote delen van de Krimpenerwaard zijn aangewezen als grondwaterbeschermingsgebied en boringsvrije zone. Om energietransitie mogelijk te maken voor de gemeente Krimpenerwaard is bodemenergie echter onmisbaar. De provincie moet ruimte bieden voor onderzoek of bodemenergiesystemen toch mogelijk zijn. De laatste jaren is er een trend naar gesloten bodemenergiesystemen.

De gemeente is geen voorstander van de winning van fossiele brandstof in het gebied. Ook van de provincie wordt hierover een duidelijke stellingname verwacht.

In de gemeente zijn beperkte mogelijkheden voor duurzame wind- en bodemenergie. Daarom wil de gemeente zonnevelden niet op voorhand uitsluiten. Het provinciaal beleid biedt echter nog weinig ruimte.

12.6 Slim ruimtegebruik

Het toepassingsbereik van het programma Slim ruimtegebruik kan breder worden ingezet, zowel binnen als buiten het bestaand stads- en dorpsgebied. Te denken valt aan het behoud van karakteristieke panden en vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.

12.7 Kruielgevallenregeling

De Verordening ruimte is niet meer in alle gevallen van toepassing op de kruielgevallenregeling. De gemeente wijst er op dat het werken met het E-formulier voor de kruielgevallen regeling geen werkbaar proces is.

De definitie van bebouwde kom in het Bor is niet gelijk aan de definitie die de provincie hanteert. De kruielgevallenregeling kan namelijk wel toegepast worden op linten, terwijl het provinciaal beleid dat tegenhoudt.

Beantwoording

12.1

Voor een goede afstemming tussen vraag en aanbod moeten provincie en gemeenten niet alleen met elkaar in gesprek over hoeveel woningen er gebouwd worden, maar vooral ook over welke woningen. Op dat laatste, de kwalitatieve kant van de woningmarkt, komt meer nadruk te liggen bij het beleid voor wonen. De provincie geeft daaraan vorm in de actualisering van de Visie Ruimte en Mobiliteit door de Woningmarktverkenning Zuid-Holland als uitgangspunt te nemen bij aanvaarding van een regionale woonvisie, in plaats van de bandbreedte tussen WBR en BP. De Woningmarktverkenning geeft een inschatting van zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve woningbehoefte. In de Woningmarktverkenning wordt vanuit de BP (de kwantitatieve behoefte) een doorvertaling gemaakt naar, onder andere woonmilieus en prijsklassen (de kwalitatieve behoefte). De provincie past de Woningmarktverkenning toe op (sub)regionaal niveau, waarmee wordt aangesloten op de schaal van de woningmarkt. De provinciale Woningbehoefteraming (WBR) kan daarnaast gebruikt worden als inschatting van de woningbehoefte van de eigen bevolking van een gemeente.

Het kan zijn dat er in bepaalde prijsklassen nog te weinig aanbod is en in andere te veel. In de prijsklasse waar te weinig aanbod is, is dan ruimte om woningbouwprojecten naar voren te halen. Dit biedt dus inderdaad ruimte om n.a.v. een kwalitatieve afweging projecten in de regionale woonvisie op te nemen. Andersom zal de provincie niet akkoord gaan met een uitbreiding van het woningbouwprogramma in milieus en prijsklassen waar duidelijk een overaanbod in is.

Een meer gedetailleerde toelichting bij de aandachtspunten vanuit de provincie voor de actualisering van de regionale woonvisies wordt bijtijds aan de regio's gecommuniceerd. Daarbij wordt ook verder ingegaan op de toepassing van de Woningmarktverkenning.

Wijziging

In het Programma ruimte wordt aanvullende toelichting opgenomen over de toepassing van behoefteonderzoeken bij aanvaarding van een regionale woonvisie.

In het Programma ruimte wordt opgenomen dat de provincie de regio's bijtijds informeert over aandachtspunten vanuit de provincie bij een actualisering van de regionale woonvisie.

12.2

De provincie heeft per brief (PZH-2015-535886518) in december 2015 gesteld dat indien een gemeente een project wil starten om extra woningen in de sociale sector te realiseren, voor die woningen de behoefte is aangetoond, ongeacht of het project in de regionale woonvisie is opgenomen. De provincie informeert de regio's per brief over de manier waarop deze werkwijze wordt doorgezet bij de actualisering van de regionale woonvisie.

Er ligt een voorlopig voorstel van de minister voor aanpassing van de ladder voor duurzame verstedelijking. Het is nog te vroeg om daarop nu al te anticiperen, omdat de tekst nog kan veranderen. De provincie is op hoofdlijnen positief over het voorstel van de minister.

12.3

Allereerst verwijzen wij naar de thematische beantwoording over het onderwerp intensieve veehouderij. Bestaande intensieve veehouderijen krijgen dezelfde uitbreidingsmogelijkheden als andere agrarische bedrijven, namelijk een bouwperceel van maximaal 2 hectare.

12.4

Ten aanzien van Middelblok Klein is de NNN-begrenzing inderdaad niet helemaal juist. De reeds voorgestelde aanpassing in de ontwerp-Verordening ruimte kan worden uitgebreid met de suggestie van de gemeente.

De passantenhaven bij de Veerstoep is inmiddels in een stadium van besluitvorming dat het verwijderen van de locatie uit het NNN inderdaad is gerechtvaardigd, tegelijk met het binnen het NNN brengen van de bijbehorende compensatie-locatie ten oosten van De Zaag. Voor het gevraagde uit het NNN verwijderen van de locatie ten westen van de Veerstoep zien wij geen aanleiding.

Wijziging

De NNN-begrenzing van Middelblok Klein wordt aangepast overeenkomstig de suggestie van de gemeente.

De aanduiding NNN van de passantenhaven bij de Veerstoep wordt verwijderd. Een compensatielocatie ten oosten van De Zaag wordt toegevoegd als NNN.

12.5

Het is onze ambitie om het aandeel duurzame energie uit de bodem (aardwarmte en warmte-koudeopslag) te vergroten. Bodemenergiesystemen staan echter op gespannen voet met de aanwijzing van grote delen van de Krimpenerwaard als grondwaterbeschermingsgebied en boringvrije zone. Onze prioriteit ligt bij de veiligstelling van de grondwaterkwaliteit in de Krimpenerwaard. Voor open en gesloten bodemenergiesystemen is derhalve een verbod opgenomen in de Provinciale Milieu Verordening. Voor de winning van fossiele brandstoffen geldt dat maatwerk niet is uitgesloten, doch primair dienen de belangen van de grondwaterbescherming te worden gerespecteerd. De provincie wijst winning van nieuwe vormen van fossiele energie zoals schaliegas en steenkoolgas - vanwege negatieve milieueffecten op korte en lange termijn voor o.a. de grondwaterkwaliteit - af.

Zonnevelden hebben een behoorlijke ruimtelijke impact, onder andere op de landschappelijke kwaliteiten van grote open delen van het Groene Hart, waartoe het gebied van de Krimpenerwaard behoort. Onze voorkeur ligt bij een goede zorg voor de in onder andere het "Gebiedsprofiel Bentwoud-Rottemeren-Zuidplas" beschreven ruimtelijke kwaliteiten van het open gebied.

12.6

De werkwijze die in het kader van Slim Ruimtegebruik wordt toegepast en doorontwikkeld, wordt door de provincie ook benut voor opgaven buiten het bestaand stads- en dorpsgebied. Het Actieprogramma Slim Ruimtegebruik richt zich inhoudelijk primair op het bestaand stads- en dorpsgebied en daarbinnen met name op het verminderen van het overaanbod van kantoren en detailhandel en het faciliteren van de stedelijke woonbehoefte. Wanneer gemeenten of regio's werken aan opgaven waarvan zij denken dat het Actieprogramma Slim Ruimtegebruik daar een waardevolle bijdrage aan kan leveren, dan gaat de provincie daar heel graag met hen over in gesprek.

12.7

Met betrekking tot de invulling van het begrip "bebouwde kom" voor wat betreft de kruimelregeling wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder 3.1.3.

Wij onderkennen dat de korte procedure die voor kruimelgevallen geldt kan wringen met de provinciale wens om via het E-formulier de nodige informatie te verkrijgen en zijn bereid met de gemeenten hierover in gesprek te gaan. Vooralsnog blijft inzending van dat E-formulier echter nodig, waarbij wij opmerken dat met de voorgestelde beperkingen van het toepassingsbereik van de verordening voor de kruimelgevallen de problematiek navenant afneemt. Daarnaast blijft het van belang om in een zo vroeg mogelijk stadium reeds bekende toekomstige toepassingen van de kruimelregeling die onder de verordening vallen in ambtelijk overleg aan de orde te stellen.

13. Gemeente Lansingerland

Samenvatting

De gemeente kan zich voor een groot deel vinden in de Actualisering 2016. Op een paar punten gaat de gemeente nader in.

13.1 Uitbreidingsplannen Rotterdam The Hague Airport (RTHA)

In het Programma ruimte is aangegeven dat RTHA voornemens is een Luchthavenbesluit aan te vragen voor uitbreiding van de luchthaven. Tevens staat in het Programma Ruimte dat de vraag naar vervoer via RTHA is toegenomen en dat de grens van de vergunde milieucapaciteit is bereikt. De gemeente mist een onderbouwing van deze stellingen. Het lijkt alsof er wordt gerefereerd aan de mening van de luchthaven, die aangeeft te willen groeien. Onderzoek is nodig naar de regionale maatschappelijke baten en lasten van de groeiscenario's van RTHA. Het gaat daarbij onder meer om kosten voor het mogelijk niet kunnen realiseren van nieuwbouw en kosten voor bestaande woningen.

13.2 20 Ke-contour Schiphol

Voor de 20Ke-contour rondom Schiphol is in de ontwerp Actualisering 2016 beleid ontwikkeld. Voor de 20 Ke-contour rondom Rotterdam The Hague Airport (RTHA) moet nog beleid worden ontwikkeld. De gemeente gaat er vanuit dat dit geen consequenties heeft voor woningbouwplannen in Lansingerland. De gemeente wil hierover graag in overleg treden.

13.3 Wonen

De gemeente sluit zich aan bij de kwalitatieve benadering van de woonbehoefte zoals aangegeven in het Programma ruimte. Ten aanzien van de huisvesting van arbeidsmigranten merkt de gemeente op dat huisvesting binnen het bestaand stads- en dorpsgebied niet in alle gevallen mogelijk is. Mits goed onderbouwd moet huisvesting buiten het bestaand stads- en dorpsgebied mogelijk blijven.

13.4 3 ha kaart

Voor Bleizo is op de tabel met bedrijventerreinen behorende bij de 3 ha kaart, een omvang van 24 hectare opgenomen. Dit moet echter 35 hectare zijn.

13.5 Detailhandel

Het centrum van Berkel en Rodenrijs is in het provinciaal beleid aangemerkt als een 'te optimaliseren centrum'. De gemeente ondersteunt in het algemeen het provinciaal beleid op dit punt. Bevolkingsgroei kan wel een reden zijn om winkelmeters toe te voegen. De gemeente verzoekt dit toe te voegen aan de tekst hierover.

13.6 Zonnevelden

Het provinciaal beleid laat alleen ruimte voor experimenten met zonnevelden. Dit zou potentiële investeerders kunnen afschrikken, vanwege het afbreukrisico. Het beleid zou het daarom mogelijk moeten maken om zonnevelden definitief te realiseren en niet alleen als experiment.

13.7 Ecologische verbindingszone

De gemeente verzoekt de ecologische verbinding in het Triangelpark naar het noorden te schuiven. Hierover is al eerder contact geweest met de provincie. Bepalend voor de verbindingszone is de ecologische duiker onder de N209.

Beantwoording

13.1

In het kader van de voorgenomen aanvraag voor een Luchthavenbesluit wordt een verkenning uitgevoerd naar bestuurlijk draagvlak. De onderzoeksvragen van de gemeente Lansingerland zijn bekend. Ze maken onderdeel uit van de draagvlakverkenning.

De Inspectie voor Leefomgeving en Transport constateert in de handavingsrapportage van 2015 dat het capaciteitsverbruik van één van de handavingpunten 97% is. Gezien de toename van het verbruik in de voorgaande jaren, wordt geconcludeerd dat de vergunde milieucapaciteit bereikt is. Daarnaast is een opgaande trend waarneembaar ten aanzien van het aantal reizigers en vluchten via de luchthaven.

13.2

Voor de 20 Ke contour rondom RTHA moet inderdaad nog beleid worden ontwikkeld, het rijk zal hierover een nieuw luchthavenbesluit moeten nemen en wij hebben als provincie hierin een adviserende rol. Zoals u bekend hebben wij samen met uw gemeente en de gemeenten Rotterdam en Schiedam een onafhankelijk verkenners (dhr. J. Schrijnen) benoemd die de consequenties en het draagvlak van het nog te ontwikkelen beleid in beeld gaat brengen. Deze verkenningfase wordt in het voorjaar 2017 afgerond met een rapportage over de bevindingen.

Bij het in beeld brengen van de consequenties zullen ook de consequenties voor de woningbouwplannen (voor sommige locaties gelden onherroepelijke bestemmingsplannen) in beeld gebracht worden. Vervolgens zal in gemeenteraden en Provinciale Staten het debat plaatsvinden.

13.3

De huisvesting van arbeidsmigranten is in principe een stedelijke functie en dient derhalve plaats te vinden binnen bestaand stads- en dorpsgebied.. Er kunnen soms redenen zijn om huisvesting te realiseren buiten het bestaand stads- en dorpsgebied. Bijvoorbeeld als het gaat om tijdelijke huisvesting voor seizoenswerknemers. Mits goed gemotiveerd sluiten beleid en regels van de provincie dit niet uit. Maatwerk is dus onder specifieke omstandigheden mogelijk.

13.4

De in de tabel opgenomen omvang van 24 hectare is foutief opgenomen. De netto omvang van het terrein dat nog uitgeefbaar is inderdaad 35, zoals ook in de Infodesk Bedrijventerreinen Zuid-Holland is opgenomen. De tabel wordt aangepast.

Wijziging

In tabel 2.2.1 van het Programma ruimte wordt in tabel 3 bedrijventerreinen harde capaciteit de omvang van Bleizo / Hoefweg Zuid gewijzigd in 35 hectare.

13.5

In het ontwikkelingsperspectief voor de 'te optimaliseren' centra is toegevoegd dat ontwikkelingen onderbouwd dienen te worden op basis van de ladder voor duurzame verstedelijking (bevolkingsgroei en achterstand in voorzieningenniveau). Een algemene alinea over dit onderwerp is ook opgenomen in het programma ruimte.

13.6

Provinciaal beleid voor zonnevelden is nog in ontwikkeling. Vooruitlopend daarop en om ervaring op te doen met zonnevelden wordt ruimte geboden voor experimenten met zonnevelden. De zonnevelden die in deze experimentenfase worden ontwikkeld kunnen gewoon blijven liggen gedurende de levensduur van het zonneveld. Na buitenbedrijfstelling van het zonneveld dienen de panelen weer te worden verwijderd. De tekst in het Programma ruimte wordt verduidelijkt, om te voorkomen dat de indruk wordt gewekt dat de zonnevelden al direct na beëindiging van de experimentenfase moeten worden verwijderd.

Wijziging

In de tekst over experimenten met zonnevelden in paragraaf 4.4 van het Programma ruimte wordt verduidelijkt dat de panelen na buitenbedrijfstelling van het zonneveld (na de levensduur) verwijderd moeten worden door de initiatiefnemer.

13.7

Het voorstel van de gemeente kan worden overgenomen.

Wijziging

De ecologisch verbinding in het Triangelpark wordt op de kaart van de Verordening ruimte naar het noorden verschoven.

14. Gemeente Leiden

Samenvatting

14.1 Hart van Holland

De gemeenten Katwijk, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Kaag en Braassem, Leiderdorp, Zoeterwoude, Voorschoten, Wassenaar en Leiden werk als 'Hart van Holland' samen aan een regionale agenda voor de Omgevingsvisie 2040. In de Visie ruimte en mobiliteit wordt weinig teruggezien van wat er in Hart van Holland-verband is besproken. Het gaat daarbij onder meer om de verduurzaming van de leefomgeving. De passages over windenergie, bijvoorbeeld, zijn onvoldoende om de vraag naar energie in 2040 te kunnen accommoderen.

14.2 Verstedelijking

Vanaf de kust bij Katwijk tot aan de grens van Zoeterwoude Rijndijk met Alphen aan den Rijn is een stedelijk gebied aan het ontstaan. Het is geen geplande ontwikkeling en er is onvoldoende rekening gehouden met alle belangen. Dit heeft versnipperde landschappen en verrommelde gebieden opgeleverd. Dit vraagt om programma's, voorzieningen en bereikbaarheid die bij een stedelijk gebied van deze omvang horen. Voor de kwaliteit van de leefomgeving is het behoud en de versterking van de identiteit van onze stads- en dorpskernen van belang.

14.3 Landschappen

Om landschappen te behouden willen de samenwerkende gemeenten de verstedelijkingsopgave opvangen in het verstedelijkte goed bereikbare gebied langs de Oude Rijn, door middel van transformatie en verdichting.

Ter versterking van de kennisregio wordt ingezet op verdere campusvorming en excellente verbindingen met de rest van de Deltametropool.

14.4 Energie en klimaat

De inpassing van de maatregelen ten behoeve van de energietransitie en klimaatverandering zullen een transformatie van stad en land betekenen. Dit vraagt om een nieuw afwegingskader.

Als gevolg van de temperatuurstijging komt er een andere flora en fauna. Dit besef spreekt nog niet uit paragraaf 3.4 (behouden en vergroten biodiversiteit).

14.5 Molenbiotoop

De gemeente Leiden is graag bereid om met de provincie na te denken naar de mogelijkheden om het belang van voldoende windvang voor de molens te combineren met de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen in de stad. In de Actualisering 2016 is hierover een onderzoek aangekondigd.

14.6 Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS)

De CHS is voor wat Leiden betreft substantieel gewijzigd. Toegevoegd zijn de kasteelterreinen van Boshuizen, Paddepoel en Rodenburg. De gemeente heeft hier geen bezwaar tegen.

Een van de al langer beschermde terreinen vormt echter al jaren een discussiepunt tussen de provincie en de gemeente. Het gaat om monumentnummer 4038 (Room- of Meerburgerpolder). De gemeente doet in de zienswijze op basis van argumenten een voorstel voor aanpassing van de begrenzing.

14.7 Oostvlietpolder

De gemeente heeft enkele vragen en verzoeken omtrent de aanduiding van natuur en recreatie op de kaarten van de verordening. De gemeente vraagt of een bypass van de ecologische verbindingzone het gevolg is van het omgelegde fietspad. Tevens vraagt de gemeente of enkele percelen kunnen worden toegevoegd aan de ecologische zone en aan het recreatiegebied. De verzoeken zijn toegelicht met kaartmateriaal.

Beantwoording

14.1

Via de projectgroep en diverse ateliers hebben wij ambtelijk deelgenomen aan het proces van de totstandkoming van de "Regionale Agenda Omgevingsvisie 2040". De deelname betekende voor ons een mogelijkheid om kennis op te doen, te delen, maar ook een impuls voor ons beleid om te actualiseren. Het proces hebben wij als constructief ervaren. De energie tot samenwerken was groot.

In de zienswijze is aangegeven dat er weinig terug te vinden is in onze lopende actualisering van de Visie Ruimte en mobiliteit. Als voorbeeld noemt u de kennis over hoe urgent de verduurzaming van onze samenleving is en hoe groot de consequenties zijn voor de leefomgeving en landschap. Het programma Ruimte zou onvoldoende ruimte bieden om de vraag naar windenergie tot 2040 te accommoderen.

Met u delen wij de zorg over urgentie van een energietransitie. In onze Visie Ruimte en Mobiliteit 2014 zijn daar al op ingegaan. In grote lijn achten wij dit voldoende voor de korte termijn tot 2020. In ons coalitieakkoord 2015-2019 hebben we aangegeven dat wij ons beleid willen aanscherpen en daar zo'n 100 miljoen euro voor beschikbaar gesteld. Onze ambitie, strategie en acties om het energiegebruik te reduceren en om te schakelen op meer duurzame energiebronnen op de langere termijn is vastgelegd in de in juli door GS vastgestelde nota "Watt anders, Energieagenda 2016-2020-2050" en die in het najaar wordt besproken in PS. Onze hoofdinzet is om conform de afspraken in Parijs van 2015 de CO2 uitstoot sterk terug te dringen. Om de doelstellingen in 2050 te halen gaan we in Zuid-Holland meer gebruik maken van duurzame warmte, wind, zon, biomassa en deltaenergie. In de Energieagenda hebben we een zestal strategieën vastgelegd om die doelstelling te bereiken. Een van die strategieën betreft het ontwikkelen van een ruimtelijke strategie met een afwegingskader om een zorgvuldige afweging te kunnen maken tussen energiebelang en de ruimtelijke kwaliteit. De transitie willen we samen met partners zoals u en Hart van Holland vorm geven. Uw studie zal daarbij mede input zijn.

Vanwege de urgentie hebben wij in de actualisering VRM 2016 meer mogelijkheden gecreëerd om experimenteel zonnevelden aan te leggen buiten het bestaand stads- en dorpsgebied als tussenstap naar nieuw beleid.

De stelling dat de passages over windenergie in het programma Ruimte onvoldoende zijn om de vraag naar energie in 2040 te kunnen accommoderen onderschrijven wij niet. Zij zijn de directe uitwerking van het Energieakkoord op basis waarvan wij samen met gemeenten werken aan het mogelijk maken van 735,5 MW opgesteld vermogen aan windenergie in 2020. Het is niet onze verwachting dat thans draagvlak bij de gemeenten en PS voor een verdergaande facilitering van windmolens in PZH.

Bij het ontwikkelen van onze ruimtelijke strategie op de langere termijn zullen wij, liefst samen met u, ook kijken naar de wind in de Leidse regio. Indien nodig kunnen er dan aanpassingen komen zoals het opnemen van een zoekgebied voor energie in uw regio.

Wat betreft andere duurzaamheidsopgaven zoals water en biodiversiteit merken wij het volgende op. Wij maken deel uit van projectgroepen van Hart van Holland die een verkenning doen naar de opgaven voor water en biodiversiteit. Zij sluiten aan bij projecten die ook bij ons lopen zoals bijvoorbeeld Groene Cirkels. De nieuwe inzichten die daar uit volgen zullen naar verwachting een vertaling gaan krijgen in de toekomstige Provinciale Omgevingsvisie.

14.2

Onze inzet is om in lijn met de maatschappelijke behoeften in te zetten op het beter benutten van het bestaand stads- en dorpsgebied. Verdichten, transformeren en het aanpakken van leegstand zijn

belangrijke opgaven hierbij. Indien een gemeente een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling wil realiseren wordt de ladder voor duurzame ontwikkeling, die in onze verordening is vastgelegd, doorlopen en zijn richtpunten voor ruimtelijke kwaliteit aan de orde die onder meer in de kwaliteitskaart zijn opgenomen. Wij vinden het belangrijk dat op regionaal niveau wordt samengewerkt en dat de samenwerkende gemeenten een gezamenlijk beeld ontwikkelen van de ontwikkelmogelijkheden binnen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied.

De omgevingsvisie/Agenda Hart van Holland zet in op verder verstedelijking en verdichtingen transformatie van de gebouwde omgeving langs de oude Rijn, omzoomd door duurzame landschappen, met divers authentieke kernen en uitstekende verbindingen. Er is extra aandacht voor duurzaamheid. Deze aanpak past in ons beleid.

Veel van de vraagstukken die u noemt, zoals het ontstaan van een nieuw stedelijk gebied tussen Katwijk en Alphen aan de Rijn, herkennen wij. Deze ontwikkeling is deels vastgelegd in bestuurlijke afspraken voor wonen zoals het Afsprakenkader Duin- en Bollenstreek. Met uw gemeente en de andere stakeholders zoals Hart van Holland, gaan wij graag aan de slag om hier kwalitatief en kwantitatief een goede uitwerking aan te geven. De ladder zal ingezet worden om verdere onnodige uitleg tegen te gaan.

Wij zijn ons bewust dat uw regio, net als andere regio's, voor een grote opgave staat wat betreft het binnenstedelijk realiseren van functies als wonen, kantoren en detailhandel. In dat verband zetten we met ons actieprogramma Slim Ruimtegebruik extra in op het ontwikkelen van bereikbare krachtige stads en dorpscentra. Verder worden in de verstedelijkingsagenda Zuidelijke Randstad, waar wij als provincie en ook uw gemeente samenwerken met andere partners aan de verstedelijkingsopgave, ook deze punten geagendeerd. Deze agenda krijgt ook najaar 2016, begin 2017 verder vorm.

Graag nemen wij deel aan het programma/project naar inpassing van de woningopgave in relatie tot karakter van steden en verkeerssysteem

14.3

De verstedelijkingsstrategie om het landschap te behouden door in te zetten op binnenstedelijke transformatie en verdichting langs de Oude Rijn is in lijn met onze aanpak zoals hiervoor aangegeven. Met Holland Rijnland werken wij thans aan een knelpuntennota om te bezien hoe de bereikbaarheid van de regio zowel intern als extern verder geoptimaliseerd kan worden. Samen gaan we graag met Hart van Holland aan de slag in het programma/project Mobiliteit van Hart van Holland.

Wat betreft het werken aan een netwerk voor fiets- en voetganger op regionale schaal verwijzen wij naar onze VRM.

Wij achten het zeer positief dat Leiden en zijn regionale partners werken aan de versterking van de kennisregio. De campus Leiden Bio Science Park is een belangrijk element van de regionale Investeringsagenda. De Provincie werkt en denkt graag mee aan de verdere versterking van deze campus van nationaal belang, zowel als het gaat om de fysieke omgeving als om het ecosysteem voor innovatie waarvan de campus een belangrijk brandpunt is.

14.4

Energie

Met u zijn we van mening dat de energietransitie en klimaatverandering een transformatie van stad en land betekenen. In onze Energieagenda staat over de energietransitie::

“De vraag is hoe we de transitie ruimtelijk accomoderen en Zuid-Holland zo inrichten dat her een goed energiesysteem ontstaat. Als “regisseur van de ruimte” hecht de provincie belang aan een zorgvuldige afweging van belangen. Voor een slimme en snelle transitie is een ruimtelijke strategie en een bijbehorend afwegingskader nodig”

Daartoe staan een aantal acties op de agenda zoals verkennend onderzoek energielandschappen en de debatreeks en ateliers Ruimte en Energie. Hart van Holland is een van de regionale partners waar we graag mee aan de slag gaan.

Klimaat

De ruimtelijke effecten van de energietransitie en klimaatadaptatie reiken verder dan deze Actualisering. Voor de ruimtelijke effecten van de opgaven van water, energie en biodiversiteit lopen nog verkenningen waaronder die van Hart van Holland. Net als bij de andere opgaven werken wij graag samen met u. Voor biodiversiteit in relatie met klimaat zijn er recent nog afspraken gemaakt voor verdere samenwerking. De nieuwe inzichten op deze terreinen van duurzaamheid zullen hun beslag krijgen in een aangepast/nieuw afwegingskader. Naar verwachting zal dat worden verwerkt in de beoogde Provinciale Omgevingsvisie zoals die volgend jaar wordt opgesteld.

Wat betreft natuur merken wij op dat door de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland een zo robuust en veerkrachtig mogelijk systeem wordt gemaakt, dat optimaal in staat is te reageren op stressfactoren zoals klimaatverandering. Uiteraard neemt dat niet weg dat bij temperatuurstijging, veranderingen zullen optreden – en al zijn opgetreden – in flora en fauna en wij de resultaten van de verschillende verkenningen zullen meenemen in de toekomstige Provinciale Omgevingsvisie. Specifiek voor biodiversiteit in het stedelijk gebied hebben wij onlangs contact gehad met uw team voor de Omgevingsvisie. Wij zijn graag bereid om samen met u te verkennen wat de biodiversiteit is van uw regio en welke gevolgen klimaatverandering daarvoor kan hebben.

14.5

Een heroverweging van de wijze van sturen door de provincie op het belang van voldoende windvang voor cultuurhistorisch waardevolle windmolens is waarschijnlijk aan de orde in het kader van de toekomstige Provinciale Omgevingsvisie. We zullen daarbij gaarne gebruik maken van uw aanbod om mee te denken over dit onderwerp.

14.6

De begrenzing van het archeologisch terrein Room- of Meerburgerpolder (monumentnummer 4038) zullen wij aanpassen, conform door gemeente aangeleverd wijzigingsvoorstel. Archeologische onderzoeksrapporten hebben namelijk aangetoond dat op het zuidelijke en middendeel van dit terrein geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn. Alleen een klein deel aan de noordkant blijft gehandhaafd.

Wijziging

De begrenzing van het archeologisch terrein van provinciaal belang Room- of Meerburgerpolder (monumentnummer 4038) wordt aangepast op de CHS-kaart.

14.7

Het (aldaar nog indicatieve) tracé van de ecologische verbinding eindigde op de toekomstige tunnelbak van de Rijnlandroute. Daarom is dit deel van het tracé in de ontwerpverordening verlegd naar het punt waar de Rijnlandroute ondergronds gaat zodat de verbinding doorgaand kan worden gerealiseerd. Op verzoek van de gemeente is het tracé om de volkstuinten/recreatiewoningen heen verlegd. Het provinciaal beleid verzet zich er op voorhand niet tegen dat de gemeente ook delen van het oude tracé realiseert.

Het verzoek om aanpassing van de aanduiding van het recreatiegebied op de kaart wordt overgenomen. Het provinciaal beleid verzet zich daar niet tegen.

Wijziging

De begrenzing van het recreatiegebied in de Oostvlietpolder wordt overeenkomstig het verzoek van de gemeente Leiden aangepast op kaart 7 (beschermingscategorieën ruimtelijke kwaliteit) van de Verordening ruimte. Dit werkt ook door op kaarten in de Visie ruimte en mobiliteit.

15. Gemeente Midden-Delfland

Samenvatting

15.1 Provinciaal Landschap

De gemeente is blij dat ze in de gelegenheid wordt gesteld om de mogelijkheid te onderzoeken voor het aanwijzen van Midden-Delfland als bijzonder provinciaal landschap.

15.2 Programma ruimte - 3 ha kaart

De actualisering van de regionale woonvisies leidt tot mutaties op de 3 ha kaart in het Programma ruimte. Enige snelheid en flexibiliteit is daarbij noodzakelijk. De huidige regeling maakt dat helaas niet mogelijk. De gemeente verzoekt daarom op dit punt flexibiliteit mogelijk te maken.

Beantwoording

15.1 Hiervan is met genoeg kennisgenomen

15.2

De 3 ha kaart in het Programma ruimte wordt door de provincie regelmatig aangepast als daar aanleiding toe bestaat. De actualisering van de regionale woonvisies is één van de aanleidingen voor de thans aan de orde zijnde Actualisering 2016. De procedure tot aanpassing van de 3 ha kaart heeft een looptijd van een half jaar tot een jaar. Dit is echter goed inpasbaar in de totale voorbereidingstijd van grote ontwikkelingslocatie, die al gauw enkele jaren bedraagt. Bij tijdig overleg met de provincie hoeft aanpassing van het Programma ruimte dus geen knellende factor te zijn voor de ontwikkeling van grote bouwlocaties..

16. Gemeente Nieuwkoop

Samenvatting

16.1 Schiphol 20 Ke-contour

De gemeente is verheugd dat kleinschalige woningbouw binnen de 20 Ke-contour niet volledig wordt uitgesloten. Dit is belangrijk voor de leefbaarheid van het buitengebied.

16.2 Teylerspark Nieuwveen De locatie Teylerspark valt binnen de 20 Ke-contour van Schiphol.

Woningbouw binnen de voormalige bebouwingscontour uit 2003 blijft mogelijk. De locatie Teylerspark komt op de bijbehorende kaart echter niet terug, terwijl deze locatie wel binnen de voormalige bebouwingscontour ligt. Het verzoek is dit aan te passen.

16.3 Vrouwenakker

In het verleden zijn afspraken gemaakt over de bouw van maximaal 10 woningen op een voormalige bedrijfslocatie van het afvalrecyclingsbedrijf Spelt B.V. Het gaat om een locatie buiten de voormalige

bebouwingscontour. De locatie is als wijzigingsbevoegdheid 4 (Vrouwenakker 15) opgenomen in het onherroepelijke bestemmingsplan Glastuinbouw (2013). De locatie is nu in strijd met het provinciaal beleid voor de 20 Ke contour. De gemeente verzoekt daarom deze locatie alsnog in te passen in het beleid.

Beantwoording

16.1

Hier hebben wij ons evenals de gemeente Nieuwkoop bij het Rijk hard voor ingezet. Ook wij zijn verheugd dat de Provincies van het Rijk binnen de 20 KE-contour afwegingsruimte hebben gekregen voor kleinschalige woningbouw in het buitengebied. Het is inderdaad belangrijk voor de leefbaarheid om het buitengebied niet volledig op slot te zetten.

16.2

De locatie Teylerspark valt inderdaad binnen de voormalige rode contour van Streekplan Oost uit 2003. Per abuis is deze locatie niet opgenomen op de bij dit artikel behorende kaart. Wij zullen dit herstellen.

Wijziging

Deze zienswijze leidt tot aanpassing van de Kaart 13 betreffende de 20Ke-contour. De locatie Teylerspark wordt toegevoegd.

16.3

Het verbod op nieuwe woningbouwlocaties binnen de 20 Ke-contour, buiten bestaand stads- en dorpsgebied, wordt gesteld door het nieuwe Luchthavenindelingsbesluit (LiB). Dit zijn rijksregels. Provincies krijgen van het Rijk beperkte bevoegdheid om middels hun ruimtelijke verordeningen kleinschalige plannen van één tot enkele woningen, voor een beperkt aantal omschreven gevallen (zoals linten en ruimte-voor-ruimte), toe te staan. De afspraken met de provincie over de bedrijfsverplaatsing van het afvalbedrijf Spelt, de sanering van twee kassen en de bouw van 10 compensatiewoningen bij Vrouwenakker stammen uit 2007. Het Afvalbedrijf Spelt zit al enige tijd op een nieuwe locatie, de kassen zijn echter nog niet gesaneerd en de compensatiewoningen nog niet gerealiseerd. U en de ontwikkelaar hebben dus al geruime tijd de gelegenheid gehad om deze woningen te realiseren. De Provincie wordt nu geconfronteerd met het feit dat de locatie van de compensatiewoningen spanning geeft met de beperkte bevoegdheid die de Provincie van het Rijk heeft gekregen voor woningen buiten bestaand stads- en dorpsgebied. De afwijkingmogelijkheden voor linten en Ruimte voor Ruimte woningen die de Provincie heeft opgenomen bieden eventueel wel mogelijkheden voor een aantal woningen op die locatie. Wij gaan graag met u en de ontwikkelaar in overleg om te onderzoeken óf en hoeveel woningen op die locatie mogelijk zijn binnen de beperkte beleidsruimte die de Provincie van het Rijk heeft gekregen en te bekijken welke andere mogelijkheden er zijn.

17. Gemeente Oegstgeest

Samenvatting

17.1 Noordelijke Randweg Rijnsburg

De gemeente hecht grote waarde aan het in stand houden van een ruimtelijke reservering voor de Noordelijke Randweg Rijnsburg. De gemeente verzoekt om gezamenlijk met de omliggende gemeente te werken aan een nieuwe, toekomstbestendige, visie op de hoofdverkeersstructuur van dit deel van de Randstad.

17.2 Archeologie

Met verbazing constateert de gemeente dat een archeologische verwachtingswaarde is opgenomen voor de locatie van de Klinkenbergerplas. Het gaat om een voormalige locatie voor zandwinning, die plaatselijk tot 40 meter diep heeft plaatsgevonden.

Beantwoording

17.1

De regio Holland Rijnland werkt aan een netwerk- en knelpunten analyse. De provincie Zuid-Holland doet daaraan mee. Uw wens om tot een toekomstbestendige hoofdverkeersstructuur te komen voor dit deel van de Randstad zal mede daarin gestalte kunnen krijgen.

De Noordelijke Randweg Rijnsburg maakt ook onderdeel uit van het traject om te komen tot de Duinpolderweg. Tot nu toe beschouwt de provincie Zuid-Holland de Noordelijke Randweg Rijnsburg als een weg van lokaal belang.

17.2

De archeologische verwachtingswaarde voor de Klinkenbergerplas is inderdaad onterecht. Deze en ook andere wateren hadden niet als archeologische verwachtingswaarde op de kaart moeten staan. Dit wordt aangepast overeenkomstig de situatie op de huidige Cultuurhistorische Atlas

Wijziging

De klinkenbergerplas wordt van de CHS kaart verwijderd als gebied met archeologische verwachtingswaarde. Ook voor andere plassen wordt de situatie in overeenstemming gebracht met de huidige Cultuurhistorische Atlas.

18. Gemeente Schiedam

Samenvatting

18.1 Detailhandel

De aanpassing van het artikel detailhandel in de verordening veronderstelt een wijziging, maar in de praktijk is er geen inhoudelijke beleidswijziging. De limitatieve lijst komt weliswaar niet meer terug in de regels, maar de lijst komt nog wel terug in de toelichting van de verordening. Het lijkt dan ook of de provincie in weerwil van het Kroonbesluit, voornemens blijft op dezelfde wijze sturing te geven aan perifere detailhandel. De gemeente verzoekt expliciet aan te geven dat sprake is van een open categorie welke ruimte biedt voor maatwerk en innovatie. Indien de provincie toch op dezelfde manier wil blijven sturen, zal onderbouwd moeten worden dat de beperkingen worden gerechtvaardigd door dwingende redenen van algemeen belang en in concrete gevallen geschikt, evenredig en noodzakelijk zijn.

18.2 Ruimtelijke kwaliteit

De gemeente is van mening dat er geen sprake is van een (noodzakelijk) provinciaal belang om het beleid voor ruimtelijke kwaliteit niet alleen van toepassing te laten zijn op het landelijk gebied, maar ook op het stads- en dorpsgebied. Daar komt bij dat de gemeente de regeling niet eenduidig vindt, wat leidt tot verschillen in interpretatie. De toelichting op het betreffende artikel in de verordening richt zich alleen op het landelijk gebied en biedt geen inzicht in de wijze waarop de regeling moet worden toegepast op de bestaande stad. De gemeente verzoekt tevens de kwaliteitskaart onderdeel te laten uitmaken van de verordening, mede om de vindbaarheid van deze kaart te verbeteren.

18.3 Schiphol 20 Ke-contour

Met de introductie van een regeling voor de 20Ke-contour voor Schiphol is een vergelijkbare regeling aangekondigd voor Rotterdam The Hague Airport (RTHA). Op dit moment is nog niet te overzien wat dit

gaat betekenen voor de woningbouw in Schiedam. De gemeente verzoekt daarom de mogelijke effecten mee te nemen in de vervolgonderzoeken voor het nieuwe Luchthavenbesluit voor RTHA.

18.4 Kruiemelgevallenregeling

De gemeente is verheugd dat de verordening niet meer van toepassing is op de gehele lijst van planologische kruiemelgevallen. Uit een oogpunt van uniformiteit wordt wel verzocht het begrip 'bebouwde kom' in overeenstemming te brengen met de wijze waarop deze op grond van het Bor moet worden geïnterpreteerd.

Bij tijdelijke afwijkingen van het bestemmingsplan ontbreekt het aan een noodzaak om die in alle gevallen te toetsen aan de verordening. De gemeente verzoekt daarom dit op een zelfde manier te beperken, zoals de provincie nu doet bij de andere kruiemelgevallen.

Beantwoording

18.1

Zie thematische beantwoording over het onderwerp detailhandel.

18.2

In alle gevallen vraagt de regeling ruimtelijke kwaliteit om de ruimtelijke kwaliteit van een gebied per saldo gelijk te houden en rekening te houden met bestaande kwaliteiten. Deze kwaliteiten en de wijze van omgang hiermee vindt u terug in de kwaliteitskaart en de bijbehorende richtpunten. De regeling maakt daarbij geen onderscheid tussen de stad en haar omgeving, immers ruimtelijke kwaliteit is belangrijk in de gehele provincie. Ook de toelichting van de verordening geldt zowel voor het landelijke gebied als de bestaande stads- en dorpsgebied. Voor zover de toelichting hierover onvoldoende duidelijk is, zal deze worden aangepast.

De regeling ruimtelijke kwaliteit in de verordening ziet daarnaast toe op de beperking van de impact van ontwikkelingen in kwetsbare of bijzondere gebieden via de beschermingscategorieën en de begrippen inpassen, aanpassen en transformeren. Slecht in een enkel geval bevindt een beschermingscategorie zich in de stad en zou dit kunnen leiden tot een heroverweging van een ontwikkeling.

Tot slot is de kwaliteitskaart en zijn de richtpunten gedetailleerder en uitgebreider voor het gebied buiten bestaand stads- en dorpsgebied. Voor het stedelijk gebied gaat het over een beperkt aantal voor de provincie belangrijke bovenlokale en regionale kwaliteiten en waarden. Dit zijn bijvoorbeeld doorgaande groenstructuren en de ontwikkeling rondom stationslocaties.

De kwaliteitskaart en de richtpunten lenen zich niet voor omzetting in verordeningregels. We verwijzen u daarom graag naar de webpagina over ruimtelijke kwaliteit: <http://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/ruimte/ruimtelijkekwaliteit/>.

18.3

Voor de 20 Ke contour rondom RTHA moet inderdaad nog beleid worden ontwikkeld, het rijk zal hierover een nieuw luchthavenbesluit moeten nemen en wij hebben als provincie hierin een adviserende rol. Zoals u bekend hebben wij samen met uw gemeente en de gemeenten Rotterdam en Schiedam een onafhankelijk verkenner (dhr. J. Schrijnen) benoemd die de consequenties en het draagvlak van het nog te ontwikkelen beleid in beeld gaat brengen. Deze verkenningenfase wordt in het voorjaar 2017 afgerond met een rapportage over de bevindingen.

Bij het in beeld brengen van de consequenties zullen ook de consequenties voor de woningbouwplannen (voor sommige locaties gelden onherroepelijke bestemmingsplannen) in beeld gebracht worden.

Vervolgens zal in gemeenteraden en Provinciale Staten het debat plaatsvinden.

18.4

Verwezen wordt naar de onder 3.1.3. opgenomen thematische beantwoording met betrekking tot de kruimelgevallenregeling.

19. Gemeente Sliedrecht

Samenvatting

19.1 Ladder voor duurzame verstedelijking

Er ligt een voorstel van de minister tot vereenvoudiging van de ladder voor duurzame verstedelijking. Het verzoek is daarom om de provinciale ladder in lijn te brengen met het voorstel voor de nieuwe rijksladder, dan wel dit onderwerp te agenderen voor de volgende actualisering.

19.2 Detailhandel

De zienswijze bevat een uitvoerig juridisch betoog over de wijziging van het artikel over detailhandel in de verordening. Onduidelijk is of het de gemeente hier alleen gaat om een principiële juridische discussie, of dat de opmerkingen zijn gemaakt met het oog op concrete plannen voor grootschalige detailhandel buiten de bestaande winkelcentra. De opmerkingen zijn hieronder kort samengevat.

- Waarom past de provincie de regeling nu aan, lopende een drietal procedure waar de verbindendheid van het detailhandelsartikel centraal staat en lopende de uitspraak op de prejudiciële vraag bij het Hof van Justitie van de Europese Unie inzake Appingedam?
- De wijzigingen in de definities leiden tot onduidelijkheid en gebrek aan transparantie bij de beantwoording van de vraag welke vormen van detailhandel buiten de centra zijn toegestaan.
- De begrippen hoofd- en nevenassortiment zijn niet duidelijk.
- Het is op voorhand niet duidelijk welke goederen omvangrijk zijn.
- Het detailleringsniveau van de regeling is niet gericht op of noodzakelijk voor de behartiging van bovengemeentelijke belangen.
- De gemeente pleit voor een modererende rol voor de provincie, in plaats van een regulerende rol.
- Het loslaten van de limitatieve lijst is geen inhoudelijke wijziging, blijkend uit de toelichting van de verordening. De provincie gaat daarmee voorbij aan de overwegingen van de Kroon in het schorsingsbesluit.

Beantwoording

19.1

Er ligt een voorlopig voorstel van de minister voor aanpassing van de ladder voor duurzame verstedelijking. Het is nog te vroeg om daarop nu al te anticiperen, omdat de tekst nog kan veranderen. De provincie is op hoofdlijnen positief over het voorstel van de minister.

19.2

Zie allereerst de thematische beantwoording over het onderwerp detailhandel.

Voor het overige merken wij ten aanzien van de veronderstelde onduidelijkheid over de begrippen hoofd- en nevenassortiment het volgende op.

Het opnemen van een aparte definitie in de verordening voor het begrip “hoofdassortiment” achten wij niet nodig. Duidelijk mag zijn dat die term betrekking heeft op het assortiment aan goederen dat is toegestaan op grond van de begripsomschrijving van de betreffende vorm van (perifere) detailhandel. Voor tuincentrum en bouwmarkt is in de verordening voorts nog een specifieke begripsbepaling opgenomen waaruit blijkt wat bij die vormen van perifere detailhandel als hoofdassortiment wordt beschouwd.

Het staat een gemeente overigens vrij om in een bestemingsplan ook voor het begrip “hoofdassortiment” een definitie op te nemen.

Overigens is ook voor het begrip “nevenassortiment” in de verordening geen eigen definitie aangegeven, maar is in artikel 2.1.4 lid 5 bepaald dat het nevenassortiment bij de in lid 3 onder a van dat artikel genoemde detailhandelsvestigingen moet passen bij het hoofdassortiment, waarbij tevens een maximum aan het netto verkoopvloeroppervlak voor de verkoop van het nevenassortiment is gesteld.

Binnen die randvoorwaarden zijn gemeenten vrij om verdere eigen bepalingen terzake op te nemen. Zij zijn daarmee ook verantwoordelijk voor de handhaving daarvan.

Voor het nevenassortiment geldt -in tegenstelling tot het hoofdassortiment- niet het uitgangspunt dat het moet gaan om goederen die op grond van de verordening alleen op perifere locaties aangeboden mogen worden. Wel dient, zoals hiervoor al aangegeven, het nevenassortiment logisch aan te sluiten bij de hoofdassortimenten van de detailhandelsbranches die zijn benoemd in lid 3.a. van artikel 2.1.4.

De regeling voor nevenassortimenten biedt enerzijds enige ruimte voor verbreding van het assortiment en stelt anderzijds grenzen aan de aard en omvang. Door grenzen te stellen wordt branchevervaging tegengegaan. Branchevervaging kan namelijk ruimtelijk negatieve effecten hebben voor detailhandel binnen de centra.

20. Regiegroep Voorne-Putten

Samenvatting

20.1 Algemeen

De gezamenlijke gemeenten op Voorne-Putten staan positief tegenover de Actualisering 2016. Er wordt goed geanticipeerd op de vele nieuwe ontwikkelingen die zich voordien op verschillende beleidsterreinen. Het is wenselijk de samenhang in de werkzaamheden tussen de provincie en de MRDH te benoemen. In de Actualisering wordt nog nauwelijks ingegaan op de Omgevingswet. Het is wenselijk inzicht te geven in de voorbereiding van nieuw beleid met het oog op de Omgevingswet, zodat de gemeenten hier tijdig hun bijdrage aan kunnen geven. Verder wordt verzocht meer duidelijkheid te geven over de inpassing van het actieve karakter van het Actieprogramma Slim Ruimtegebruik.

20.2 Wonen

De gemeenten zijn verheugd dat niet meer de kwantitatieve benadering van het woningbouwprogramma het uitgangspunt is voor het gesprek, maar de woningmarktverkenning. Het driejaarlijkse ritme van de WBR, BP en de regionale woonvisie geeft beperkingen. De gemeenten vragen daarom om voldoende rekening te houden met de realisatie van beleid voor zowel de korte als de lange termijn en de mogelijkheid op te houden om op zich voordoende ontwikkelingen adequaat te reageren.

20.3 Samenwerken aan realisatie stedelijke woonmilieus

De aandacht en ondersteuning van de provincie bij de opgave voor de realisatie van stedelijke woonmilieus is zeker een goede zaak. De gezamenlijke gemeenten op Voorne-Putten missen in dit verband echter de aandacht voor regio's die rekening moeten houden met demografische ontwikkelingen zoals ontgroening en vergrijzing. Het is wenselijk hieraan meer aandacht te schenken in de Visie ruimte en mobiliteit en samen met de gemeenten na te denken over de rol die de provincie hierin kan spelen. Daarnaast ligt er een belangrijke opgave voor de voormalige groeikernen Hellevoetsluis en Spijkenisse, met betrekking tot verduurzaming en meer comfort van woningen en woonomgeving. Aan de provincie wordt gevraagd deze opgave te ondersteunen.

20.4 Topmilieus

In de VRM is een viertal locaties benoemd voor het 'topmilieu' wonen. Voorne-Putten wil hier graag een bijdrage aan leveren. De strategische ligging nabij het Haven Industrieel Complex en de kwaliteit van het groene landschap en het duingebied bieden hiervoor kansen. In de zienswijze worden concrete locaties genoemd die toegevoegd kunnen worden aan het lijst 'topmilieu' wonen.

20.5 Bedrijventerreinen

De kwalitatieve en kwantitatieve vraag naar bedrijventerreinen zal de komende jaren waarschijnlijk nog verder veranderen. De gezamenlijke gemeenten op Voorne-Putten hebben hun visie op, met name regionale, bedrijventerreinen op elkaar afgestemd. Afgesproken is als eerste in te zetten op de ontwikkeling van Kickerbloem 3 in de gemeente Hellevoetsluis. Aanvullend daarop is er ruimte voor hoogwaardige bedrijfslocaties in een groene setting.

De twee 'bedrijvensterren', nu aangegeven als zachte plancapaciteit, kunnen geschrapt worden in deze of een volgende actualisering.

20.6 Detailhandel

De gemeenten onderschrijven de noodzaak tot heroriëntatie en toekomstbestendig maken van de winkelcentra. Een proactieve opstelling van de provincie wordt daarbij op prijs gesteld. Bij historische kernen moet vernieuwing soms aan de randen van het centrum plaatsvinden, in verband met de leefbaarheid en parkeren.

20.7 Transformatie van kantoren

Er kan discrepantie zijn tussen de wens tot transformatie van kantoren naar woningen en de bestaande woningmarkt afspraken. De gemeenten willen dit bespreken in het kader van het woningbouwprogramma Voorne-Putten.

20.8 Havenindustriële Complex (HIC)

Gelet op de ligging en het belang van het HIC voor de werkgelegenheid op Voorne-Putten verzoeken de gezamenlijke gemeenten hen, maar ook het bedrijfsleven op Voorne-Putten, te betrekken bij de uitwerking van de inzet van de provincie bij de Havensvisie 2030 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma.

20.9 Rotterdam The Hague Airport

De gezamenlijke gemeenten worden graag betrokken bij het proces voor de toekomstige mogelijke ontwikkeling van de luchthaven. Enerzijds erkennen de gemeenten het economisch belang van de luchthaven, anderzijds is het behoud van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat op Voorne-Putten een belangrijke pijler onder het beleid van de gemeenten.

20.10 Agrarische bebouwing

De gemeenten worden regelmatig geconfronteerd met de vraag naar een tweede bedrijfswoning, met name voor situatie waarbij na bedrijfsopvolging de oude bewoner wil blijven wonen op het bedrijfsperceel.

20.11 Kassen

In de startnotitie is een heroverweging van het beleid ten aanzien van functieverandering van kassen aangekondigd. In het ontwerp is de harde lijn, gericht op uitsluiting van functieverandering, gehandhaafd. Deze harde lijn miskent de gemeentelijke autonomie om maatwerkoplossingen te faciliteren.

20.12 Zonnevelden

In het ontwikkelingsperspectief De Geuzenlinie hebben de gezamenlijke gemeenten de wens uitgesproken om in het gebied zonne-energieprojecten te faciliteren. Graag treden de gemeenten hierover in overleg.

20.13 Kruiemelgevallenregeling – definitie bebouwde kom

De provincie heeft het begrip 'bebouwde kom' gedefinieerd in de verordening, met het oog op de 'kruiemelgevallenregeling'. Het bepalen van de bebouwde kom is evenwel een bevoegdheid van de gemeenteraad op basis van de wegenverkeerswet. Tevens heeft de gemeente beleidsvrijheid om in het kader van de wettelijke kruiemelgevallenregeling beleid op te stellen en zelf aan te geven wat zij als bebouwde kom hanteert.

20.14 Uitbreiding Natuurnetwerk Nederland (gemeente Westvoorne)

De gemeente Westvoorne wil graag meewerken aan de omvorming van een agrarisch perceel naar natuur en verzoekt het betreffende perceel (Westvoorne/B 1482) toe te voegen aan het Natuurnetwerk Nederland. Eventueel is ruiling mogelijk met drie percelen die al wel zijn opgenomen in het NNN (Westvoorne/B 1098, Westvoorne/B 1481 en Westvoorne/B339). Het is hierdoor mogelijk een bredere aaneengesloten ecologische zone te maken.

20.15 Programma ruimte – 3 ha kaart en tabellen

De gemeente verzoekt enkele aanpassingen door te voeren in de tabellen bij de 3 ha kaart.

- Het bedrijventerrein Seggeland 3 ligt bij Vierpolders en niet bij Brielle.
- Bij de locatie Sportvelden Bernisse zijn de naam van het terrein en de gemeente-aanduiding omgewisseld.
- Bedrijventerrein Kickersbloem 3 is op de 3 ha kaart opgenomen als zachte capaciteit, terwijl dit harde capaciteit is. Het uitgeefbaar terrein is 53,6 hectare, in plaats van 52 hectare.

Beantwoording

20.1

Wij zijn verheugd dat u positief staat tegenover deze actualisering.

Voor de samenhang in werkzaamheden van de provincie en de MRDH verwijzen wij naar het medio dit jaar afgesloten convenant samenwerking Provincie Zuid-Holland (PZH) en metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Voor de voorbereiding van de Omgevingswet wordt in de regio Rijnmond aangesloten bij het Rijnmondberaad van gemeenten en omgevingsdienst. Dit beraad zal zich gaan bezig houden met de implementatie omgevingswet en een deel van de agenda zal worden ingericht voor de samenwerking met de provincie.

Op de website van de provincie is een aparte pagina opgenomen over de inhoud van het Actieprogramma Slim Ruimtegebruik. Uiteraard zijn wij bereid met u in gesprek te gaan over het Actieprogramma Slim Ruimtegebruik en wat het voor de gemeenten op Voorne Putten zou kunnen betekenen.

20.2

De Ladder voor duurzame verstedelijking stelt verplicht dat de behoefte aan een stedelijke ontwikkeling wordt onderbouwd op basis van actueel onderzoek. Dit brengt met zich mee nieuw onderzoek tot aanpassingen in het woningbouwprogramma kan leiden. De provincie vraagt de regio's om de regionale woonvisie elke drie jaar te actualiseren op basis van actueel behoefteonderzoek. Hiermee geeft de provincie inderdaad geen garantie dat na drie jaar hetzelfde woningbouwprogramma nog steeds aanvaardbaar is, maar daar staat tegenover dat vasthouden aan een afgesproken programma slechts schijnzekerheid zou bieden, als uit onderzoek blijkt dat de dit niet meer aansluit bij de behoefte.

Daarnaast bevestigt de provincie dat gemeenten het woningbouwprogramma ook tussentijds moeten kunnen aanpassen om in te spelen op marktontwikkelingen. Dit is mogelijk binnen de bestaande werkwijze omtrent de regionale woonvisie mogelijk. Regio's kunnen bij de jaarlijkse monitoring, of via tussentijdse

afstemming het programma wijzigen conform de werkafspraken die regio's en provincie daarover hebben gemaakt.

20.3

Het anticipeertraject dat op Voorne Putten is doorlopen heeft veel bouwstenen en nieuwe inzichten opgeleverd waar de gemeenten op Voorne Putten bij de verdere uitwerking van hun beleid hun voordeel mee kunnen doen (foto, transitieatlas en beurskrant).

Dit traject is nu ook gestart in andere regio's (Hoekse Waard en Krimpenerwaard).

Voor Voorne Putten is inderdaad regionaal maatwerk nodig om in te kunnen spelen op de problematiek van de voormalige groeikernen, in relatie tot demografische ontwikkelingen en kleine kernen. Wat dat betreft is het goed te constateren dat de samenwerking tussen de gemeenten op Voorne Putten en andere partners steeds verder gestalte krijgt. Daarin willen wij waar nodig en mogelijk een bijdrage aan leveren, rekening houdend met de verschillende verantwoordelijkheden en instrumenten die de (gezamenlijke) gemeenten en wij als provincie hebben. Vervolg overleg is gewenst om de problematiek scherper in beeld te brengen en de verwachtingen wederzijds op elkaar te stemmen, zodat hier afspraken over gemaakt kunnen worden.

Dit kan via verschillende sporen.

Het traject van de per 1 juli 2017 te actualiseren regionale woonvisies zien wij als een goed hulpmiddel/instrument hierbij. Verder is er begin oktober een bestuurlijk overleg gepland over de toekomst van de groeikernen met o.a. wethouder Mourik van Nissewaard.

Tot slot willen wij erop wijzen dat wij in samenwerking met Platform31 en RIGO zijn gestart met het experimentprogramma "Provinciale parels wonen en zorg". Van augustus 2016 tot en met juni 2017 wordt met behulp van een nieuw beleidsondersteunend instrument, de Woonzorgwijzer, in 3 pilotgebieden in de provincie Zuid-Holland gewerkt aan dit experiment. Doel is om op basis van een cijfermatige en inhoudelijke input een bijdrage te leveren voor een integrale, meerjarige visie op wonen en zorg die inspirerend is voor de samenwerking en inzet van partijen in een gebied. De bevindingen zullen te zijner tijd geplaatst worden op de site van Zuid-Holland.

20.4

In het Programma ruimte worden vier woningbouwlocaties benoemd als topmilieu. Dit zijn Dordrecht Belthurepark, Zuidplas Rode Waterparel, een deel van Valkenburg en een deel van de Westlandse Zoom. Onder topmilieu worden verstaan: woningen in een dichtheid van 5-10 woningen per hectare met een VON-verkoopprijs van meer dan 600.000 euro (prijspeil 2013) gekoppeld aan investeringen in het landschap. In het portefeuillehouder overleg Wonen en Verstedelijking is afgesproken dat op de genoemde vier locaties voor deze categorie hun ruimtelijke reservering behouden.

De provincie vindt dat deze topmilieus er moeten kunnen komen uit oogpunt van het (internationaal) vestigingsklimaat, uiteraard voor zover er vraag naar is. De fasering van deze locaties wordt interregionaal afgestemd. Deze locaties zijn met deze aanduiding in 2008 als groep geïntroduceerd bij de voorbereiding van de Verstedelijkingsstrategie Zuidvleugel. De ontwikkeling van de behoefte sindsdien geeft geen aanleiding om meer locaties toe te voegen.

Met het opnemen van de vier bovengenoemde locaties in het Programma ruimte is het provinciaal belang benadrukt dat met de ontwikkeling van deze locaties is gemoeid. Dit neemt niet weg dat ook op andere locaties, bijvoorbeeld op Voorne-Putten, woningen in een vergelijkbare prijsklasse kunnen komen mits ze voorzien in een behoefte conform de Ladder voor duurzame verstedelijking. Dit zou moeten worden onderbouwd via de regionale woonvisie.

Wijziging

De betekenis van de aanduiding 'topmilieu wonen' zal worden toegevoegd aan het Programma ruimte. Voor het overige leidt dit niet tot inhoudelijke aanpassingen van het beleid.

20.5

De kwalitatieve en kwantitatieve vraag naar bedrijventerreinen zal in de komende jaren inderdaad veranderen. Dit vraagt om een koerswijziging, van aanbodgericht naar meer vraaggericht beleid. In dit verband wordt bekeken of de provinciale en regionale behoefte-ramingen nog actueel zijn voor de eerste trede van de Ladder. Inzet is ook meer inzicht te verkrijgen in het kwalitatief karakter waarmee inzicht ontstaat naar de behoefte van verschillende soorten bedrijvigheid.

Dit onderzoek wordt verricht door Stec en de regio's zijn bij de uitwerking betrokken.

De eerste resultaten worden eind dit jaar verwacht.

Op basis van deze resultaten zullen vervolgens voorstellen worden gedaan voor de actualisering van de bedrijfsterreinenprogrammering.

Verder zien wij uw initiatief om ons te betrekken bij de uitwerking van het ontwikkelingsperspectief De Geuzenlinie tegemoet.

20.6

Hiervan is kennisgenomen.

20.7

Transformatie van kantoren naar wonen binnen BSD is – binnen randvoorwaarden - mogelijk met toepassing van de kruimelregeling. Met de Actualisering 2016 is de verordening daarop niet meer van toepassing, zodat toetsing aan de ladder (inclusief de woonbepalingen) niet aan de orde is. Daarmee wordt voor transformatie naar wonen de procedure vergemakkelijkt.

20.8

De provincie is een van de partijen die betrokken is bij de het uitvoeringsprogramma van de Havenvisie 2030. In dit kader bestaat ook een afsprakenkader duurzame dialoog waarin in wordt gezet op een structurele samenwerking op lokaal en regionaal niveau. Dit model gaat uit van een thematische insteek, waarbij de thema's door de tijd wisselen naar urgentie en bestuurlijke prioriteitsstelling. De gemeenten kunnen hun vragen agenderen in de lokale danwel regionale duurzame dialoog.

20.9

Het rijk zal over de toekomstige mogelijke ontwikkeling van Rotterdam The Hague Airport een nieuw luchthavenbesluit moeten nemen. In dit kader heeft de provincie samen met de gemeenten Rotterdam, Schiedam en Lansingerland een onafhankelijk verkenner (dhr. J. Schrijnen) benoemd die de consequenties en het draagvlak van het nog te ontwikkelen beleid in beeld gaat brengen. Dhr. Schrijnen heeft aangegeven open te staan voor iedereen die hem iets wil meegeven om tot een goede beoordeling van de consequenties te komen.

De verkenningsfase wordt in het voorjaar van 2017 afgerond met een rapportage over de bevindingen. In gemeenteraden en Provinciale Staten zal vervolgens het debat plaatsvinden, waaruit zal blijken in hoeverre er draagvlak is voor groei van de luchthaven.

20.10

In principe is één bedrijfswoning bij een agrarisch bedrijf voldoende. Als gevolg van de beschikbaarheid van moderne middelen op het gebied van toezicht, communicatie, monitoring, beveiliging en dergelijke is een tweede bedrijfswoning niet nodig. Bestaande tweede agrarische bedrijfswoningen zijn vrijwel allemaal omgezet naar burgerwoningen. Als het gaat om een woning voor een boer die zijn bedrijf overdraagt en met pensioen gaat, kan je ook eigenlijk niet meer spreken van een bedrijfswoning.

Overigens is het op grond van het ruimtelijke kwaliteitsbeleid soms wel mogelijk om een burgerwoning te realiseren in het buitengebied, bijvoorbeeld ingepast in een bebouwingslint. Het is daarom vaak wel mogelijk om in de nabijheid van het agrarisch perceel een woning te bouwen, of een bestaande woning te kopen.

20.11

Bij de uitwerking van het onderwerp caravanstallingen in glastuinbouwgebieden is gebleken dat nader onderzoek wenselijk is en dat daarbij ook het beleid met betrekking tot sanering van verspreide kassen en het glastuinbouwconcentratiegebied moet worden betrokken. Dit onderwerp is doorgeschoven naar een volgende actualisering of de provinciale omgevingsvisie.

Gedeputeerde Staten kunnen op verzoek van burgemeester en wethouders ontheffing verlenen van de regels van de verordening Ruimte (artikel 3.2) voor zover de verwezenlijking van het gemeentelijk beleid wegens bijzondere omstandigheden onevenredig wordt belemmerd in verhouding tot de met die regels te dienen provinciale belangen.

20.12

de provincie wil experimenteerruimte bieden voor zonne-initiatieven buiten bestaand stads en dorpsgebied. Als tussenstap in de ontwikkeling van nieuw beleid wordt in deze actualisering aangegeven onder welke voorwaarden de provincie zal instemmen met deze initiatieven.

Uw voorstel om met ons hierover in overleg te treden zien wij met belangstelling tegemoet.

20.13

Zie de thematische beantwoording onder 3.1.3 met betrekking tot de kruimelregeling.

20.14

De gemeente constateert terecht dat de drie genoemde percelen niet tot de ontwikkelopgave natuur behoren en evenmin zijn aan te merken als bestaande natuur. De status van NNN kan daarom daar worden geschrapt.

Het verzoek om in plaats daarvan de reguliere NNN-status te geven aan het een kleine 6 ha grote perceel nr. B339 willen wij niet zonder meer honoreren. Dit verzoek impliceert namelijk dat wij op dat perceel tevens natuurontwikkeling zullen faciliteren, inclusief het bieden aan de eigenaar van de bijbehorende financiën voor het verschil tussen landbouwkundige en natuurwaarde (afwaardering). Aan de andere kant hebben wij wel sympathie voor dit initiatief, dat mede verband houdt met de aanleg van een stuk fietspad; daarom zijn wij bereid de NNN-status van 'ecologische verbinding' aan dit perceel te geven, en te bezien of wij vervolgens in 50% cofinanciering kunnen voorzien, wetende dat de verwerving reeds heeft plaatsgevonden.

Wijziging

Op kaart 8 (Natuurnetwerk Nederland) wordt de NNN-status van drie percelen in de gemeente Westvoorne geschrapt: Westvoorne/B 1098, Westvoorne/B 1481 en Westvoorne/B339. Het perceel Westvoorne/B 1482 wordt aangeduid als ecologische verbinding.

20.15

Deze 3 voorstellen worden overgenomen.

Over de omvang van bedrijventerein Kickersbloem 3 heeft overleg plaatsgevonden met de gemeente. Bedrijventerrein Kickersbloem 3 heeft op basis van het vastgestelde bestemmingsplan een harde capaciteit van 53,6 hectare. Daarnaast is in de toekomst nog uitbreiding mogelijk in het 4e kwadrant van Kickersbloem 3. Deze zachte capaciteit bedraagt 16,9 hectare.

Wijziging

In paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte worden met betrekking tot Voorne-Putten de volgende aanpassingen gedaan op de 3 hectare kaart en de bijbehorende tabellen.

In tabel 2 (bedrijventerreinen zachte capaciteit) wordt aangegeven dat Seggeland 3 (gemeente Brielle) bij Vierpolders ligt.

In tabel 4 (andere stedelijke ontwikkelingen) wordt de verwisseling hersteld van de locatie Sportvelden Bernisse met de gemeentenaam (Nissewaard).

De omvang van bedrijventerrein Kickersbloem 3 (gemeente Hellevoetsluis) wordt in tabel 2 (zachte capaciteit) aangegeven met 17 hectare en in tabel 3 (harde capaciteit) met 54 hectare.

21. Gemeente Voorschoten

Samenvatting

De periode voor het indienen van zienswijzen was met vier weken nogal kort. De gemeente behoudt zich het recht voor dat de gemeenteraad nog met een aanvulling op de zienswijze komt.

21.1 Verkeer en Vervoer

Het strategische doel om het aanbod van openbaar vervoer beter te laten aansluiten op de maatschappelijke vraag, mag naar het oordeel van de gemeente niet ten koste gaan van het bedieningsniveau in de (woon)wijken. Openbaar vervoer is onderbelicht in de Visie ruimte en mobiliteit. IN dit kader is het voor Voorschoten essentieel dat er een buslijn door de Vlietwijk komt.

Verder is de gemeente van mening dat de provinciale wegen buiten de bebouwde kom zich moeten voegen naar de ruimtelijke ontwikkelingen die reeds passen in de Visie ruimte en mobiliteit. Dit geldt ook voor een ontsluiting van de ontwikkelingslocatie Roosenhorst op de N447.

21.2 Detailhandel

Met de zienswijze wordt het provinciale detailhandelsbeleid ondersteund. De Leidse regio heeft met de retailvisie al zijn verantwoordelijkheid genomen. Van de provincie wordt verwacht erop toe te zien dat dit ook in andere gebieden gebeurt.

21.3 Programma ruimte – 3 ha kaart

In de zienswijze wordt verzocht om de woningbouwlocatie Starrenburg III te Voorschoten toe te voegen aan de 3 ha. De locatie is opgenomen in een vastgesteld bestemmingsplan met uitwerkingsplicht. Het gaat om ongeveer 311 woningen op een terrein van circa 12,7 hectare, waarvan circa 5 hectare buiten bestaand stads- en dorpsgebied. Het plan is opgenomen in de regionale woonvisie.

21.4 Provinciale landschappen en natuurgebieden

De gemeente gaat in op de mogelijkheid die de provincie heeft om nieuwe provinciale landschappen en provinciale natuurgebieden aan te wijzen. Alvorens een gebied wordt toegevoegd aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN) moet er overleg plaatsvinden met alle betrokkenen. Vragen die daarbij spelen zijn: zijn er voor boeren nog mogelijkheden voor uitbreiding of verbreding, kunnen er nog recreatieve maatregelen worden genomen, zijn nog ontwikkelingen bij landgoederen mogelijk? Het zonder meer toekennen van een NNN-status aan gebieden past ook niet in de sturingsfilosofie van de landschapstafel Duin, Horst & Weide.

Beantwoording

21.1

De VRM stelt heldere kaders voor het OV, dat bij een aanbesteding wordt geoperationaliseerd door middel van een Programma van Eisen. Hierbij wordt door middel van concessievoorschriften invulling gegeven aan het beter laten aansluiten van OV bij de maatschappelijke vraag, waarbij wij ook input vragen van

gemeenten en regio's. Volgens de huidige concessievoorschriften van de concessie Zuid-Holland Noord is de Vlietwijk voldoende ontsloten.

Het functioneren van het wegennet kent nog diverse knelpunten in Zuid-Holland. De afweging op welke plek investeringen plaatsvinden om die knelpunten weg te werken doen we ook in overleg met u, in het regionaal verband van Holland Rijnland. Wij sluiten graag aan bij uw regionaal overleg over de knelpunten op het wegennet.

21.2

Met genoegen is kennisgenomen van de ondersteuning van het provinciale detailhandelsbeleid en de verantwoordelijkheid die de Leidse regio heeft genomen met het opstellen van een eigen retailvisie. In overleg met gemeenten en regio's stimuleert de provincie het opstellen van detailhandelsvisies. In het kader van de beoordeling van bestemmingsplannen wordt erop toegezien dat ontwikkelingen passend zijn en worden afgestemd.

21.3

De locatie Starrenburg III heeft een omvang van 12,7 hectare. In het vastgestelde bestemmingsplan Voorschoten Oost is een uitwerkingsplicht opgenomen voor dit gebied. Het programma omvat 311 woningen. De ontwikkeling is in overeenstemming met de geactualiseerde planlijst woningbouw 2016 van Holland Rijnland. Een deel van de locatie ligt binnen bestaand stads- en dorpsgebied.

Wijziging:

De locatie Starrenburg III wordt toegevoegd aan de 3 ha kaart in het Programma ruimte en de bijbehorende tabel met woningbouwlocaties.

21.4

Het genoemde aanwijzen van 'bijzondere provinciale natuurgebieden' betreft gebieden buiten het NNN, niet gebieden die aan het NNN worden toegevoegd. Eventuele aanwijzing zal in overleg gebeuren, maar wij zijn thans niet voornemens dergelijke gebieden aan te wijzen. Eventuele aanwijzing van 'bijzondere provinciale landschappen' zal uitsluitend gebeuren op voordracht van de desbetreffende gemeenten.

22. Gemeente Wassenaar

Samenvatting

De periode voor het indienen van zienswijzen was met vier weken nogal kort. De gemeente behoudt zich het recht voor dat de gemeenteraad nog met een aanvulling op de zienswijze komt.

22.1 Openbaar vervoer

Het strategische doel om het aanbod van openbaar vervoer beter te laten aansluiten op de maatschappelijke vraag, mag naar het oordeel van de gemeente niet ten koste gaan van het bedieningsniveau in de (woon)wijken. Openbaar vervoer is onderbelicht in de Visie ruimte en mobiliteit. In dit kader is het voor Wassenaar essentieel dat er een busverbinding met station Voorschoten komt.

22.2 Provinciale landschappen en natuurgebieden

De gemeente gaat in op de mogelijkheid die de provincie heeft om nieuwe provinciale landschappen en provinciale natuurgebieden aan te wijzen. Alvorens een gebied wordt toegevoegd aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN) moet er overleg plaatsvinden met alle betrokkenen. Vragen die daarbij spelen zijn: zijn er voor boeren nog mogelijkheden voor uitbreiding of verbreding, kunnen er nog recreatieve maatregelen worden genomen, zijn nog ontwikkelingen bij landgoederen mogelijk? Het zonder meer toekennen van een NNN-status aan gebieden past ook niet in de sturingsfilosofie van de landschapstafel Duin, Horst & Weide.

22.3 Strandbebouwing

Het gehele strand van Wassenaar inclusief Wassenaarse Slag is in de ontwerp Actualisering 2016 aangewezen als NNN. Overleg met de betrokkenen in het gebied heeft niet plaatsgevonden. Het is onduidelijk waar de consequenties zijn voor de bestaande ondernemers en voor eventuele toekomstige ontwikkelingen in het gebied. Zolang dit niet duidelijk is, verzoek de gemeente de NNN-status weer te verwijderen.

Beantwoording

22.1

Uw gemeente maakt onderdeel uit van het concessiegebied van de MRDH. Zij zijn verantwoordelijk voor het openbaar vervoer in uw gemeente. Wij stellen dan ook voor dat u uw vervoerwens bij hen neerlegt. Zij ontvangen de BDU voor dit gebied. Wij staan open voor een verzoek van de MRDH om te praten over een busverbinding naar Voorschoten.

Provincie en MRDH hebben in 2015 een samenwerkingsagenda vastgesteld waarin het OV een prominente plek heeft. Ook de OV-concessies zijn hierbij onderwerp van gesprek.

22.2

Het genoemde aanwijzen van 'bijzondere provinciale natuurgebieden' betreft gebieden buiten het NNN, niet gebieden die aan het NNN worden toegevoegd. Eventuele aanwijzing zal in overleg gebeuren, maar wij zijn thans niet voornemens dergelijke gebieden aan te wijzen. Eventuele aanwijzing van 'bijzondere provinciale landschappen' zal uitsluitend gebeuren op voordracht van de desbetreffende gemeenten.

22.3

Verwezen wordt naar de thematische beantwoording over het onderwerp strandbebouwing in paragraaf 3.1.4.

23. Gemeente Westland

Samenvatting

23.1 Strandbebouwing

In de ontwerp Actualisering 2016 zijn de rustige stranden toegevoegd aan het Natuurnetwerk van Nederland (NNN). De drukke stranden blijven buiten het NNN. Voor Westland houdt het bovenstaande in dat alleen het strand recht voor Ter Heijde (circa 500 meter) als druk strand wordt aangemerkt, de rest van het strand als rustig. De gemeente is van mening dat ook het strand bij de druk bezochte strandslagen met parkeerterreinen, zoals Molenslag, De Banken en Vlugtenburg aangemerkt moeten worden als 'druk strand'. Naar het oordeel van de gemeente verdient het aanbeveling niet uit te gaan van een tweedeling tussen rustig strand en druk strand, maar ook een tussenvariant toe te voegen: bereikbaar strand. De aanduiding zou dan moeten gelden voor druk bezochte strandslagen met parkeerterreinen, zoals de Banken en Vlugtenburg. De gemeente wil daar overigens geen bebouwing met verblijfsaccommodatie realiseren.

23.2 Begrenzing Natuurnetwerk Nederland (NNN)

In 2015 heeft overleg plaatsgevonden over een tweetal aanpassing van de begrenzing van het NNN. De gemeente heeft verzocht om alle exclaveringen binnen de begrenzing van het Natura2000 gebied Solleveld & Kapittelduinen en de groenstrook langs de Bonnenlaan, tussen het Staelduinse Bos en de Oranjedijk toe te voegen aan het NNN. Deze aanpassingen zijn echter niet meegenomen in de Actualisering 2016. De gemeente verzoekt dit alsnog te doen.

Beantwoording

23.1

Wij verwijzen allereerst naar de thematische beantwoording over het onderwerp strandbebouwing. Ten aanzien van het voorstel om een tussenvariant (bereikbaar strand) te introduceren, merken wij op dat het onderscheid tussen druk strand en rustig strand geen zwart-wit tegenstelling is. Zowel op het rustige strand als op het drukke strand zijn de richtpunten ruimtelijke kwaliteit van toepassing. Op het rustige strand geldt geen absoluut verbod op bebouwing. Incidenteel kan ook daar bebouwing ingepast worden, bijvoorbeeld een strandpaviljoen of een reddingsbrigade. Met name de door u genoemde bereikbare stranden bij druk bezochte strandslagen lenen zich daarvoor. Het toevoegen van een tussencategorie achten wij daarom niet nodig.

23.2

De twee kleine enclaves bij Arendsduin, waarvan er een binnen N2000 ligt, kunnen inderdaad worden meebegrensd als NNN. De groenstrook langs de Bonnenlaan achten wij van te geringe omvang om begrenzing als NNN te rechtvaardigen.

Wijziging

De twee enclaves bij Arendsduin worden toegevoegd aan het NNN.

24. Gemeente Zederik

Samenvatting

24.1 Programma ruimte – 3 ha kaart

Het is niet duidelijk of de oppervlaktes die zijn vermeld in tabel 2 (bedrijventerreinen zachte plancapaciteit), betrekking hebben op de netto oppervlakte of de bruto oppervlakte. Volgens de tabel gaat het om de uitgeefbare oppervlakte in hectares. De gemeente legt dit uit als netto uitgeefbare grond (bedrijfskavels). Echter, in de Nota van Toelichting (bladzijde 35) wordt gesproken over 'ongeveer 7 hectare bruto'. De gemeente verzoekt hierover duidelijkheid te geven. Maatgevend is de regionale bedrijventerreinenstrategie Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Voor Meerkerk IVa is daarin een oppervlakte van 5 hectare netto vermeld. Mocht nog moeten worden uitgegaan van een bruto-benadering dan zou voor Meerkerk IVa een oppervlakte van 9,5 hectare moeten worden vermeld.

Beantwoording

Bij woningbouw wordt in het Programma ruimte het bruto oppervlak aangegeven en bij bedrijventerreinen het uitgeefbaar oppervlak. Voor Meerkerk IVa is abusievelijk het bruto oppervlak opgenomen. Dit wordt aangepast. Wij verwijzen verder naar de beantwoording van zienswijze 1.9.

25. Gemeente Zoetermeer

Samenvatting

De gemeente kan zich in grote lijnen vinden in de actualisering en de wijzigingen. Tevens ziet de gemeente kansrijke verbindingen met de samenwerking die binnen MRDH-verband is aangegaan.

25.1 Wonen

In paragraaf 2.2.4 van het Programma ruimte wordt gesteld dat bij de beschrijving in de regionale woonvisie een verband dient te worden gelegd met het inzetten van het instrument van woonruimteverdeling op basis van een Huisvestingsverordening. De gemeente wijst erop dat het niet verplicht is om een Huisvestingsverordening te hanteren volgens de Huisvestingswet.

In het Programma ruimte staat voorts dat indien een Huisvestingsverordening wordt toegepast, in de regionale woonvisie beschreven moet worden hoe de schaarste van woningen onder de liberalisatiegrens wordt beperkt en op welke termijn. De gemeente is van mening dat als dit al beschreven wordt in een Huisvestingsverordening dit niet nog eens hoeft te worden overgenomen in de regionale woonvisie. De Huisvestingsverordening is een instrument voor het verdelen van de schaarste, niet een instrument voor het oplossen van die schaarste. Dit doel van de Huisvestingswet is gebaseerd op een onjuiste redenering en zou dus in het Programma ruimte achterwege moeten blijven. Ook heeft de gemeente opmerkingen over de tekst over vrije vestiging in Zuid-Holland en verzoekt enkele zinnen te schrappen.

25.2 Bedrijventerreinen

De gemeente onderschrijft de noodzaak voor actualisatie van de kwalitatieve en kwantitatieve behoeferamingen voor bedrijventerreinen en regionale afstemming daarvan. De gemeente wil graag aangehaakt blijven bij de vervolgaanpak van de provincie.

25.3 Verkeer

In de zienswijze wordt er vanuit gegaan dat de regels voor ruimtelijke kwaliteit en de programmatische invulling van de ruimte alsmede de mobiliteitsuitgangspunten (het verkeer- en vervoerbeleid) aansluiten bij hetgeen staat in de documenten Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid MRDH en het Regionale Investeringsprogramma ("Investeren in Vernieuwing"). Bij de totstandkoming van beide documenten is de Provincie intensief betrokken geweest.

In het overzicht van de ruimtelijke reserveringen die in paragraaf 2.3.1, van het programma Ruimte is opgenomen worden de lightrailverbinding Zoetermeer-Rotterdam, de uitbreiding van de capaciteit A12 tussen Zoetermeer en het Prins Clausplein en het verlengen van de N209 bij Benthuizen in noordelijke richting niet genoemd. Deze projecten zijn wel als verkenningen opgenomen in de Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid MRDH en het Regionale Investeringsprogramma. Bij de totstandkoming van beide documenten is de Provincie intensief betrokken geweest.

Beantwoording

25.1

De provincie is van mening dat in de regionale woonvisie het gemeentelijk en (indien van toepassing) regionaal beleid met betrekking tot de woningvoorraad onder de liberalisatiegrens moet worden beschreven en dat daarbij concreet moet worden onderbouwd hoe deze voorraad wordt afgestemd op de omvang van de doelgroepen van het huurbeleid van het rijk.

Als een of meer gemeenten in de regio constateren dat er in dit segment van de woningmarkt schaarste is die rechtvaardigt dat een van de instrumenten van de Huisvestingswet, de huisvestingsverordening, wordt ingezet, dan kan dit niet los worden gezien van het beleid met betrekking tot de woningvoorraad onder de liberalisatiegrens.

Daarom dient, op grond van de constatering dat er schaarste in dit segment van de woningmarkt is, in de regionale woonvisie een programma opgenomen te worden dat laat zien hoe de schaarste wordt afgebouwd.

De provincie heeft een toezichhoudende taak op de gemeenten wat betreft de toepassing van het bepaalde in de Huisvestingswet. De gemeente verwijst naar de passage die betrekking heeft op deze toezichhoudende taak.

Als een gemeente het instrument huisvestingsverordening wil inzetten om de schaarse woonruimten te verdelen, dan vraagt de Huisvestingswet om een onderbouwing. In het kader van de toezichhoudende taak toetst de provincie of deze wettelijk verplichte onderbouwing aanwezig is.

Deze toets staat los van onze constatering dat de druk op de sociale voorraad om een aantal redenen toeneemt.

Conclusie: de zienswijze met betrekking tot het inzetten van het instrument van woonruimteverdeling leidt niet tot een inhoudelijke aanpassing van het programma ruimte, wel wordt de redactie van de betreffende passage aangepast. Ook de zienswijze met betrekking tot vrije vestiging leidt niet tot een aanpassing.

25.2

De actualisering van de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte aan bedrijventerreinen is zojuist gestart. Via de regio's worden de individuele gemeenten geïnformeerd over het proces, de laatste stand van zaken en iedere gemeente wordt betrokken bij diverse onderdelen van de actualisering, zoals het aanleveren van de juiste informatie. Tijdens het proces worden er ook diverse regio-bijeenkomsten georganiseerd waar de gemeente mee kan denken en als klankbord kan fungeren. Vanzelfsprekend is het mogelijk op ambtelijk niveau een nadere toelichting te geven op het proces.

25.3

De ambities van de VRM komen overeen met die van het regionaal Investeringsprogramma dat de MRDH, Provincie Zuid-Holland, Drechtsteden, Holland- Rijnland en EPZ hebben opgesteld. In grote lijnen geldt dat ook voor de Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid van de MRDH.

In deze herziening van de VRM is het Investeringsprogramma en ook het UAB niet meegenomen, omdat die pas op 1 juli 2016 zijn vastgesteld. In de toekomst zou een ruimtelijke reservering voor een aantal projecten uit het IP en het UAB kunnen worden gedaan, als blijkt dat dat meerwaarde heeft voor een snelle realisatie van dit project. Over de manier waarop de Provincie Zuid-Holland behulpzaam kan zijn bij het (versneld) tot uitvoering brengen van projecten treden wij graag met u en de MRDH in overleg. Overigens is het verlengen van de N209 wat ons betreft niet aan de orde.

26. Gemeente Zuidplas

Samenvatting

26.1 Uitrusten zachte en harde plancapaciteit bedrijventerreinen

In het Programma ruimte zijn tabellen opgenomen met harde en zachte plancapaciteit voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen. De tabellen horen bij de 3 hectare kaart. In de zienswijze wordt verzocht om de harde plancapaciteit voor de bedrijventerreinen Hooge Veer III fase 2 en Plantagekwadrant uit te ruilen met de nu als zachte plancapaciteit aangeduide ontwikkeling van Knibbelweg-Oost. Conform eerder gemaakte afspraken spant de gemeente zich in om het glastuinbouwbedrijvenlandschap Knibbelweg-Oost te ontwikkelen. Marktpartijen tonen interesse. Daarvan is geen sprake bij de nu met harde plancapaciteit aangeduide gebieden.

26.2 Functieverandering van kassen

Het provinciaal beleid maakt gebruik van kassen voor andere functies niet mogelijk, uitgezonderd kleinschalige ontwikkelingen voor educatie of recreatie. In gebieden met een transformatieopgave is het wenselijk de mogelijkheid te bieden om kassen tijdelijk aan te wenden voor alternatief gebruik, bijvoorbeeld als caravanstalling. Dit speelt met name bij de (boven)regionale ontwikkelopgave in de Zuidplaspolder, waar de transformatieopgave naar beneden is bijgesteld. Verzocht wordt daarom om in transformatiegebieden ander gebruik van kassen tijdelijk mogelijk te maken, bijvoorbeeld voor een periode van vijf jaar.

Beantwoording

26.1

Harde plancapaciteit is een planologische benaming voor capaciteit die reeds 'hard' in een bestemmingsplan is geregeld. Opname in de tabel is slechts een feitelijke weergave van de planologische status. Uitrust is daarom niet mogelijk op basis van de tabel.

26.2.

Deze vraag is gesteld naar aanleiding van een drietal concrete situaties in de gemeente Zuidplas waarvoor momenteel een ontheffingsprocedure loopt. Een aanpassing van de VRM beleidslijn ten aanzien van tijdelijk gebruik van kassen is geen onderdeel van deze actualisering en zou nader onderzoek vergen naar de ruimtelijke en juridische consequenties alvorens daar een beslissing over genomen kan worden. Dat is de reden dat nu niet op dit verzoek kan worden ingegaan.

27. Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Samenvatting

27.1 20 Ke contour In de zienswijze wordt geconstateerd dat de regeling voor de 20 Ke contour niet geheel in lijn is met de afspraken die zijn gemaakt tijdens het Bestuurlijk Overleg op 17 maart 2016 over het 20 Ke besluit zoals verwoord in de kamerbrief van 1 april 2016 (kenmerk 29655-222). Het gaat met name om het toelaten recreatiewoningen en kleinschalige woningbouw in aansluiting op en ter afronding van bestaand stads- en dorpsgebied. Ten aanzien van recreatiewoningen wijst het ministerie er op dat in de Wet luchtvaart geen onderscheid wordt gemaakt naar het type woning. Verzocht wordt de verordening op dit punt in overeenstemming te brengen met de gemaakte afspraken.

Beantwoording

27.1

Naar aanleiding van deze zienswijze is overleg geweest met het Ministerie van I en M. Het Ministerie gaf aan dat zij in tegenstelling tot de provincie recreatiewoningen als stedelijk gebied ziet. Ook vallen recreatiewoningen volgens de Wet Luchtvaart in tegenstelling tot de Wet Geluidhinder onder geluidgevoelige bestemmingen. Dat betekent dat de 20Ke-beleid ook van toepassing is op recreatiewoningen en de afwijkingsmogelijkheid voor recreatiewoningen te veel ruimte biedt. Verder gaf het Ministerie aan dat zij vinden dat de afwijkingsmogelijkheid voor kleinschalige woningbouw ter afronding van bestaand stads- en dorpsgebied onacceptabel veel ruimte biedt voor woningbouw buiten het stedelijk gebied. Om het ministerie tegemoet te komen zijn in het betreffende artikel de afwijkingsmogelijkheden 'recreatiewoningen' en 'kleinschalige woningbouw op en ter afronding van bestaande stads- en dorpsgebied' daarom geschrapt. Daarmee is de Verordening in overeenstemming gebracht met de bestuurlijke afspraken tussen de provincie en het ministerie en de kamerbrief van 1 april 2016.

Verder gaf het Ministerie van I en M in dat overleg aan dat zij de afwijkingsmogelijkheid voor woningbouwlocaties binnen de streekplancontouren uit 2003 in de tijd te wil begrenzen en niet oneindig wil laten voortbestaan. Dat vinden wij een redelijke wens. De gemeenten hebben dan geruime tijd de gelegenheid gekregen om deze locaties te bebouwen en als ze dat voor de eindtijd niet hebben gedaan is er kennelijk ook geen noodzaak voor. In de toelichting op het artikel zullen we aangeven dat de gemeenten nog tot en met 31 december 2020 de gelegenheid hebben voor de woningbouwlocaties binnen de streekplancontouren uit 2003 een bestemmingsplan op te stellen en de woningen dienen uiterlijk 31 december 2025 gerealiseerd te zijn.

Wijziging

In het artikel over de 20Ke-contour worden de afwijkingsmogelijkheden voor recreatiewoningen en afronding van bestaand stads- en dorpsgebied geschrapt.

Verder wordt in de toelichting van het artikel opgenomen dat de afwijkingmogelijkheid voor de woningbouwlocaties binnen de streekplancontouren uit 2003 in de tijd wordt begrensd.

28. Schiphol Group

Samenvatting

28.1 Schiphol 20 Ke-contour

In deze zienswijze wordt aandacht gevraagd voor het verstandig omgaan met vitale infrastructuur voor de Mainport. Nieuwbouw creëert de klagers van de toekomst. Voorkomen moet worden dat enerzijds inspanningen worden geleverd om het aantal ernstig gehinderden te beperken, terwijl anderzijds door nieuwbouw het aantal ernstig gehinderden toeneemt. Beleidskaders voor woningbouw die mogelijk effect hebben op het draagvlak voor de groei van de Mainport moeten worden verankerd in nationale wetgeving. De uitwerking hiervan in een provinciale verordening zal binnen die kaders moeten passen.

Een aantal uitgangspunten van de staatssecretaris, zoals verwoord in “wonen en vliegen in de regio Schiphol (kenmerk IENM/BSK-2016/66505), komt niet terug in de provinciale verordening. Afgesproken is dat binnen de 20 Ke contour geen nieuwe woningbouwlocaties in het buitengebied wordt ontwikkeld. Ook is afgesproken dat de luchtvaartmaatschappijen worden gevrijwaard van extra kosten als gevolg van de geboden ruimte voor planvorming (onder andere kosten voor hinderbeperkende en compenserende maatregelen). Ook is afgesproken dat informatievoorziening en klachtenafhandeling door rijk, provincie en gemeenten worden gedaan. Als laatste ontbreekt dat geborgd moet worden dat er geen geluidgevoelige bestemmingen onder vliegroutes worden gebouwd. Verzocht wordt de Verordening ruimte op deze punten aan te passen.

In de zienswijze wordt ook aandacht gevraagd voor het gegeven dat de 20 Ke contour een beperkter gebied omhult dan de wettelijke 48 dB(A) Lden contour ter bescherming van het gebied. Er is dus een overgangsgebied waarbinnen geen ruimtelijke beperkingen gelden.

Beantwoording

28.1

Het kader waarbinnen de provincie de Verordening ruimte heeft opgesteld is gegeven door het Bestuurlijk Overleg op 17 maart 2016 over het 20 Ke besluit zoals verwoord in de kamerbrief van 1 april 2016 (kenmerk 29655-222). Afgesproken is dat er geen nieuwe woningbouwlocaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied mogelijk worden gemaakt. Provincies krijgen beperkte bevoegdheid om middels hun ruimtelijke verordeningen kleinschalige plannen van één tot enkele woningen, voor een beperkt aantal omschreven gevallen (zoals ruimte-voor-ruimte), toe te staan. Verder is de afwijkingmogelijkheid voor locaties binnen de voormalige streekplancontouren uit 2003 al sinds de Nota Ruimte van het Rijk uit 2004 in het 20Ke-beleid opgenomen. Dat betekent dat er van het Rijk binnen de 20KE-contour en binnen bestaand stads- en dorpsgebied wel geluidgevoelige bestemmingen (woningen) onder vliegroutes gebouwd mogen worden en dat binnen de 20Ke-contour buiten bestaand stads- en dorpsgebied de provincies van het Rijk afwegingsruimte hebben gekregen om in beperkte mate geluidgevoelige bestemmingen (woningen) onder vliegroutes toe te staan. De gemeenten krijgen de verantwoordelijkheid om binnen deze kaders een integrale afweging te maken tussen de woningbouwopgave, leefbaarheid en de geluidhinder door vliegverkeer.

Ten aanzien van de opmerkingen over vrijwaring van luchtvaartmaatschappijen voor extra kosten als gevolg van woningbouw binnen de 20Ke-contour en de opmerkingen over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor informatievoorziening en klachtenafhandeling, merken wij op dat dit geen onderwerpen zijn die de provincie in de Verordening ruimte kan regelen. Wel heeft de provincie in de verordening een bepaling opgenomen dat gemeenten in hun bestemmingsplannen rekenschap moeten

geven van het feit dat er voor de (toekomstige) bewoners sprake kan zijn van geluidhinder door vliegverkeer als ze binnen de 20 Ke-contour bouwen. Daarbij dienen de gemeenten ook de redenen aan te geven die er toe hebben geleid om op de betreffende locatie nieuwe woningen te bestemmen.

De discussie of er ook beperkingen zouden moeten gelden in het gebied tussen de 20 Ke-contour en de 48 dB Lden contour valt buiten de scope van deze Actualisering.

29. Casper Duchart & Vastgoed BV

Samenvatting

29.1 Woningbouw binnen 20 Ke-contour Deze zienswijze heeft betrekking een perceel in Vrouwenakker in de gemeente Nieuwkoop (Kadastraal bekend als: Nieuwveen, Sectie, nummer 996). Het perceel vormt onderdeel van een bedrijfsverplaatsingsovereenkomst die de gemeente heeft gesloten met Spelt Bedrijven. Alle bedrijven zijn geconcentreerd op één perceel te Nieuwveen, waarbij de drie oude locaties zijn ontmanteld. Eén locatie is bestemd voor agrarische doeleinden, één locatie voor agrarische doeleinden en water en de locatie waar de zienswijze betrekking op heeft is bestemd met een wijzigingsbevoegdheid voor wonen. Het lijkt er nu op dat de wijzigingsbevoegdheid niet meer toegepast kan worden omdat die binnen de 20 Ke-contour is komen te liggen en de locatie buiten een dorpskern ligt. Verzocht wordt de locatie te blijven bestemmen voor woningbouw, zoals ook veelvuldig is besproken met de provincie.

Beantwoording

29.1

Het verbod op nieuwe woningbouwlocaties binnen de 20 Ke-contour, buiten bestaand stads- en dorpsgebied, wordt gesteld door het nieuwe Luchthavenindulingsbesluit (LiB). Dit zijn rijksregels. Provincies krijgen van het Rijk beperkte bevoegdheid om middels hun ruimtelijke verordeningen kleinschalige plannen van één tot enkele woningen, voor een beperkt aantal omschreven gevallen (zoals ruimte-voor-ruimte), toe te staan. De afspraken met de provincie over de bedrijfsverplaatsing van het afvalbedrijf Spelt, de sanering van twee kassen en de bouw van 10 compensatiewoningen bij Vrouwenakker stammen uit 2007. Het Afvalbedrijf Spelt zit intussen al enige tijd op een nieuwe locatie, de kassen zijn echter nog niet gesaneerd en de compensatiewoningen nog niet gerealiseerd. U heeft dus al geruime tijd de gelegenheid gehad om deze woningen te realiseren. De Provincie wordt nu geconfronteerd met het feit dat de locatie van de compensatiewoningen spanning heeft met de beperkte bevoegdheid die de Provincie van het Rijk heeft gekregen voor woningen buiten bestaand stads- en dorpsgebied. De afwijkingsmogelijkheden voor linten en Ruimte voor Ruimte woningen die de Provincie heeft opgenomen bieden eventueel wel mogelijkheden voor een aantal woningen op deze locatie. Wij gaan graag met de gemeente Nieuwkoop en u in overleg om te onderzoeken óf en hoeveel woningen op die locatie mogelijk zijn binnen de beperkte beleidsruimte die de Provincie van het Rijk heeft gekregen en te bekijken welke andere mogelijkheden er zijn.

30. Belangenvereniging Aarlanderveen

Samenvatting

30.1 Leefbaarheid, woningbouw en 20 Ke-contour Schiphol

In de zienswijze wordt geconstateerd dat de leefbaarheid in Aarlanderveen (gemeente Alphen aan den Rijn) onder druk staat. Er zijn onvoldoende jonge gezinnen en ouderen verstrekken uit het dorp. De lokale vraag en het aanbod van woningen zijn niet in balans. Er zijn per jaar 5 doelgroep woningen (starters/senioren) nodig. Het nieuwe beleid is nog stringenter dan de voormalige rode contouren. Het gebied wordt beschouwd als Kroonjuweel cultuurhistorie en valt daarom onder beschermingscategorie 1. Daarnaast gelden beperkingen vanwege de 20 Ke-contour van Schiphol. Er wordt teveel gestuurd op landschap en niet op de balans tussen landschap en leefbaarheid. Gevraagd wordt ruimte te bieden voor

uitzonderingen. Daarnaast wordt gevraagd naar de recente BSD-kaart en uitleg over het beleid ten aanzien van de 20 Ke-contour. Gevraagd wordt rekening te houden met lopende plannen en kleine initiatieven in het buitengebied.

Beantwoording

30.1

Voor het gebied buiten de voormalige rode contour biedt het nieuwe provinciale beleid van de VRM uit 2014 buiten de 20 Ke-contour juist meer ruimte voor woningbouw dan het oude beleid met rode contouren. Ook zijn met het nieuwe beleid uit 2014 de woningbouwmogelijkheden in linten vergroot. Beide verruimingen zijn gemaakt mede met het oog op de leefbaarheid van kleine kernen. Met een goede onderbouwing van behoefte en locatie en met behoud of verbetering van de ruimtelijke kwaliteit is woningbouw mogelijk. Voor een Kroonjuweel Cultureel Erfgoed, wat Aarlanderveen is, geldt beschermingscategorie 1 en komt daarbij dat de ontwikkeling ook dient te passen bij de aard en schaal van het gebied.

Het verbod op nieuwe woningbouwlocaties binnen de 20 Ke-contour, buiten bestaand stads- en dorpsgebied, wordt gesteld door het nieuwe Luchthavenindelingsbesluit (LiB). Dit zijn rijksregels. Provincies krijgen beperkte bevoegdheid om middels hun ruimtelijke verordeningen kleinschalige plannen van één tot enkele woningen, voor een beperkt aantal omschreven gevallen (zoals linten en ruimte-voor-ruimte), toe te staan. De Provincie biedt met deze Actualisering juist mogelijkheden voor uitzonderingen met een aantal afwijkingsmogelijkheden voor woningbouw binnen de 20Ke-contour buiten bestaand dorpsgebied. Wij gaan graag met de gemeente Alphen en u in overleg om te onderzoeken in welke mate woningbouw mogelijk is binnen de beperkte beleidsruimte die de Provincie van het Rijk heeft gekregen.

De recente BSD-kaart is te vinden op de provinciale website. Deze kaart is echter illustratief, de definitie van BSD is leidend. De kaart is te vinden op de provinciale webpagina Staat van Zuid-Holland bij het onderwerp ruimte. Wij hebben reeds de link van de BSD-kaart naar u toegestuurd.

31. Besturen en bewoners van de recreatieparken in Nieuwkoop

Samenvatting

31.1 Permanente bewoning recreatiewoningen

In de zienswijze wordt gereageerd op de volgende passage in het Programma ruimte: "Recreatiewoningen moeten ook als zodanig gebruikt worden. Zij voldoen meestal noch naar locatie, noch functioneel aan de eisen voor reguliere woningen en worden ook niet meegenomen in de ramingen voor woningbehoefte. Wij blijven daarom permanente bewoning van recreatiewoningen beschouwen als een onwenselijke ontwikkeling". Deze beschrijving sluit niet aan op de situatie van de recreatieparken in de gemeente Nieuwkoop. De woningen in de parken zijn van goede kwaliteit en kunnen gerust aangemerkt worden als huizen om in te wonen. In de praktijk gebeurt dit ook. 90% van de bewoners woont er permanent. Daarvan heeft ongeveer 70% een gedoogbeschikking.

Verzocht wordt daarom het Programma ruimte als volgt aan te passen.

"Daar waar recreatiewoningen wel voldoen of kunnen voldoen aan de eisen voor reguliere woningen, de recreatiewoningen ook zo gebruikt worden en de recreatiebestemming van de omgeving niet in het gedrang komt is de provincie bereid, indien de gemeente waarin de woningen liggen dat wenst, wonen toe te laten."

Beantwoording

Het provinciaal beleid is om stedelijke ontwikkelingen zoveel mogelijk te clusteren in bestaand stads- en dorpsgebied om zo agglomeratievoordelen te bereiken en in het buitengebied zoveel mogelijk ruimtelijke

kwaliteit te behouden. Bij permanente bewoning op recreatieparken krijgen recreatieparken een stedelijke functie en ontstaan er nieuwe stedelijke clusters in het buitengebied. Dat staat haaks op het provinciaal beleid en vinden wij dus ongewenst. Een uitgebreidere toelichting heeft u gekregen in onze brief van 2 december 2015 als antwoord op uw eerdere verzoek van 9 september 2015 om burgerwoningen op de recreatieparken in Nieuwkoop toe te staan.

32. Adviesbureau De Natuurmakelaar

Samenvatting

32.1 Begrenzing Natuurnetwerk Nederland (NNN) – aanleg landgoed

In de zienswijze wordt verzocht een perceel toe te voegen aan het Natuurnetwerk Nederland. Het gaat om een gebied van 7 hectare in de polder Oudshoorn ten noordoosten van Alphen aan den Rijn. Momenteel bevinden zich hier natte graslanden met een lage natuur- en recreatiewaarde. Met een consortium van partijen is een ontwerpplan gemaakt voor de ontwikkeling van een landgoed. Het plan is opgesteld in nauw overleg met de provincie en is afgestemd met de gemeente. Het landgoed zal een natuurparel vormen in een overwegend agrarisch gebied. Het gebied kan een stapsteen voor een ecologische verbindingzone vormen. Begrenzing binnen het NNN is een voorwaarde om in aanmerking te komen voor de SKNL-regeling. Zonder deze subsidie kan het plan hoogstwaarschijnlijk niet uitgevoerd worden.

Beantwoording

32.1

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN), voorheen Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is in 2012 begrensd in de Verordening ruimte. Een provinciale subsidie voor de omvorming (SKNL) en voor het beheer (SNL) is alleen mogelijk voor gronden die al zijn begrensd als NNN. De begrenzing van de NNN is namelijk afgestemd op het beschikbare budget. Daar komt bij dat subsidie voor omvorming en beheer is bij nieuwe landgoederen niet mogelijk is. Wij kunnen daarom dit perceel nu niet toevoegen aan het NNN.

33. Dhr. A.P.C. van Peperstraten

Vertegenwoordigd door Den Hollander Advocaten

Samenvatting

33.1

Begrenzing Natuurnetwerk Nederland (NNN) – aanleg landgoed

De zienswijze heeft betrekking op een perceel grond aan de Heerendijk te Oude Tonge (kadastraal bekend als Oostflakkee, sectie L, nummer 296). Het perceel maakt thans uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Gelet op het ontbreken van kwalificerende natuurwaarden wordt verzocht het perceel uit het NNN te halen.

In het bestemmingsplan is het perceel bestemd als 'natuur'. In het kader van de aanleg van een fietspad is de daarbij vrijkomende grond op het perceel gebracht en opnieuw ingezaaid met gras. Uit onderzoek blijkt dat het perceel al lang niet meer het karakter heeft van een reliëfrijke overstromingsvlakte. De landschaps- en natuurwaarden zouden versterkt kunnen worden door de aanleg van een landgoed. Het is dan wel nodig de gronden uit de begrenzing van het NNN te halen.

Beantwoording

33.1

Het desbetreffende perceel was een zeer waardevol en geaccidenteerd grasgors langs het havenkanaal van Oude Tonge (weidevogels, kustbroedvogels, relicten van zoutvegetaties). Dit gebied heeft destijds een natuurbestemming gekregen 'in ruil' voor de recreatieve ontwikkelingen (jachthaven en verblijfsrecreatie) aan de overzijde van het havenkanaal. De omstandigheid dat dit perceel enige jaren geleden illegaal

(zonder omgevingsvergunning) is opgehoogd en geëgaliseerd – waartegen procedures lopen – is voor ons geen aanleiding om de status van NNN te verwijderen.

34 Stichting Duinbehoud en Stichting Westlandse Natuur

Samenvatting

34.1 Begrenzing Natuurnetwerk Nederland (NNN)

In de zienswijze wordt verzocht de begrenzing van het NNN op een drietal locaties aan te passen en in overeenstemming te brengen met de begrenzing van het Natura 2000 gebied Solleveld & Kapittelduinen.

- Bij het duingebied De Baken, tussen slag Beukel en slag Arendsduin is er sprake van twee exclaveringen, die echter reeds onderdeel zijn van het van het Natura 2000 gebied.
- Bij strandslag Molenslag is er sprake van een driehoekige exclavering tussen de voormalige camping Molenslag en de Slaperdijk. Ook deze exclavering is reeds bij de aanwijzing van het Natura 2000 gebied ongedaan gemaakt.
- Het nieuwe duingebied voor Ter Heijde en Kijkduin (kustversterking) is niet meegenomen in de NNN, terwijl dit wel onderdeel is van het Natura 2000 gebied.

In het voorjaar van 2015 is door een medewerker van de provincie al toegezegd dat de EHS-exclaveringen binnen het Natura 2000 gebied Solleveld & Kapittelduinen toegevoegd zullen worden aan de EHS. Dit is echter nog niet gedaan. Ook de bomenstrook langs de Bonnenlaan (tussen het Staelduinse Bos en het kanaal) zou worden toegevoegd aan de EHS,

Beantwoording

34.1

De twee kleine enclaves bij Arendsduin, waarvan er een binnen N2000 ligt, kunnen inderdaad worden meebegrensd als NNN (zie ook de beantwoording van de zienswijze van de gemeente Westland). Dit geldt ook voor de in N2000 gelegen driehoek bij strandslag Molenslag. Voor Ter Heide en voor Kijkduin zien wij geen verschil met de N2000 begrenzing.

De groenstrook langs de Bonnenlaan achten wij van te geringe omvang om begrenzing als NNN te rechtvaardigen.

Wijziging

Drie enclaves bij Arendsduin en strandslag Molenslag wordt begrensd als NNN.

35. E.A.M. Maas, B.J.G. van Weelde en E.E.L. Jonker

Vertegenwoordig door Beelaerts Advocaten

Samenvatting

35.1 Begrenzing Natuurnetwerk Nederland (NNN) bij Raaphorstlaan Wassenaar

De zienswijze is gericht tegen de aanpassing van de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) ter plaatse van de Raaphorstlaan te Wassenaar. Er worden drie 'gaten' in het NNN geknipt en er worden gronden toegevoegd aan de NNN. Deze herschikking is primair gericht op de realisatie van twee kapitale villa's, de verkoop van agrarische bouwgronden door Staatsbosbeheer en de bouw van een vervangende kapschuur door Staatsbosbeheer. Alle betrokken hebben hier financieel voordeel van, terwijl geen sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Een kwaliteitswinst ontbreekt. Het toevoegen van bebouwing en tuinen hebben een negatief effect op het gebied. Er is een lange voorgeschiedenis, die wordt beschreven in de zienswijze. Maas, Weelde en Jonker hebben zich altijd verzet tegen de herschikking en de ontwikkelingen die daardoor mogelijk worden gemaakt. Over deze voorgeschiedenis valt niets te lezen in de Actualisering 2016. Een toelichting ontbreekt. De gronden die nu worden toegevoegd waren in het verleden al aangeduid als EHS en kunnen nu dus niet als compensatie dienen.

Beantwoording

35.1

In de Actualisering 2016 is alleen een algemene toelichting opgenomen over de wijzigingen die in het NNN zijn aangebracht. Daarom geven wij hieronder een nadere toelichting op de wijzigingen van het NNN bij de Raaphorstlaan.

De gemeente is al enige tijd bezig om het gebied aan de Raaphorstlaan te herschikken. Daarbij gaat het concreet om de sloop van enkele oude bedrijfsopstallen van Staatsbosbeheer en de bouw van een nieuw onderkomen voor Staatsbosbeheer. Ter financiering van de sloop van de opstallen wenst de gemeente bovendien twee woningbouwrechten toe te kennen. Vanuit ruimtelijke kwaliteit bezien achten wij dit een verbetering voor het gebied, omdat de hoeveelheid bebouwing per saldo verminderd.. In de praktijk komen dergelijke herstructureringen veelal niet van de grond zonder een financiële tegenprestatie, vaak in de vorm van woningen.

Het nieuwe onderkomen van Staatsbosbeheer is kleiner dan dat in de Duivenvoordsepolder en wordt bovendien een stuk beter ruimtelijk ingepast. Het feit dat de locatie die nu als NNN wordt opgenomen eerder in Streekplan West uit 2003 al eens een EHS bestemming had, beschouwt u als een sigaar uit eigen doos. Wij dienen de situatie echter te beoordelen ten opzichte van de situatie die nu (dus zonder NNN) geldt en dan is hier wel degelijk sprake van een toevoeging van NNN. Verder zal ook feitelijk wel degelijk sprake zijn van een toename van NNN omdat de bebouwing in de Duivenvoordsepolder wordt gesaneerd. Wij merken nog op dat de EHS-status voor 2010 globaler van aard was dan later gebruikelijk werd. Dit als aanleiding om de EHS-status in 2010 van dit perceel te verwijderen.

Nu ook het NNN nog per saldo toeneemt, beschouwen wij dit als een wenselijk ontwikkeling die in onze optiek leidt tot een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Verder is het niet aannemelijk dat met deze toename van NNN sprake is van een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van dit gebied.

Wat betreft het begrip 'significante aantasting' hebben wij er inderdaad voor gekozen om niet langer vast te houden aan het inzicht dat elk verlies in oppervlakte al zou leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.

36. LTO Noord – Nederlandse Vakbond Varkenshouders

Samenvatting

36.1 Verduurzaming veehouderij

De veehouderijsectoren zijn voortdurend bezig met de verduurzaming van de bedrijfsvoering en de bevordering van het welzijn van de dieren. Om investeringen te kunnen terug verdienen kan het nodig zijn de productiecapaciteit te vergroten. Niet zelden zijn de snelst groeiende bedrijven de koplopers op het gebied van duurzaamheid. Daarom is het ongewenst dat de beperkende regels voor uitbreiding van niet - grondgebonden veehouderij (uitbreiding max 10%) en grondgebonden veehouderij (uitbreiding binnen bouwvlak van maximaal 2 hectare) tevens een halte toeroepen aan de verduurzaming.

De kosten voor een beperkte uitbreiding van 10% van een niet-grondgebonden veehouderij wegen niet op tegen de meeropbrengsten als gevolg van de schaalvergroting. Als het gaat om grondgebonden veehouderij zijn er tientallen bedrijven die bij een volgende groeistap meer ruimte dan 2 hectare nodig hebben. Ook omschakeling tussen verschillende typen bedrijfsvoering (bijvoorbeeld van gangbaar naar biologisch of naar een anders huisvestingssysteem) vraagt in sommige gevallen meer ruimte.

De noodzaak om alle bebouwing binnen het beperkte bouwvlak te plaatsen komt de ruimtelijke kwaliteit soms niet ten goede. Ook daarvoor kan uitbreiding van het bouwvlak wenselijk zijn.

In de zienswijze wordt verwezen naar het document 'Advies regelgeving verduurzaming intensieve veehouderij' van Royal Haskoning DHV. In dit document worden maatregelen genoemd die ruimtelijk relevant zijn en die in sommige gevallen ook kunnen bijdragen aan verbetering van het dierenwelzijn. Op basis hiervan is het mogelijk een lijst samen te stellen die als een soort menukaart kan worden toegevoegd aan de afspraken die de sector hoopt te kunnen maken met de provincie.

36.2 Begripsbepaling intensieve veehouderij

In de aangepaste begripsbepaling voor intensieve veehouderij ontbreekt de gebondenheid aan de agrarische grond als productiemiddel, als criterium om te bepalen of een bedrijf al dan niet intensief is. Ook wordt teveel in het midden gelaten of weidegang een relevant criterium is. Voorgesteld wordt de begripsbepaling als volgt te laten luiden:

“Intensieve veehouderij: bedrijf waar geiten, slacht-, fok-, leg- of pelsdieren uitsluitend in gebouwen worden gehouden en geen mogelijkheid tot weidegang hebben en de bedrijfsvoering onafhankelijk van de agrarische grond plaatsvindt, met uitzondering van fokdieren voor het houden van melkkoeien en met uitzondering van het biologisch houden van dieren overeenkomstig de Landbouwkwaliteitswet.”
Bij weidegang gaat het dan ook om de uitloop van varkens, pluimvee en andere diersoorten.

Beantwoording

36.1

Wij zijn van opvatting dat de ruimtelijke maten die in de geldende verordening zijn opgenomen voor de melkveehouderij adequaat zijn voor Zuid-Holland. Wij hebben dat ook op die wijze in het Hoofdlijnenakkoord geformuleerd. De huidige melkveehouderij in Zuid-Holland is namelijk door de bank genomen relatief extensief. De maat en schaal die daarbij horen, passen in het Zuid-Hollandse landschap, zijn ruimtelijke kwaliteit en zijn belevingswaarde.

Bestaande intensieve veehouderijen krijgen dezelfde uitbreidingsmogelijkheden als andere agrarische bedrijven, namelijk een bouwperceel van maximaal 2 hectare.

Zie verder de thematische beantwoording 'intensieve veehouderij'.

36.2

Wij verwijzen allereerst naar de thematische beantwoording over het onderwerp 'intensieve veehouderij'. De definitie van 'intensieve veehouderij' is aangepast. Grondgebonden bedrijven die volledige weidegang of uitloop bieden zijn buiten de definitie van intensieve veehouderij gehouden.

37. Dhr. P. Smits

Samenvatting

37.1 Intensieve veehouderij

De zienswijze heeft betrekking op de begripsbepaling van intensieve veehouderij in de Verordening ruimte. Als gevolg van de Actualisering 2016 worden het biologisch houden van slacht en legdieren, zoals kippen, niet langer gezien als intensieve veehouderij. Biologisch houden conform de Landbouwkwaliteitswet houdt in dat het bedrijven evengoed zeer grootschalig kan zijn. Er kunnen dus hele grote nieuwe biologische legkippen-houderijen worden gerealiseerd, met grote gevolgen voor de omgeving (stankoverlast van

mestuitrijden, fijnstof, vervoersbeperkingen in verband met vogelgriep). Biologisch stelt ook niet zo veel voor. Het voer kan voor 95% aangekocht worden en de mest moet veelal ook afgevoerd worden.

37.2 Herbestemmen van agrarische bedrijven

Er worden regels geschrapt ten aanzien van het herbestemmen van agrarische bedrijven. Onduidelijk is wat daarvoor in de plaats komt.

37.3 recreatief knooppunt Sliedrecht

Het recreatief knooppunt Sliedrecht is aangeduid op de 3 ha kaart in het Programma ruimte. Volgens de provincie zijn ontwikkelingen als wonen en bedrijven niet aan de orde op het recreatief knooppunt. Naast het Programma ruimte is er echter ook nog de gemeentelijke documenten: structuurvisie, bestemmingsplan en nota grondbeleid. Het beleid van de gemeente Sliedrecht wordt dus niet alleen bepaald door het Programma ruimte van de provincie. Een hoveniersbedrijf heeft een vergunning gekregen om uit te breiden en een woning te bouwen. De ladder voor duurzame verstedelijking en het handelingskader ruimtelijke kwaliteit zijn niet goed toegepast. De provincie zou een reactieve aanwijzing moeten geven, maar dat is niet gebeurd terwijl de uitvoering al is begonnen. De provincie zou de touwtjes in handen moeten nemen. Volgens de gemeente komt het recreatief knooppunt ten oosten van de N482, terwijl de provincie het plan ten westen daarvan heeft geprojecteerd.

Verzocht wordt het beleid voor het recreatief knooppunt transparant en samenhangend te maken en de provinciale beleidsinstrumenten daadwerkelijk in te zetten.

Beantwoording

37.1

Wij verwijzen naar de thematische beantwoording over het onderwerp intensieve veehouderij.

37.2

De specifieke regels voor het herbestemmen van agrarische bedrijven blijken in de praktijk niet meer nodig naast de algemene regels voor ruimtelijke kwaliteit. Deze algemene regels bieden al voldoende mogelijkheden voor het herbestemmen. Bovendien ontstond er soms juist verwarring door het naast elkaar bestaan van verschillende regels.

37.3

De provincie is nauw betrokken bij de ontwikkeling van het recreatieve knooppunt. Afgelopen jaren is met name aandacht besteed aan het verkennen van een mogelijke invulling van het knooppunt. Ook op dit moment is nog niet helemaal duidelijk hoe het knooppunt ingevuld gaat worden, want dit hangt deels af van de ontwikkeling van een bedrijventerrein en de verplaatsing van sportvelden.

De provincie is betrokken en zal, wanneer ontwikkelingen niet passen binnen het provinciale beleid, haar instrumentarium inzetten.

38. Dhr. B. Smits

Samenvatting

38.1 Intensieve veehouderij

Als gevolg van de aanpassing van de begripsbepaling van intensieve veehouderij in de Verordening ruimte, wordt het biologisch houden van vee in gebouwen niet langer beschouwd als intensieve veehouderij. In de zienswijze is aangegeven dat dit een verkeerde ontwikkeling is, omdat ook bij het biologisch houden van grote aantallen dieren in gebouwen overlast voor de omgeving ontstaat alsmede risico's voor de volksgezondheid.

Beantwoording

38.1

Wij verwijzen naar de thematische beantwoording over het onderwerp intensieve veehouderij.

39. Persoon Bernisse B.V.

Vertegenwoordigd door Verweel Smit Advocaten

Samenvatting

39.1 Caravanstalling

De zienswijze heeft betrekking op de kampeermiddelenstalling van Persoon Bernisse B.V. aan de Polderweg 8 te Geervliet. In de startnotitie van de Actualisering 2016 is een heroverweging van het beleid ten aanzien van caravanstallingen aangekondigd. In het ontwerp van de Actualisering 2016 komt dit onderwerp echter niet terug. Het bestaande beleid wordt voortgezet, inhoudende dat het gebruik van kassen voor andere functies dan glastuinbouw moet worden uitgesloten in het bestemmingsplan. Op het perceel in Geervliet wordt sinds 1978 een sierteeltbedrijf geëxploiteerd. Sinds eind jaren tachtig is tevens een caravanstalling gevestigd op het perceel, om het economisch draagvlak voor de agrarische activiteiten te versterken. De zienswijze bevat hierover een uitvoerige beschrijving. In 2014 is met de gemeente een intentieovereenkomst gesloten om te komen tot legalisering van de stalling. In de zienswijzen wordt daarom gevraagd maatwerk mogelijk te maken voor legalisering van caravan/kampeermiddelenstallingen. In de zienswijze wordt onderbouwd dat de bestemde functie (sierteeltbedrijf) niet meer mogelijk is. Ook bestaat er een maatschappelijke behoefte voor stallingen. Een locatie op een bedrijventerrein is vanuit bedrijfseconomisch oogpunt niet rendabel. In de zienswijzen wordt onderbouwd waarom in dit geval maatwerk mogelijk is en dat er geen onaanvaardbare gevolgen zijn voor de omgeving. Gevraagd wordt daarom het totaalverbod voor het stallen van caravans in kassen te schrappen los te laten en ruimte te bieden aan maatwerk.

Beantwoording

Bij de uitwerking van het onderwerp caravanstallingen in glastuinbouwgebieden is gebleken dat nader onderzoek wenselijk is en dat daarbij ook het beleid met betrekking tot sanering van verspreide kassen en het glastuinbouwconcentratiegebied moet worden betrokken. Dit onderwerp is daarom doorgeschoven naar een volgende actualisering of de provinciale omgevingsvisie. Op dit moment kan op de uitkomsten daarvan niet vooruitgelopen worden.

40. Verburg Plantenkwekerij en Stalling V.o.f.

Vertegenwoordigd door Verweel Smit Advocaten

Samenvatting

40.1 Caravanstalling

De zienswijze heeft betrekking op de kampeermiddelenstalling van Verburg Plantenkwekerij en Stalling V.o.f. aan de Drieëndijk 29 te Heenvliet. In de startnotitie van de Actualisering 2016 is een heroverweging van het beleid ten aanzien van caravanstallingen aangekondigd. In het ontwerp van de Actualisering 2016 komt dit onderwerp echter niet terug. Het bestaande beleid wordt voortgezet, inhoudende dat het gebruik van kassen voor andere functies dan glastuinbouw moet worden uitgesloten in het bestemmingsplan.

Op het perceel in Heenvliet wordt sinds 1978 een plantenkwekerij geëxploiteerd. In 2000 is ervoor gekozen tevens een kampeermiddelenstalling te vestigen, om het economisch draagvlak voor de agrarische activiteiten te versterken. Vanaf 2008 zag het bedrijf zich genoodzaakt om zich uitsluitend bezig te houden met de stalling van kampeermiddelen. De zienswijze bevat hierover een uitvoerige beschrijving. De gemeente heeft toegezegd een intentieovereenkomst aan te zullen gaan, om legalisering mogelijk te

maken. In de zienswijze wordt onderbouwd dat de bestemde functie (sierteeltbedrijf) niet meer mogelijk is. Ook bestaat er een maatschappelijke behoefte voor stallingen. Een locatie op een bedrijventerrein is vanuit bedrijfseconomisch oogpunt niet rendabel. In de zienswijzen wordt onderbouwd waarom in dit geval maatwerk mogelijk is en dat er geen onaanvaardbare gevolgen zijn voor de omgeving.

Beantwoording

Bij de uitwerking van het onderwerp caravanstallingen in glastuinbouwgebieden is gebleken dat nader onderzoek wenselijk is en dat daarbij ook het beleid met betrekking tot sanering van verspreide kassen en het glastuinbouwconcentratiegebied moet worden betrokken. Dit onderwerp is daarom doorgeschoven naar een volgende actualisering of de provinciale omgevingsvisie. Op dit moment kan op de uitkomsten daarvan niet vooruitgelopen worden.

41. Midden Holland – Onderneemt!

Samenvatting

41.1 Bleizo – kantoren

In de Actualisering 2016 is aangegeven dat voor Bleizo de afspraak is gemaakt dat dit een concentratielocatie kan zijn voor de behoefte aan kantoren voor Haaglanden. Deze locatie ligt op minder dan 20 kilometer afstand van de Goudse Poort en de Spoorzone in Gouda. In het verleden heeft de provincie strak gestuurd op deprogrammering van kantoren in Midden-Holland, met name op Goudse Poort. Het bevreemd de samenwerkende ondernemersverenigingen in Midden-Holland dan ook dat er op Bleizo kennelijk wel ruimte is voor de bouw van nieuwe kantoren. Nieuwbouw van kantoren op Bleizo kan de sloop/transformatie/herbestemming van kantoren op Goudse Poort frustreren. Als het gaat om kleinschalige kantoorontwikkeling is er spanning voor de kansen voor de ontwikkeling van de Triangel locatie in Waddinxveen.

41.2 Bleizo/Prisma/Stadshard – detailhandel

In de Actualisering 2016 is aangegeven dat Prisma wordt beschouwd als een deel van Bleizo en dat de provincie uitplaatsing van het Woonhart Zoetermeer naar een deel van Prisma niet op voorhand uitsluit. In de zienswijze wordt geconstateerd dat hiermee kennelijk een voorschot wordt genomen op de eventuele ontwikkeling van een Factory Outlet Center (FOC) in het huidige Woonhart Zoetermeer. In de zienswijze wordt hierover zorgen geuit, gelet op de overcapaciteit aan winkelmeters in Zuid-Holland en de functionele relatie tussen een FOC en het functioneren van de winkelcentra en binnensteden. Als het gaat om perifere detailhandel/woonboulevards is de overcapaciteit nog alarmerender. Waarom dan het niet goed functionerende Woonhart uitplaatsen en er zelfs nog nieuwe winkelmeters aan toevoegen? De ondernemersvereniging verzoekt daarom de passage over uitplaatsing van het Woonhart te schrappen.

Beantwoording

41.1

Zie de beantwoording van zienswijze 8.5 van de gemeente Gouda.

41.2

De passage over Prisma is in het programma opgenomen omdat destijds werd gesproken over de herallocatie van de bestaande PDV locatie (Woonhart naar Prisma). Het college heeft met deze passage kenbaar willen maken open staan voor gesprek over deze plannen. Plannen hiervoor zijn thans nog niet concreet uitgewerkt en regionaal afgestemd.

Toevoeging van extra winkelaanbod in de woonbranches acht de provincie vanwege de huidige druk op het functioneren van de bestaande binnensteden en andere aankoopplaatsen niet wenselijk. Ruimtelijke overwegingen zijn daarbij onder meer gelegen in de bevordering van de ruimtelijke kwaliteit en de

bereikbaarheid van de voorzieningen, in het voorkomen van leegstand en ter bescherming van de leefbaarheid van de bestaande centra. De opvanglocaties voor perifere detailhandel (woonbranches) zijn in de verordening aangewezen. Op basis hiervan is bekend op welke plaatsen perifere detailhandel wel en niet kan worden toegestaan. Prisma is in de verordening nooit als opvanglocatie aangewezen. Gezien de ruime aanwezigheid van perifere detailhandelsconcentraties in de regio en de zichtbare druk op brancheverruiming is het volgens dit beleid niet wenselijk dat er nog nieuwe perifere detailhandelsconcentraties worden ontwikkeld. Als er marktruimte is voor de vestiging van extra perifere detailhandel, wil het college daarvoor de nog beschikbare ruimte op de bestaande perifere detailhandelslocaties benutten.

42. Decathlon Netherlands B.V.

Samenvatting

42.1

Decathlon is van mening dat de voorgestelde wijziging van de regels met betrekking tot detailhandel zal leiden tot een regeling die strijdig is met het recht en ten onrechte bepaalde ontwikkelingen bij voorbaat blokkeert.

Allereerst wordt opgemerkt dat de limitatieve lijst van uitzonderingen, zoals opgenomen in de geldende verordening, te beperkend is voor concepten als die van Decathlon. Terwijl Decathlon argumenten heeft waarom zij zich gezien haar concept moet vestigen buiten de winkelcentra. Dit is toegelicht in de zienswijze van 18 februari 2014 die als bijlage is toegevoegd. Decathlon biedt artikelen aan voor alle sporten. Deze artikelen kunnen zoveel als mogelijk ook worden uitgetoond. Voor de winkels is veel ruimte nodig vanwege het grote aanbod, de verkoop van volumineuze artikelen, try and buy zones, evenementen en een werkplaats. Als voorbeeld wordt de vestiging van Decathlon in Best genoemd. De winkels variëren in omvang van 4.000 tot 10.000 m² bvo. Elke vestiging zoekt de samenwerking met scholen en sportverenigingen uit de omgeving. Ter ondersteuning aan de conceptstores in de periferie, worden in de binnensteden van de grote steden ook kleinere winkels geopend. Het is voor Decathlon niet mogelijk om alleen kleinere winkels in de binnensteden te openen, omdat het anders niet mogelijk is hun missie te verwezenlijken.

Een concept als Decathlon past niet in de regels van de Verordening ruimte. Maar als gekeken wordt naar de achtergrond van dit beleid lijkt Decathlon wel te passen. Immers: vanwege de schaalgrootte en de aard van de producten is Decathlon niet goed inpasbaar in de winkelcentra. Decathlon is bovendien niet essentieel voor de kwaliteit van de winkelcentra.

De door de provincie voorgestelde wijziging van de detailhandelsregeling is volgens Decathlon ingegeven door de schorsing door de Kroon van de limitatieve lijst. De voorgestelde aanpassing is echter geen wijziging. De limitatieve lijst met branches is vervangen door het begrip 'volumineuze goederen'. Volgens Decathlon is dit echter geen versoepeling, maar eerder een aanscherping. Immers, er wordt nu louter gekeken naar de aard en omvang van de goederen die verkocht worden, terwijl in bestaande situaties nog naar branches werd gekeken.

In de Nota van Toelichting wordt zelfs erkend door de provincie dat er geen sprake is beleidsverruiming in inhoudelijke zin. Ook geeft de provincie op voorhand aan dat oprekking van het begrip 'volumineuze goederen' niet wenselijk is.

Volgens Decathlon is het criterium 'aard en omvang van de goederen' geen ruimtelijk criterium. Sturen op branches en dus op de producten die worden verkocht, neigt naar economisch sturen.

De uitzonderingen voor bouwmarken en tuincentra zijn om onduidelijke redenen niet gebaseerd op het criterium 'aard en omvang van de goederen'. Het wel toelaten van die branches, maar niet van concepten als Decathlon, geeft blijk van willekeur.

In het Programma ruimte wordt gesproken over concentratie en clustering van detailhandel in de centra van steden, dorpen en wijken. Volgens Decathlon is dat geen provinciaal belang en ook geen ruimtelijk aspect. Ook beschikbaarheid en bereikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen is geen provinciaal belang.

Decathlon stelt voor artikel 2.1.4, lid 3 onder a te schrappen of rigoureuus te wijzigen. Als alternatief stelt Decathlon voor een extra branche toe te laten: "detailhandel in sportartikelen (inclusief outdoor en fietsen) met een omvang van minimaal 4.000m bruto vloeroppervlak, met een substantieel aandeel volumineuze sportproducten en ruime mogelijkheden voor try & buy en sportevenementen in en om de winkel".

Ten tweede zou meer algemeen maatwerk mogelijk gemaakt kunnen worden voor detailhandel die op ruimtelijke gronden niet of niet goed inpasbaar is in de centra. Bijvoorbeeld voor innovatieve of thematische ontwikkelingen. Hierbij wordt verwezen naar de zienswijze van 18 februari 2014.

Ten derde zou de provincie mogelijk moeten maken dat GDV ook wordt toegelaten op PDV-locaties.

Beantwoording

42.1

Het is ons bekend dat Decathlon op zoek is naar perifere vestigingslocaties waarbij mede ruimte zou moeten worden geboden voor het door Decathlon beoogde concept. In het kader van eerdere procedures hebben wij ons inhoudelijke standpunt op dat punt reeds meerdere malen kenbaar gemaakt (zienswijze van Decathlon op de VRM in 2014, de geweigerde ontheffingen voor de vestigingen van een Decathlon op de Harga-locatie in Schiedam en de RWS-kavel in Den Haag en de zienswijzen en reactieve aanwijzingen die zijn gegeven tegen de bestemmingsplannen die vestiging aldaar mogelijk moesten maken). Daarbij hebben wij aangegeven dat naar onze mening voldoende mogelijkheden voor vestiging van grootschalige detailhandel in sportartikelen (inclusief try and buy) binnen de bestaande centra aanwezig zijn.

Met betrekking tot de stelling dat Decathlon vanwege de schaalgrootte en de aard van de producten niet goed inpasbaar zou zijn in de winkelcentra merken wij het volgende op. De (gewenste) schaalgrootte van een vestiging is voor ons op voorhand niet het doorslaggevende criterium om perifere ontwikkelingen toe te staan. Uitgangspunt is dat alleen die detailhandelsvestigingen buiten het centrum toelaatbaar zijn waarvan op grond van de aard en/of omvang van de aangeboden goederen reeds vaststaat dat redelijkerwijs vestiging in een centrum niet verlangd kan worden. Als zich daarnaast bij uitzondering formules of concepten aandienen waarvan wordt aangetoond dat vestiging in een centrum niet mogelijk is zal per geval een afweging gemaakt moeten worden omtrent de wenselijkheid van een dergelijke vestiging in de periferie. Een dergelijke afweging kan gemaakt worden in het kader van de algemene ontheffingsmogelijkheid. Op dit moment zien wij geen aanleiding om voor specifieke formules of concepten in de verordening een eigen regeling te treffen.

De stelling dat de aard van de producten die Decathlon wenst aan te bieden zodanig is dat inpassing in een winkelcentrum niet mogelijk is delen wij niet, zoals wij reeds in onze eerdere besluiten hebben aangegeven. Daarbij tekenen wij aan dat niet gebleken is dat binnen het totale concept sprake is van een zodanig groot aandeel aan volumineuze goederen dat om die reden perifere vestiging noodzakelijk zou zijn.

Voor het overige verwijzen wij naar de thematische beantwoording over het onderwerp detailhandel.

43. Wereldhave Nederland B.V.

Vertegenwoordigd door AIM Advocaten

Samenvatting

Wereldhave Nederland B.V. is eigenaar van diverse winkelcentra in de provincie, te weten:

In de Bogaard (Rijswijk), Winkelhof (Leiderdorp), Koningshoek (Maassluis), Koperwiek (Capelle aan den IJssel), Oosterheem (Zoetermeer) en Sterrenburg (Dordrecht).

43.1 Regierol provincie Zuid-Holland – Kruiemelgevallenregeling

In de zienswijze wordt benadrukt dat het belang is dat de provincie regie blijft voeren over het ruimtelijk-economisch detailhandelsbeleid. Regievoering door de provincies is één van de pijlers van de Retailagenda. De inzet van de provinciale verordening is daarbij een krachtige stok achter de deur. De provincie Zuid-Holland lijkt met deze Actualisering 2016 een stap terug te doen.

Om de provinciale regierol effectief te kunnen vervullen is het van belang dat de verordening niet alleen in acht moet worden genomen bij nieuwe bestemmingsplannen, maar ook bij omgevingsvergunningen waarmee wordt afgeweken van het bestemmingsplan. In het ontwerp van de Actualisering 2016 wordt het toepassingsbereik van de verordening beperkt voor wat betreft de 'kruimelgevallenregeling'. De categorie 'bijbehorende bouwwerken' valt nu buiten het toepassingsbereik. Iedere uitbreiding van een hoofdgebouw kan hiermee vergund worden, of bijvoorbeeld een drive-in bij een supermarkt. In de zienswijzen wordt daarom verzocht dit alsnog onder het toepassingsbereik van de verordening te laten vallen.

43.2 Volumineuze detailhandel buiten de centra

Met de Actualisering 2016 is de limitatieve lijst 'volumineuze goederen' losgelaten. Wereldhave heeft hiervoor begrip, gelet op de tijdelijke schorsing van de limitatieve lijst door de Kroon. Wereldhave betreurt het loslaten van het limitatieve karakter van de lijst wel, De rechtszekerheid is namelijk gediend met een uitputtende lijst in de verordening. In de zienswijze wordt gewezen op discussies die hierdoor kunnen ontstaan met gemeenten. Verzocht wordt daarom zoveel mogelijk handvatten te bieden voor uitleg van het begrip volumineuze detailhandel.

43.3 Winkelcentrum Sterrenburg in Dordrecht

Het winkelcentrum Sterrenburg heeft een bovenwijkse verzorgingsfunctie. Uit de Regionale Detailhandelsvisie Drechtsteden blijkt dat het winkelcentrum een goed perspectief heeft. Om de functie als bovenwijken winkelcentrum te versterken is volgens de regionale visie een beperkte uitbreiding wenselijk, met name om modernisering en schaalvergroting van het aanwezige aanbod te accommoderen. Inmiddels is een wijzigingsplan vastgesteld die de uitbreiding (3000 m²) mogelijk maakt. In de zienswijze wordt daarom met verbazing geconstateerd dat het winkelcentrum in het Programma ruimte is aangemerkt als 'overig centrum'. Vooral het daarbij behorende criterium 'minder goed toekomstperspectief', wordt niet passend geacht. Daarom wordt verzocht het winkelcentrum toe te voegen aan de categorie 'te optimaliseren centra'.

Beantwoording

43.1

De ruimtelijke detailhandelsstructuur is en blijft een belangrijk aandachtsveld binnen het provinciaal beleid. Er is geen sprake van dat de provincie op dit punt een stap terug doet. De rolverdeling tussen gemeente en provincie heeft daarbij wel onze aandacht. Vandaar dat met deze Actualisering 2016 enkele kleine aanpassingen worden doorgevoerd die de regels op een aantal punten wat flexibeler maken, mede met het oog op slim ruimtegebruik.

Voor het overige wordt verwezen naar de onder 3.1.3 opgenomen thematische beantwoording met betrekking tot de kruimelgevallenregeling. Op dit punt wordt aan de zienswijze tegemoet gekomen.

43.2

Zie de thematische beantwoording over het onderwerp detailhandel.

43.3

De indeling van de provinciale detailhandelsstructuur in drie categorieën is gebaseerd op het Koopstromenonderzoek 2011 en het onderzoek dat is uitgevoerd bij de actualisatie van het provinciaal detailhandelsbeleid in het kader van de voormalige Provinciale Structuurvisie (Provincie Zuid-Holland ontwikkelingsmogelijkheden detailhandel, BSP, september 2012).

Op dit moment worden geen grote wijzigingen in categorisering van centra doorgevoerd. We zijn het met u eens dat de tekst over 'overige centra' iets genuanceerder geformuleerd kan worden. Daarom passen wij de tekst over het ontwikkelingsperspectief van de 'overige centra' zodanig aan dat niet op voorhand de uitgangspositie voor de 'overige centra' ongunstig is en dat er aanknopingspunten bestaan voor 'overige centra' met een goed toekomstperspectief om zich beperkt te ontwikkelen. Wij zijn van mening dat het toekomstperspectief van winkelcentrum Sterrenburg nu past in het ontwikkelingsperspectief van de 'overige centra'. Momenteel wordt het Koopstromenonderzoek 2016 in samenwerking met de provincies Noord-Holland en Utrecht voorbereid. Mede op basis van de uitkomsten van het koopstromenonderzoek zal het provinciaal detailhandelsbeleid worden geactualiseerd. De provinciale detailhandelsstructuur zal daarbij ook tegen het licht worden gehouden.

Wijziging

De tekst in het Programma ruimte over 'overige centra' wordt aangepast.

44. Dhr. F. van der Tempel Jr.

Samenvatting

44.1 Kruimelgevallenregeling – begrip bebouwde kom

De in de verordening opgenomen begripsbepaling voor 'bebouwde kom' is niet in overeenstemming met de jurisprudentie van de Raad van State. Hierdoor neemt het toepassingsbereik van artikel 4 lid 9 van bijlage II van het Bor sterk toe. In de zienswijze wordt daarom verzocht de begripsbepaling te schrappen of in overeenstemming te brengen met de jurisprudentie.

In 2015 is geen enkele in Zuid-Holland aangemelde kruimelvergunning ter toetsing aangemeld bij GS. Het is daarom goed dat GS aan de gemeenten verzoek om hierover periodiek overzichten te verstrekken. Nog beter zou het echter zijn als alle kruimelvergunningen die met toepassing van artikel 4 lid 9 van bijlage II van het Bor zijn verleend, worden aangemeld bij GS.

44.2 Kleinschalige detailhandel

In de toelichting op artikel 2.1.4 (detailhandel) van de Verordening ruimte is aangegeven dat er onder voorwaarden ruimte wordt geboden aan vormen van kleinschalige detailhandel buiten de centra. Volgens de zienswijze roept dit vragen op. Mag op elk bedrijventerrein kleinschalige detailhandel worden toegelaten? Mag op een PDV-locatie kleinschalige detailhandel worden toegelaten? Ook wordt in de zienswijze betwijfeld dat kleinschalige detailhandel de kwaliteit van de centra niet negatief kan beïnvloeden. Dit wordt onderbouwd met een tweetal voorbeelden. In de zienswijze wordt daarom verzocht om een duidelijke toelichting op de regeling voor kleinschalige detailhandel.

In de toelichting van de verordening is ook aangegeven dat het aantal vestigingen van kleinschalige detailhandel per locatie in het algemeen beperkt zal zijn tot één. Onduidelijk is wat wordt bedoeld met “in het algemeen”. Op treinstations is vaak meer dan één winkel gevestigd.

44.3 Ladder voor duurzame verstedelijking – detailhandel

Onderbouwing van toepassing van de ladder voor duurzame verstedelijking is niet alleen aan de orde bij bestemmingsplannen, maar ook bij omgevingsvergunningen en kruimelvergunningen.

44.4 Nevenassortiment detailhandel

In de zienswijze wordt de vraag gesteld of op basis van de regeling voor nevenassortimenten binnen een bouwmarkt een compleet keukenaanbod mag worden geboden (op 20% van de omvang van de totale winkel).

44.5 Compacte centrumwinkelgebieden

In de zienswijze worden vragen gesteld over de teksten over ruimtelijke structuurversterking van de centra. Gevraagd wordt of het provinciaal beleid zo uitgelegd moet worden dat in een groot aantal plaatsen het aantal winkelmeters omlaag gaat en dat bestaande winkelmeters geclusterd worden? Wil de provincie dat incurante units buiten het kernwinkelgebied verdwijnen en dat het aantal winkelmeters in het kernwinkelgebied omhoog gaat?

44.6 Regionale afstemming

Aangegeven is dat de provincie het opstellen van regionale detailhandelsvisies stimuleert. In de zienswijze wordt gevraagd of de provincie bij bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen toetst of wordt ingegaan op de relatie met de regionale structuurvisie detailhandel.

Beantwoording

44.1

Voor de beantwoording met betrekking tot definitie van “bebouwde kom” wordt verwezen naar de onder 3.1.3 opgenomen thematische beantwoording met betrekking tot de kruimelregeling. Overigens is de veronderstelling dat in onze voorstellen het gebruik van een pand op een bedrijventerrein voor detailhandel zou zijn toegestaan niet juist, omdat in de voorstellen onder andere dergelijke gebruikswijzigingen binnen de reikwijdte van de verordening (blijven) vallen. Het veranderen van winkelpanden in woningen binnen BSD valt inderdaad straks buiten de verordening. Wij gaan ervanuit dat een gemeente hier verantwoord mee omgaat en ook de belangen van (de winkeliers in) een kernwinkelgebied in de afweging betreft. De zienswijze leidt niet tot aanpassing van het oorspronkelijke voorstel..

44.2

De mogelijkheid om kleinschalige detailhandel te realiseren buiten de centra is geen onderdeel van de Actualisering 2016 maar reeds vele jaren onderdeel van het beleid. Deze regeling, die is opgenomen in artikel 23.1.4 lid 3 sub b van de verordening, ziet alleen op een beperkt aantal specifiek benoemde categorieën kleinschalige detailhandelsvestigingen.

Het gaat daarbij met name om vormen van detailhandel waarvoor - gelet op de functionele relatie met een bedrijf, voorziening of locatie- vestiging in een centrum geen oplossing is.

Doordat de specifieke gevallen zijn benoemd in de verordening zijn wij van mening dat voldoende helder en duidelijk is welke kleinschalige detailhandel wordt toegestaan buiten de centra. In de toelichting van de verordening is hierover nadere uitleg gegeven. Bij de regeling is rekening gehouden met de verantwoordelijkheid van gemeenten. Binnen randvoorwaarden wordt beperkt ruimte geboden voor lokaal maatwerk. Het in de zienswijze genoemde voorbeeld van treinstations waar meerdere vestigingen van

kleinschalige detailhandel aanwezig zijn, is ook genoemd in de toelichting van de verordening. Dit past dus in ons beleid en onze regels.

Wij hebben verder geen reden om te veronderstellen dat als gevolg van de betreffende beperkte mogelijkheden de kwaliteit van de centra zal worden aangetast. Dat neemt niet weg dat een gemeente – indien op dat punt zienswijzen naar voren worden gebracht – altijd zal moeten motiveren dat de geboden mogelijkheden uit een oogpunt van goede ruimtelijke ordening verantwoord zijn.

44.3

Op grond van de nu voorgestelde regeling blijft de verordening – en daarmee ook de provinciale ladder voor duurzame verstedelijking – van toepassing op omgevingsvergunningen die worden verleend op basis van art 2.12 lid 1 onder a onder 3 van de Wabo en op een aantal specifiek genoemde ontwikkelingen die op basis van de kruimelregeling kunnen worden gerealiseerd. Verwezen wordt daarvoor naar de thematische beantwoording over de kruimelgevallen regeling in paragraaf 3.1.3.

44.4

Conform het provinciaal detailhandelsbeleid dient detailhandel zich primair in de centra van steden, dorpen en wijken te vestigen. Uitzonderingen zijn mogelijk voor enkele branches die vanwege aard of omvang van de producten niet of niet goed inpasbaar zijn in de winkelcentra en niet essentieel zijn voor de kwaliteit van deze centra. Gemeenten zijn vrij om in een bestemmingsplan aangaande perifere locaties een bepaling over nevenassortiment op te nemen. De mogelijkheden hiervoor worden geboden in artikel 2.1.4 lid 5 van de Verordening Ruimte.

In de Verordening Ruimte staat in de begripsbepalingen opgenomen wat onder het hoofdassortiment van bouwmarkten en tuincentra moet worden verstaan. Aan het nevenassortiment is niet de voorwaarde gekoppeld dat dit producten betreft die conform het provinciaal detailhandelsbeleid alleen op perifere locaties verkocht mogen worden, maar wel geldt dat het nevenassortiment moet passen bij het hoofdassortiment.. In het bestemmingsplan zal die keuze onderbouwd moeten worden. De vraag of in sommige gevallen het beperkt verkopen van keukenopstellingen als passend nevenassortiment bij een bouwmarkt kan worden beschouwd zal dan ook in eerste instantie afhangen van de kaders die in het bestemmingsplan zijn gesteld.

Gemeenten zijn eerstverantwoordelijke voor bestemmingsplannen en de handhaving. De regeling voor nevenassortimenten is enerzijds bedoeld om enige ruimte te bieden voor brancheverbreding en anderzijds bedoeld om grenzen te stellen aan de aard en omvang van nevenassortimenten en zo branchevervaging te voorkomen. Branchevervaging kan namelijk ruimtelijke negatieve effecten hebben voor reguliere detailhandel binnen de centra en daarmee voor het functioneren van die centra.

44.5

Het provinciale detailhandelsbeleid gaat uit van clustering van detailhandel in centra. Daarnaast wordt in veel gebieden een overaanbod aan detailhandel en leegstand gezien. Het saneren van verspreid liggend aanbod en onderbrengen in de centra draagt bij aan de clusteringsgedachte en versterkt de detailhandelsstructuur. Het saneren van verspreid liggend aanbod zonder herallocatie past ook in de uitgangspunten van het detailhandelsbeleid.

44.6

Wij vinden het werken met regionale detailhandelsvisies een goed uitgangspunt omdat daarmee ontwikkelingen binnen een breder regionaal perspectief en/of programma geplaatst kunnen worden. De provincie heeft het opstellen van regionale detailhandelsvisies niet verplicht gesteld, zoals bijvoorbeeld dat

wel het geval is bij kantoren. Een regionale detailhandelsvisie is daarmee ook geen formeel toetsingskader bij bestemmingsplannen of omgevingsvergunningen. In sommige gevallen is een advies van de Adviescommissie detailhandel dat wel.

45. Mw. Lakerveld- Van Dorp

Samenvatting

45.1. De zienswijze is gericht tegen vrijwel alle onderdelen van de Actualisering 2016 en in het bijzonder tegen nieuwe ontwikkelingen in de omgeving van haar perceel in Lexmond. Het gaat daarbij om woningbouw, aanleg van een rondweg, aanleg van andere wegen en fiets- en voetpaden over of langs haar perceel en aangrenzende percelen. Ook wordt in de zienswijze bezwaar gemaakt tegen de aanpassingen met betrekking tot recreatiewoningen, 3 ha kaart, regionale voorzieningen, agglomeratiekracht, functiemenging, de omvang van agrarische bouwpercelen, wijzigingen met betrekking tot slim ruimtegebruik en het loslaten van de limitatieve lijst detailhandel.

Beantwoording

De zienswijze is gericht tegen ontwikkelingen in de buurt van een perceel in Lexmond. In de zienswijze wordt nauwelijks met argumenten onderbouwd tot welke ongewenste ontwikkelingen de Actualisering 2016 aanleiding zou kunnen geven. Naast enkele algemene wijzigingen die van toepassing zijn op de gehele provincie, voorziet de Actualisering 2016 niet in specifieke ontwikkelingen nabij Lexmond. Deze zienswijze leidt derhalve niet tot aanpassing van de Actualisering 2016.

46. Dhr. J. Zeilstra

Samenvatting

46.1 Woningmarktverkenning (WMV) en Bevolkingsprognose (BP)

In de zienswijze wordt geconstateerd dat de prognoses in de Woningmarktverkenning 2013 geen onderdeel uitmaken van het provinciaal beleid. Door het gebruik van verschillende rekenmodellen is er een significante mismatch tussen de Woningmarktverkenning (WMV) 2013, de Woningbehoefteraming (WPR) 2013 en de Bevolkingsprognose (BP) 2013. Volgens de zienswijze dienen BP en WMV met elkaar in overeenstemming te zijn bij de actualisatie van de regionale woonvisie 2017. Voorts dient draagvlak dan wel vertrouwen gecreëerd te worden bij gemeente en regio voor de WMV en BP gegevens en dient uniformiteit in toetsing te worden nagestreefd. De WMV en BP dienen ten alle tijden voor elke gemeente en regio leidend te zijn.

Bij de actualisering van de regionale woonvisies in 2017 moet worden uitgegaan van WMV2016 en BP2016 op gemeentelijk niveau en op regionaal niveau. Voorts dienen de gegevens op gemeentelijk niveau betrokken te worden bij het onderling afstemmen van woningbouwplannen tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en provincie. Wat is anders het nut om cijfers op gemeentelijk niveau te produceren en ter beschikking te stellen? Bovendien zal het logischerwijs zo zijn dat deze gegevens op de gemeentelijk niveau worden bepaald en vervolgens per regio worden samengevoegd en niet andersom.

In de zienswijze wordt gesteld dat het niet duidelijk is welke periode van toepassing is voor het toetsen van de regionale woonvisie en voor welke periode het woningbouwprogramma dient te worden aanvaard. Gezien het directe verband met de tienjaarstermijn van bestemmingsplannen, lijkt een periode van tien jaar de meest logische tijdshorizon te zijn voor toetsing en aanvaarding voor de regionale woonvisie 2017.

Volgens de zienswijze dienen ook kleine projecten opgenomen te worden in de plancapaciteit. Dat de ladder voor duurzame verstedelijking op kleine projecten niet van toepassing is, maakt dit niet anders. Dit geldt ook voor landgoedwoningen en 'ruimte voor ruimte'-woningen.

Vanuit een oogpunt van objectiviteit, transparantie en rechtszekerheid moeten de criteria waaraan de woonvisies en woningbouwprogramma's worden getoetst, vooraf te worden vastgelegd.

In de zienswijze wordt geconcludeerd dat de handelwijze van Gedeputeerde Staten inzake toetsing aan de ladder niet uitblinkt in helderheid en dat het beleid en de regels niet éénduidig en inzichtelijk worden uitgelegd dan wel worden toegepast. Bovendien is duidelijk gebleken dat er door GS met twee maten wordt gemeten.

Beantwoording

De Woningmarktverkenning geeft een inschatting van de behoefte aan woonmilieus en prijsklassen. De provinciale Bevolkingsprognose (BP) is input voor de Woningmarktverkenning 2016. Voor de Woningmarktverkenning 2013 was dat niet zo, daarvoor zijn andere cijfers als input gebruikt. Vandaar dat de provincie op dit moment onderscheid maakt tussen de provinciale behoefteprognoses en de Woningmarktverkenning die respectievelijk de basis vormen voor de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte. Met de geactualiseerde Visie Ruimte en Mobiliteit wordt de Woningmarktverkenning 2016 uitgangspunt voor de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte, waarbij de kwantitatieve behoefte één op één correspondeert met de provinciale BP. De provincie past de Woningmarktverkenning toe op (sub)regionaal niveau, waarmee wordt aangesloten op de schaal van de woningmarkt. De provinciale Woningbehoefteraming (WBR) kan daarnaast gebruikt worden als inschatting van de woningbehoefte van de eigen bevolking van een gemeente.

De provincie zal de Woningmarktverkenning Zuid-Holland vaststellen als uitgangspunt voor de woningbehoefte in de regionale woonvisies. Dit betekent dat de provincie in de eerste plaats een regionale woonvisie zal beoordelen op basis van de Woningmarktverkenning. De Woningmarktverkenning is daarmee in principe leidend voor het oordeel van de provincie. Ander onderzoek kan worden gebruikt als aanvulling en/of nuancering. Wanneer de provincie het aannemelijk acht dat lokaal of regionaal onderzoek beter inzicht geeft in (onderdelen) van de vraag dan de Woningmarktverkenning zal de provincie bij een tegenstrijdigheid met de Woningmarktverkenning ervoor kiezen om lokaal of regionaal onderzoek te volgen bij beoordeling van een regionale woonvisie.

De suggestie wordt gedaan om kleine woningbouwprojecten waarop de Ladder voor duurzame verstedelijking niet van toepassing is desondanks op te nemen in het regionale woningbouwprogramma. De provincie doet hier geen algemene beleidsuitspraak over in de Visie Ruimte en Mobiliteit om ruimte te bieden voor maatwerk per regio. In een stedelijke regio kan het zijn dat het meenemen van kleine plannen nauwelijks effect heeft op het beeld van de verhoudingen tussen vraag-aanbod. In een landelijke regio kan het meenemen van kleine plannen nodig kan zijn om een goed beeld te krijgen van hoe het woningbouwprogramma zich verhoudt tot de behoefte

De suggestie wordt gedaan om een periode van tien jaar te hanteren voor toetsing en aanvaarding van het regionale woningbouwprogramma. De provincie informeert de regio's vooraf aan een actualisering over de aandachtspunten vanuit de provincie, zo ook wijze van beoordelen van het woningbouwprogramma en de perioden die daarbij worden gehanteerd. De tienjaarsperiode van het bestemmingsplan is inderdaad de basis daarvoor. Een doorkijk naar ná die tijd geeft inzicht in de vraag of er nog veel 'reserve' capaciteit is of juist nog nieuwe locaties gezocht moeten worden in de regio.

Wijziging

In het Programma ruimte wordt aanvullende toelichting opgenomen over de toepassing van behoefteonderzoeken bij aanvaarding van een regionale woonvisie.

In het Programma ruimte wordt opgenomen dat de provincie de regio's tijds informeert over aandachtspunten vanuit de provincie bij een actualisering van de regionale woonvisie.

4. Overzicht zienswijzen die leiden tot wijziging

Thematische beantwoording

Intensieve veehouderij

- De tekst over agrarische bebouwing in paragraaf 3.3 van de Visie ruimte en mobiliteit wordt aangevuld met een tekst blok over intensieve veehouderij. Hierin wordt aangegeven dat nieuwvestiging van intensieve veehouderij is uitgesloten en bestaande bedrijven zich net als andere agrarische bedrijven kunnen ontwikkelen en verplaatsen.
- De tekst over intensieve veehouderij in paragraaf 3.2.2 van het Programma ruimte wordt aangepast. Hierin wordt aangegeven dat nieuwvestiging van intensieve veehouderij is uitgesloten en bestaande bedrijven zich net als andere agrarische bedrijven kunnen ontwikkelen en verplaatsen.
- De definitie van intensieve veehouderij, alsmede de definities van hoofdtak en neventak, wordt aangepast in artikel 1.1. van de Verordening ruimte 2014.
- De regels voor intensieve veehouderij in artikel 2.3.1 (agrarische bedrijven) van de Verordening ruimte 2014 worden aangepast. Nieuwvestiging blijft uitgesloten. Bestaande bedrijven kunnen zich net als andere bedrijven ontwikkelen en verplaatsen.
- Nieuwvestiging van geitenhouderij en uitbreiding van bestaande geitenhouderijen wordt geheel uitgesloten.

Kruimelgevallenregeling

- De definitie van 'bebouwde kom' vervalt
- Voor de toepasselijkheid van de verordening blijft -voor zover relevant- de definitie van bestaand stads- en dorpsgebied conform de verordening bepalend.
- Enkele toepassingen van onderdeel 1 van de kruimelregeling worden alsnog onder de reikwijdte van de verordening gebracht.
- Het op basis van onderdeel 9 realiseren van tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten buiten bestaand stads- en dorpsgebied bij een agrarisch bedrijf gedurende de seizoenspiekperiode komt alsnog buiten de reikwijdte van de verordening te vallen.
- Ook voor tijdelijke nieuwbouw (onderdeel 11) bij een agrarisch bedrijf van woonvormen voor arbeidsmigranten gedurende de seizoenspiekperiode is de verordening niet van toepassing.
- Het op basis van onderdeel 11 oprichten van nieuwe tijdelijke woonvormen binnen bestaand stads- en dorpsgebied valt, met uitzondering van enkele gebieden, eveneens niet onder de verordening.
- Aan de eerder voorgestelde 'beperkingengebieden' worden de gebieden toegevoegd die liggen binnen de molenbiotoop van de op kaart 9 van de verordening opgenomen traditionele windmolens.

Individuele beantwoording

1.7

De tekst in paragraaf 2.3.4 van het Programma ruimte over 'overige centra' (detailhandel) wordt iets genuanceerder geformuleerd.

1.9

De uitbreiding van bedrijventerrein Nieuw Schaijk (gemeente Leerdam) wordt toegevoegd aan de 3 hectare kaart en tabel 2 bedrijventerreinen zachte capaciteit in paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte.

De omvang van bedrijventerrein Meerkerk IVa (gemeente Zederik) wordt in de tabel in paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte gewijzigd van 7 hectare bruto oppervlak naar 5 hectare uitgeefbaar oppervlak.

Dit wordt ook aangepast in de Nota van Toelichting op de Actualisering 2016.

2.2

Dorpsdijk 9-15 te Rhoon (monumentnummer: 16205) wordt verwijderd van de CHS-kaart als archeologisch terrein van provinciaal belang. De begrenzing van de terreinen Reestein (monumentnummer 6586) en terrein Essendael bij Rhoon/Portland (monumentnummer 16102) wordt aangepast. De terreinen liggen in de gemeente Albrandswaard.

2.4

De tekst in paragraaf 4.4 van het Programma ruimte over de windenergieopgave in de (voormalige) Stadsregio Rotterdam wordt aangepast, zodat meer recht wordt gedaan aan het lopende proces van de Herziening Windenergie.

De passage in paragraaf 4.4.2 in de Visie ruimte en mobiliteit over de windenergieopgave op land na 2020 wordt geschrapt.

3.6

De naamgeving van de woningbouwlocatie Oostvaartpark in tabel 1 behorende bij de 3 hectare kaart in paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte wordt gecorrigeerd.

4.3

In de tekst van de VRM wordt Stadsgewest Haaglanden en Stadsregio Rotterdam vervangen door MRDH.

5.1

De archeologische terreinen met de nummers 4118 en 4128 (gemeente Westland), 9472 (gemeente Pijnacker-Nootdorp) en 10664 (gemeente Midden-Delfland) worden van de CHS-kaart verwijderd.

De begrenzing van het archeologisch terrein met nummer 10691 (gemeente Westland) wordt aangepast.

6.2

De tekst in het Programma ruimte over 'overige centra' wordt iets genuanceerder geformuleerd.

6.4

De begrenzing van archeologisch terrein 4034 (gemeente Den Haag) wordt aangepast.

6.9

De tekst in paragraaf 2.2.2 van het Programma ruimte over de Binckhorst (gemeente Den Haag) wordt aangepast. De zinsnede "Binnen de milieucontour van de betoncentrale mag geen woningbouw gerealiseerd worden" wordt vervangen door "Woningbouw binnen de milieucontour van de betoncentrale is niet uitgesloten, mits de betoncentrale niet wordt beperkt in haar functioneren."

7.1

De NNN-status van het perceel aan de Zandgorsweg (gemeente Goeree-Overflakkee) wordt geschrapt.

7.2

In paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte vinden enkele aanpassingen plaats met betrekking tot de gemeente Goeree-Overflakkee. De aanduiding van de woningbouwlocatie 'Sommelsdijk/onbekend' (5 hectare) in tabel 1 wordt gewijzigd in 'Sommelsdijk/Everdinapolder'. De stip op de 3 hectare kaart wordt iets naar het noorden verschoven.

De aanduiding in tabel 1 van de locatie 'Sommelsdijk/onbekend' (35 hectare) die is bedoeld voor de tweede haven als uitbreiding van de wijk 'Westplaat' wordt gewijzigd in 'Middelharnis – uitbreiding Westplaat/2e haven'.

8.3

De volgende passage over bestuurlijke regio's wordt geschrapt uit paragraaf 1 van het Programma ruimte: "De omvang daarvan staat bovendien in veel gebieden ter discussie. Komende periode zal er een aantal veranderingen plaatsvinden. Zo zal er één Metropoolregio Rotterdam - Den Haag, met beperkte taak, worden geformeerd en is Goeree-Overflakkee al in een eerdere fase één gemeente geworden. Een aantal andere regio's, zoals Holland-Rijnland en Midden-Holland, bezinnen zich op hun toekomst."

8.4

In paragraaf 2.2.3 van het Programma ruimte wordt aanvullende toelichting opgenomen over de toepassing van behoefteonderzoeken bij aanvaarding van een regionale woonvisie. Daarbij wordt ingegaan op de ruimte die daarin is voor gemeentelijk onderzoek.

9.2

De tekst in paragraaf 2.2.3 van het Programma ruimte over arbeidsmigranten wordt aangepast, evenals de regels in artikel 1.2 van de Verordening ruimte over de toepasselijkheid van de verordening op de kruimelgevallen.

9.3

De toelichting op artikel 2.2.1 (ruimtelijke kwaliteit) van de verordening zal worden aangevuld met betrekking tot functiewijziging van bestaande bebouwing.

9.6

De tekst over om te spuiten graslanden in paragraaf 4.24 van de Nota van Toelichting op de Actualisering 2016 wordt aangepast.

9.7

In artikel 2.2.1, zesde lid wordt de term 'glastuinbouw' vervangen door 'teelt onder glas'. In de toelichting op artikel 2.1.7 wordt de zinsnede genuanceerd dat binnen het bollensteeltgebied andere functie dan bollenteelt zijn uitgesloten.

9.8

De tekst in het Programma ruimte over de woningbouwopgave in de ISG2016 wordt aangepast.

10.1

De tekst in paragraaf 2.2.3 van het Programma ruimte over arbeidsmigranten wordt aangepast, evenals de regels in artikel 1.2 van de Verordening ruimte over de toepasselijkheid van de verordening op de kruimelgevallen.

10.5

In tabel 1 (woningbouwlocaties) behorende bij de 3 hectare kaart in paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte wordt bij Braassemerland (gemeente Kaag en Braassem) een omvang van 119 hectare opgenomen.

11.3

De begrenzing van het archeologische terrein van de Zanderij (monumentnummer 7224 op de provinciale Cultuurhistorische Atlas) in de gemeente Katwijk wordt aangepast. Het bebouwde deel binnen bestemmingsplan Katwijk Midden 2012 vervalt, het oostelijke niet bebouwde deel blijft gehandhaafd.

12.1

In paragraaf 2.2.3 van het Programma ruimte wordt aanvullende toelichting opgenomen over de toepassing van behoefteonderzoeken bij aanvaarding van een regionale woonvisie.

In het Programma ruimte wordt opgenomen dat de provincie de regio's bijtijds informeert over aandachtspunten vanuit de provincie bij een actualisering van de regionale woonvisie.

12.4

De NNN-begrenzing van Middelblok Klein wordt aangepast overeenkomstig de suggestie van de gemeente Krimpenerwaard. De aanduiding NNN van de passantenhaven bij de Veerstoep wordt verwijderd van kaart 8 (Natuurnetwerk Nederland) van de Verordening ruimte. Een compensatielocatie ten oosten van De Zaag wordt toegevoegd als NNN.

13.4

In tabel 2.2.1 van het Programma ruimte wordt in tabel 3 bedrijventerreinen harde capaciteit de omvang van Bleizo/Hoefweg Zuid (gemeente Lansingerland) gewijzigd in 35 hectare.

13.6

In de tekst over experimenten met zonnevelden in paragraaf 4.4 van het Programma ruimte wordt verduidelijkt dat de zonnepanelen na buitenbedrijfstelling (na de levensduur) verwijderd moeten worden door de initiatiefnemer.

13.7

De ecologisch verbinding in het Triangelpark (gemeente Lansingerland) wordt op kaart 8 (Natuurnetwerk Nederland) van de Verordening ruimte naar het noorden verschoven.

14.6

De begrenzing van het archeologisch terrein van provinciaal belang Room- of Meerburgerpolder (monumentnummer 4038) in de gemeente Leiden wordt aangepast op de CHS-kaart.

14.7

De begrenzing van het recreatiegebied in de Oostvlietpolder wordt overeenkomstig het verzoek van de gemeente Leiden aangepast op kaart 7 (beschermingscategorieën ruimtelijke kwaliteit) van de Verordening ruimte. Dit werkt ook door op kaarten in de Visie ruimte en mobiliteit.

16.2

De locatie Teylerspark (gemeente Nieuwkoop) wordt op kaart 13 (20Ke-contour) van de Verordening ruimte toegevoegd aan het gebied dat is gelegen binnen de voormalige rode contour.

17.2

De klinkenbergerplas (gemeente Oegstgeest) wordt van de CHS-kaart verwijderd als gebied met archeologische verwachtingswaarde.

20.14

Op kaart 8 (Natuurnetwerk Nederland) wordt de NNN-status van drie percelen in de gemeente Westvoorne geschrapt: Westvoorne/B 1098, Westvoorne/B 1481 en Westvoorne/B339. Het perceel Westvoorne/B 1482 wordt aangeduid als ecologische verbinding.

20.15

In paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte worden met betrekking tot Voorne-Putten de volgende aanpassingen gedaan op de 3 hectare kaart en de bijbehorende tabellen.

In tabel 2 (bedrijventerreinen zachte capaciteit) wordt aangegeven dat Seggeland 3 (gemeente Brielle) bij Vierpolders ligt.

In tabel 4 (andere stedelijke ontwikkelingen) wordt de verwisseling hersteld van de locatie Sportvelden Bernisse met de gemeentenaam (Nissewaard).

De omvang van bedrijventerrein Kickersbloem 3 (gemeente Hellevoetsluis) wordt in tabel 2 (zachte capaciteit) aangegeven met 17 hectare en in tabel 3 (harde capaciteit) met 54 hectare.

21.4

De locatie Starrenburg III (gemeente Voorschoten) wordt toegevoegd aan de 3 hectare kaart in paragraaf 2.2.1 van het Programma ruimte en de bijbehorende tabel met woningbouwlocaties.

23.2

Twee enclaves bij Arendsduin (gemeente Westland) worden toegevoegd aan het Natuurnetwerk Nederland op kaart 8 van de Verordening ruimte.

25.1

De redactie van de tekst over het instrument van woonruimteverdeling in paragraaf 2.2.3 van het Programma ruimte wordt aangepast.

27.1

In artikel 2.1.11 van de Verordening ruimte over de 20Ke-contour worden de afwijkingsmogelijkheden voor recreatiewoningen en afronding van bestaand stads- en dorpsgebied geschrapt.

Verder wordt in de toelichting van het artikel opgenomen dat de afwijkingsmogelijkheid voor de woningbouwlocaties binnen de streekplancontouren uit 2003 in de tijd wordt begrensd.

34.1

Drie percelen bij Arendsduin en strandslag Molenslag in de gemeente Westland worden begrensd als Natuurnetwerk Nederland op kaart 8 van de Verordening ruimte.

43.3

De tekst in paragraaf 2.3.4 van het Programma ruimte over het ontwikkelingsperspectief van 'overige centra' (detailhandel) wordt genuanceerd.

46.1

In paragraaf 2.2.3 van het Programma ruimte wordt aanvullende toelichting opgenomen over de toepassing van behoefteonderzoeken bij aanvaarding van een regionale woonvisie. Tevens wordt opgenomen dat de provincie de regio's bijtijds informeert over aandachtspunten vanuit de provincie bij een actualisering van de regionale woonvisie.

